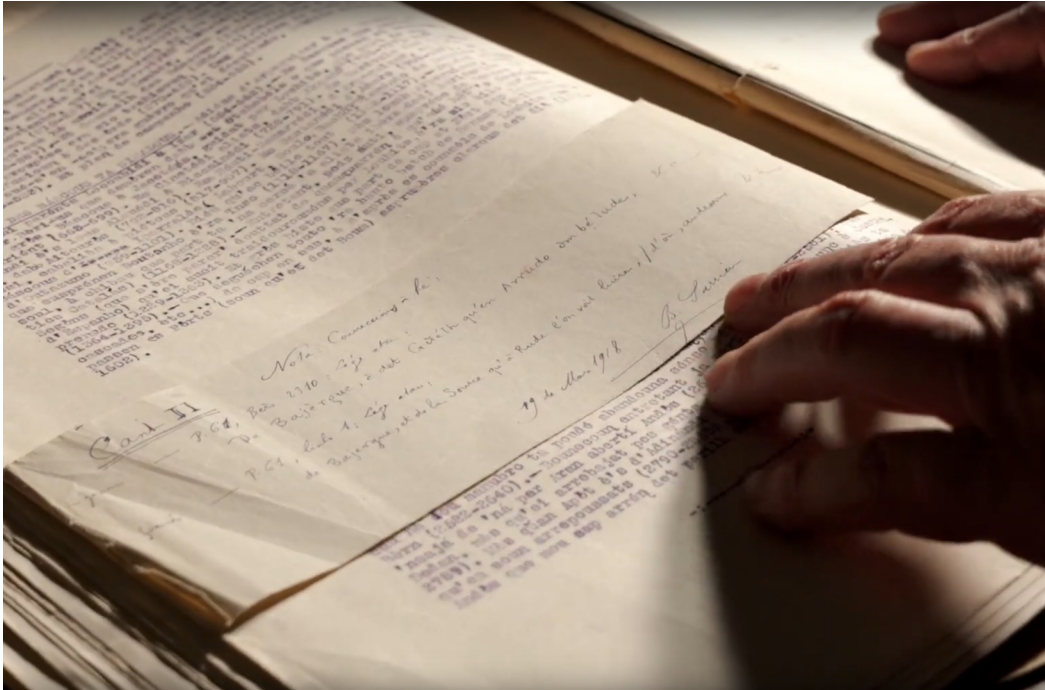

Era Pireneido

Bernat Sarrieu

Cant 3 – ERA SUSPRESO

Transcripcion

*Document de
trabalh*

SOUMARI

I.- LOUHITS TAT BASCÛAT.- Entretant, Louhits partit de cap es Pòrts, qu'aucèch a Siolescouñ et sòñ bailét que nou bò trahí dabb étch (1-58).- Arribat en çò de Segòns, arrei de Benasc, qu'au balhe fausses dates adaètch è adz 'auti 'rréis deth Middiò, aliat d'Andós (59-209). Que hè créi tanbéñ à Couhenesc, arréi de Boutanho, qu'ei encargat de iou missiouñ ta Siacouñ, arréi deñ Aragouñ (210-227). Uñ terrotem (228-242). Arribat aquíeu, qu'ei arrestat è qu'ess hè anià ta Lubèr, aoun es tròben amassats es chèfi bàscous (243-289). Eth Counsélh des Bàscous (290-325). Louhits que les proupose era suo trahisouñ (326-369). Otchobéls è d'auti endinhá-s; counfusiouñ è des-órde (370-455). Que desciden de boutà, è's mès biculents aué-s'en ac; era guèrro qu'ei descidado, Louhits acceptat ta guido (436-533). Eth plañ de campanha (534-553).

II.- DEPART DES BÀSCOUS TA SIMADOUS.- Adiéus d'Arpeguizar è de úzaide as ious bièlhi parénts Lecoubidi è Izar (554-562). Es Éusques que parten de Lumbèr. Bèri-'us que demóren dabb Otchobéls o que passen et Soumpòrt; mès et gròs, Bàscous è Jacetans, guidat per Louhits, que part de cap adj auriént (665-669). Es Cinetédi aliats, dabb Aknaus (706-727). Apòt, Adinandi è's lous Alauédi è Biscainédi (728-791). Es Bardouls des Guiposcüá, dabb Aitourós (792-816). Ess Nauti Nauarrédi, d'Arpoguizar, en tres còssi, cabaliès è pietous (817-907). Es Bàscous d'Iparralde (Labourt, Soulo, Bacho; legéndo de Luzaide è de Outazuno (959-1101). Diéu qu'ac béille tout (1102-1117).- Aquéri miliès que susprénen Boutanho è'ra Taso (1118-1157). Mès lounh, Arpeguizar, tout soul, à chibau que part ta 'na cercá 's aliats Ibèrs degj Aurient (es antics Catalás (1158-1228). - Entretant, pedz áuti, Suspresso de Benasc. Segóns (que s'ère parer' douttat de quaucuarren è qu'auié hèt 's Ceutibèrs d'Espanho) qu'ei aucit traidourouméns per Louhits è'ra suo bilo qu'ei prenudo (1229-1363). Et grós biste que part de cap at Nort dap Louhits (1364-1395).- Que seguéchen touto 'ra hauto batch de Benasc (calhauéres, cascades, etc...) de cap en sus, è d'après es counséis de Louhits que passen es Pòrts (soun qu'et det Boum) aspruméres clarous det dió (1396-1602).

III.- SUSPRÉSSO DE SIMADOUS È BESTIMENT.-

Debarado des Bascous pet dembès det nòrt: bats de Lis è dera Pico è Bóneu (1503-1768). Er'ataco, bruscado (1769-1788). Présó de Castét-Biélh (1789-1872), det Planhoutás (1873-1892); en es Casteréts qu'arresiste du Bihóts è que hè passá es de Salís tara Cieutat (1893-1978). Ataco de Castèt-Louñç (1979-2024).- En aute cap dera bilo, Ducar que teñ hèrme as Pourtelhous (2025-2052). Póu des goujates (Andresèn, Gelaïs è Daneunho) qu'es passajauen près detj arriéu de Burbe en demandâ-u es lous destinades (2053-2109). Senirouñ è 't senhau d'alarmo (2110-2449).- Debadj et Poui, Anderiso, qu'ère tara cascado, qu'es pare dabb era dourno, è que la saube 'ra flècho de Sallantèn qu'auetaue d'en sus (2150-2210). Fórtó defénso det Poui, desgatjat mèmó per iou sourtido de Saherós (2211-2268). Succès per Artiguilhéu; pèrto de Castèt-Louñç, mès Castèt-Bèrn è Mounts-Sarrièus qu'arresisten fórtoméns (2269-2441). Bano 'rrecèrco des tresórs pes Cinetiás; coumbat acarnat (2442-2590). Mès d'auti, anouçats per Bounecouñ que bo sourti tat Pourtilhouñ, de Burbe (2511-2581); que cau hè iou manubro ta poudé abandouna sènsé perilh Castèt-Louñç è Castèt-Bèrn (2582-2640).- Bounecouñ entretant ja part dab cranto cabaliès ta 'nsajé de 'né per Aran abertí Andós (2641-2662). Que traouque es Cinetiás de Dedan, mès qu'ei arrebatat pes génts d'Apót, é aquéste que l'aucéçh (2663-2789). Mès qûan Apót è 's d'Adinándi es pénsen escaladá 's Paréts de Burbe, qu'en soun arrepoussats (2790-2855). Edzourtaciou, mès transes de Houtar; Andós que nou sap arréñ det perilh de toûti ' sós (2856-2818).

ERA SUSPRESO
I.- LOUHITS TAT BASCÛAT

Louhits que proupòse Silescouη de trahi.

Mès qu'aüié hèt Louhits, despus güeit diés partit
 Tout soul dap Silescouη, et sòn bailét (sourtit
 Det coustat de Luduη, ta trauessá 'ra Sèrro
 È pourtà ta Benasc 'r' anoungo dera guèrro
 È hèn prebeηgue enlà 'ra masso ceutibèrro? 5
 Dera benjanço sio j'auié jetat et sòrt
 J'assüat ent'ajudà-u 'ra mentido è'ra mòrt.
 Tout just que demourèc d'aué passat et Pòrt:
 Sus edj aute dembès tout just se debarauen
 (È iou büerço 'rribento è sourdo que louηgauen 10
 Aro's dus cabaliès: a 'squèrro que l'aüien
 Det camiη, darallà mès large, que seguién),
 Det sòn bailèt à dreto en tirá sa cabalo
 Et traidou qu'es beηguéc boutá: d'arraujo malo
 Ja nou's teηguie bric mès... "Silescoun" q'au didéc, 15
 A 'ço qu'et bau hidá 'rrespouné-m, tu, tout-séc!
 È, nham: d'Andòs benjá'm que boui! Era tio 'judo
 Entadacró qu'em cau. Qu'em semble que ieu trudo
 Emm hace 'sclatá `t còr, de béi-me aquet parfant
 Boulé-mous hà marchá toustém tambour batant! 20
 Arrüéiná-u que l'au boui, en plen! Hü-auém qu'à dide
 i de quatorze diés et delai: b'ac creirán
 Es de Benasc: de jou pas uη soul qu'es meffide;
 Tu qu'anarás assuá 'ra gent basco, 'r rapide;
 Per suspréssó acampats, éri 'rréi qu'emm harán 25
 È tresórs à pialès sus tu que nheuarán!

Silescouη non bó.

Ce didéc et brigant, è 'n blaηc que l'auèitaue
 È sus et glaibe sòn 'ra man dréto crispaue.
 Mès Silescouη: "Boun mèstre, acró qu'ei ta 'aproubá-m
 Qu'ac dídes, at segu... l'en güére et Céu, que gòde 30
 Et tòn bailét fidèl pensá-s jamès qu'arròde
 Uη tant afrous proujèt en tu! Perqué tentá-m?...
 Milo cóps qu'em pourièn massacrá ta qu'emm hésen
 Es mès sánti deués tat país desbrembám!
 Mès lèu que hèm trahí, milo cóps m'acidéssen! 35

Alavéts, Louhits que l'aucéch è que l'embauce; pus qu'arribe a Benasc

Qu'as arrasouη, amic, l'arrespounéc et faus
 De Louhits. Qu'et didió coumo 'crò, qu'et parlau
 üéito, tout soulomens ta béi s'èren lejaus
 Tous sentiménts toustém. Més,üé, coumo-m pensauo
 Que m'as arrespounut. È douηc ja 'l acabat; 40
 Que t'ass hèt béi à jou just commo jou-t judjano...

È'n didé-c, à sa dréto et sòn glaibe agudat
 Trai, tara gòrjo, prount, pourtà-u 'tch hèr ahialat,
 Et moustre, à Silescouñ, abans que s'en douttése.
 Et praubòt, è' perí cap bric nou s'esclamése; 45
 Coumo hè 't loup auriéu d'uñ anhètch, escaná-u
 È, dabb edj aute punh, des estriéus cabbejá-u
 Sense pietat tatch houns; è de pòu que seguisse
 Et sòn chibau, tabéñ dabb effòrs embauçá-u
 Pes tartéres en jous; è ta qu'arrés nou-c bisse, 50
 Det sòn glaibe echchugá 'ra lamo, touto crió
 De nére sañc, en mórch gazouñ dera net blió:
 "Ac bés, o Silescouñ, de tout ce quin em cháuti?
 "O, per tu", se brabèc, "uñ pòc judjo deds áuti!
 "Qui-m boulhe arrebajá-m, ce quin au trattarè? 55
 "A touíti, pedj lhèrn, jou que les brizarè!"
 È, sinistre, acabá'ra sio chibalejado,
 È...troubá-s à Benasc dabb er'aubo daurado.

Era cieutat de Benasc

Benasc qu'ei iou cieutat de béres tours cintado
 Dera 'Sero d'azur campado at coustat drét 60
 Ta beilá-n era batch despus et pas estrét
 De Sahoun diñquio 'Stès è diñquio Saubogardo.
 D'uñ coustat, de Cerlè 'r soulañ moutanhardo
 Qu'auèite; mès dedj aute, ath cauchant, et gran mount
 D'Ichéio que soulhèue es òsques det sòn frount 65
 Dantelat coumo 't Pic de Gar, d'auets gigantes
 Bestit, hourat d'un nich es aigues escumantes
 È plaçat milo còps de lésques oudejantes
 De marbe blañc: d'aquíeu que béñ ara cieutat
 Soun nòm ceuteligour, "Benasc", o "Blañc esclat". 70

Louhits qu'abertéç à Segòns, à sa manière.

Alabéts, qu'ère et fòrt Segòns qu'ei coumandaue,
 Per tout et país haut alabéts qu'arrenhaue
 At nòrt des Bassieuéts, dera Tüaro è det gran
 E bert Tussau-de-Bósc. Louhits despus uñ an
 Que l'ère counegut. Qũan 'lau-bic qu' arribaue 75
 È tout soul auancarréñ que l'aũié qu'es penséc
 O de mès o de méns, è que l'ac demandèc:
 "Que les aura'rribat, o Louhits, as Aunédi,
 "Que t'aje Andós atau hèt passá 's pòrts arrédi?
 "Ta d'ouro ent'acampá, plañ qu'as deũut de net. 80
 "Partí de Simadous; mès coum douñc tout soulet?
 "Jou nou m'arriscarió coumo 'crò pes tartères..."
 "Ent' arribá, Segòns, qu'ei gũeit oures antières
 "Que cau", qu'arrespounèc Louhits sense troublá-s;
 "Mès qu'a tròp arrasouñ et tòn còr de tentá-s 85
 "De béi-me béñgue atau ta d'ouro: dabb es Bàscous
 "Guèrro que créi qu'auram abans launtens, è's cáscòus
 "Es glaibes ja'aplegats de cap as Arroumás

"Nü-auran pas bien les d'arroulhá-s; è se 'hcaro
 "Quatorze diés auém coumbenḡgut de delai, 90
 "Parcró qu'an descidat es chèfi que bidj-aro
 "Es aliats abertí harien... adj escusca.
 "Douḡc que partí jassé. Mèmo m'acoumpanhaue
 "Et mènḡ bailet fidèl Silescouḡ: destrigat
 "Que s'ei hèt moumentòt" (atau qu'agg embentaue 95
 Dj assassiḡ): "mès ja crei que se nou l'a 'rribat
 "Cap de malur, aci ja será 'n uḡ clucat.

**Pus, que part biste, en prouméte de
 tourna lèu**

Qu'ère atau que mentié 'ra counciénço murtrièro
 De Louhits. A Segóns que héc à sa manière
 Et counde det degòlh arribat sus et bòrt 100
 Det gran Lac, è qu'auié hèt coupá-s edj acòrt.
 Mès nou s'atrebic pas de demourá qu'auéssen
 Troubat de Silescouḡ et còs mòrt. J'auie hèt
 Partí génts de Benasc, ta 'nganhá-les et-fèt,
 En cèrques det bailet tat Pòrt; mès d'esmoubé-s'en, 105
 En béi-lo, que crenhié. Douḡc, qñan auéc minjat
 È prenut arrepòs, à Segóns estounat
 Que heusse ta balént: "Qñan Silesccouḡ debare,
 "O Segòns, q'au didéc", saubo-le-t acitau.
 "Ciḡc o siés de Benasc jou préne que m'en bau: 110
 "Tat Plaḡ qu'em guidarán, enta que nou s'esgare
 "Ra mio cabalo. Tu, coumbouca que harás
 "Es Beuesetás hicats en còr dera mountanho,
 "Touto 'ra "Rribagórço è't país de Palhás,
 "Touti 's póbles que bés poublá'ra Bechitanho, 115
 "È touti 's Ceutibèrs dera 'rroucouso 'Spanho;
 "Autrigous, Pelendous è Berous qu'assüarás,
 "Arbacédi, Clunhéḡcs è Betous; jou m'ençárgui
 "Dera 'Inso, Boutanho è Tourlo, è plaḡ qu'em tárgui
 "Qu'acitau seram lèu en noubre, s'ac deuém... 120
 "Mès, nou 'haná-s parcró: quatorze diés qu'auém."
 "Siés soulide, o Louhits, b'agg haré coumo dides,"
 L'arrespounéc Segóns; "pourtant tròp lentoméns
 "Nou-t cau hè, ne trigá-t aciéu-lounh tròp lounténs;
 "Des Bâscous mountanharts et troupes intrepides 125
 "Ja mous pourièn suspréne..." " Oh, nü-ajes pòu, amic;
 "Lèu qu'em beiras tourná; nou tardarè cap bric,
 "È mès lèu, o Segòns, mès lèu que nou t'ac pénses",
 Qu'ajustèc, a part étch, des dénts en carrinlá...-
 Qu'au touquèc era maḡ dap milo deferences; 130
 Pus, dap ciḡc de Benasc partit, as bats ja 'ḡguénces
 De Gistau è det Plaḡ qu'atenhèc, qu'et dió clá
 Es cougaue tout just darrè 'Seüaiḡ enlà.

**Qu'abertéch a sa faizon à Biticént
arrei det Plaṅ.**

Et se madéch, que hec dera guèrro imminente
'R'anouço à Biticént, arréi de tout eth Plaṅ 135
Dera ciṅquéto doubblo è dedj esleṅc parçaṅ
D'aigues-Crűés è tabéṅ dera còsto 'rribento
De Batchimalo è de Balinié, de Serbét,
De Siṅ è Gistaṅ, diṅquio Saliés tout dret
È des quatorze diés qu'au hec era mentido... 140
Pus, auta lèu que bie ja 'spassá-s era net,
Tourná-s acauá sus era bèstio 'rrapido
È pet pas dera 'Nelúσιο, entre es mals d'Arbizouṅ
È'ra Péno-d'Arties, dabb et prumè 'rraiouṅ,
Étch è's ciṅc de Benasc jougá dedj esperouṅ. 145

**Nou-s desabié t'aberti à Eburancouṅ,
arrei des Ecussetás.**

Parcrò det louṅc Estrét-de-Latre qṅan sourtiren
È, des Saièrs tout près, es Aigues-Juntas biren.
Nou desabiá-s de cap at nòrt: prou que duié
Segòns -o Biticént- mandá çò que calié
At fòrt Eburancouṅ, de Béusso è de Jabière, 150
De Chiságűes, des Courts, d'Espèrbo è de Lantière
Arréi, è dera nèsto Ciṅco, dap guimbéts
È bruls – (en tout loungá 's gigantésques Paréts-
De-Pinédo, et gran Balh-Aueraṅ, è' ra 'rrudo
Tartèro det Middió) – det Mount Perdut beṅgudo, 155
Jessudo 'n escumá dedj immense glacè
Qu'aréтч at souléi cande et Pic de Marbourè,
D'Ourdicetou tabéṅ sourtido è de Tremouso
Dera Péno d'Erculo è dera batch frescouso
De Hònt- Santo, en traucá 'ra 'rròco, empetűouso. 160
Tout acró, qu'ac beilaue Eburancouṅ, parént
D'Astouṅ, edj arréi d'Auro, è det fièr Biticént.
Mès Louhits dab es sòs en jous seguít't tourrént.

**Que passe tara Soubrarbe. Es qui i-
arrenhauen.**

Lèu qu'auéren passát et double flòt brulhaire
Près des Saliés de Siṅ, et pas de Matalaire; 165
Jous Télho j'atenhién; pes gòrges d'Escűain
Ne de Pautòles, ne dedj As bric nou s'abièren
Pes bats, pera tapòc de 'Nhisclè; à Badariṅ
' Ra Garouno d'Irűés (que nòmen) nou passèren,
Mès après Punto-Lhèrgo è pedj Espitalet 170
Tara' Inso at middió qu'es lancèren tout drét.
Aquiéu qu'ei 'ra Soubrarbe, adaigűado per 'Aro;
Qu'a `ra Hóbo at Lheuant, è 'ra Sèrro-de-Gűaro
At couchant; è d'aquét coustat et país caut
De Hűesco, aoun Atélh alabéts arrenhaue 175
D'Aièrbe diṅquio Arcuso, è qu'er' Isòlo laue,
At dembès det middió. Pus, en pujá mès haut

De cap at Mont-Herrat, ara blió Binmho-Malo,
 En lichá de coustat è Fánlou è Burgassé,
 Qu'ei era loungo batch de Brout, qu'ei 'ra Picalo- 180
 De-Bèrgo, qu'ei Assiη, Out, Tourle è Sarbissé
 È't Clòt enguéns è louηc der 'Ourdézo o d'Arazes
 Que soul edj ère auriéu è cónilouηc gourréch
 È'n equilibre pes mènes hòli bòrts seguéχ,
 Qu'et Poui-de-Moundiciét è'ra Punto-de-Diazes 185
 Limiten at middió, qu'es mals de Milharís
 È't Coutatòrou enòrme è 'ra Tour de Gaulís
 Coumo castéts abrupts, per gigants ampialádi,
 Haúti dounjous, per Diéus à lésques entassádi,
 Arrebajen at nòrt, madéchi 'rrelheuádi 190
 Pes Tucs de Marbouré, pera 'Òsco è' t Talhouη
 È pet Cáscou 'rroucous, haudo créstes det gran Gurrouη;
 È douηc, pertout parquiéu, diηquoio 't cap det celhouη
 Esleηs der'Aro, arréi Abúri qu'es troubaue
 Alabéts, è despus Hiscau que commandaue 195
 Diηquoio 's coumes d'Outau, diηquoio 's de Sandaró
 Que debaren d'acòrt de cap à Beucharó.
 Mès era Hóbo doubblo, è lèu diηquoio Clamouso
 Despus Gèroe, 'ra batch; Aínso (era Bouchouso
 L'adoumbre, è que s'abéure è tres tourréts at-còp, 200
 Eno dabb Aro e Ciηco: è parquiéu at galòp
 Ja passauen Louhits ès sòs...); Siéts è Camp-d'Arbe,
 Poui-d'Arágües, Planilh, Jámbes, Aubélh, Ascàs
 È Boutanho, 'ra mai de touto 'ra Soubrarbe
 Aoun es cabaliès lèu anauen trigá-s 205
 È qu'et brabe è balént Coumenésc coumandaue,
 Entre Broust è 'ra Plano acrotau que fourmaue
 Èr'antico 'rregiouη det pòbble boutanés,
 Amic des génts de Lus, aliat det pòbble aunés.
 Douηc que héc crei Louhits adj arréi de Boutanho
 (Que hè crei à Coumenésc que à iou missiouη tas 210
 Aragounédi.)
 Que, "s'Andòs l'au harié courre 'ra hauto 'Spanho
 "Nü-ère pas souleméns ent'abertí 's aliats
 "Det perilh, det coustat des Básous endoundats;
 "Mès ençaro qu'auié quauco missiouη secréto 215
 "Tat chéf des Jacetés; se poudiè este distréto
 " 'Ra fòrço det país d'Aragouη det partit
 "Bàscou, douηc ja beirién aquéste mènes hardit".
 Qu'ère atau qu'et brigant sous mentides hourgaue...
 Es de Benasc, de cap at Plaη les arrembiaue; 220
 Dap d'auti ta seguí-u prestats per Coumenésc
 Qüan auéc brespalhat, en béi et téns prou frésc
 Que s'en anèc passá 'ra net nero à Bourrastre;
 Pus, edj alendemaη, qüan auéc dat edj astre

Sous prumèri 'rraious, beutá-s biste en deué 225
D'aténhe Balharán, Èbro, Soubes, Alhüé
Dela 's mounts, 'na bat de Baso, de cap à Jaco...

Uη terrotrém nou l'espauénte.

' Ra cabalo j'auié desligat dera 'staco
È'ntré es Cũeçous è'tch Haut-de-Fenés dabb es sòs
Ja passaué era tèrme, uη terrotrém atròs 230
Subitoméns qu'ess hés, qu'es pics on tremoulèren
È que mals è calhaus pes còstes d'escreullèren
È pet camiη deuant es coursès arroulléren,
Coumo s'et Cèu madéch à Louhits "Nou harás
"Pas uη soul pas de mès, mès enlá nũ-anarás" 235
Auié boulut cridá, dreçá iou 'rrebastañço
Contro sa trahizouη: de Boutanho es gaujats
A'chchiscléts esclamá-s at-fèt espauentats,
De bei 'ra Sèrro atau fremí, coumo ieu braηCO,
È'ra caro det còp beηgué-les touto blanco 240
È's montures cabrá-s; mès en Louhits mès fòrt
Que houc et mau! Aiant! J'ère jetat et sòrt!

**Que l'arrèsten es de Siacouη. Louhits
que hide adj arréi es sòs proujèts.**

Douηç ta Sabinhanic bachá. Que i-arrenhaue
Siacouη; touto 'ra batch det Gárec que beilaue
Diηquio 't cout dera Péno à Briggles; dapp Azuη 245
En termiá, que s'empòrte et tourrént aigues frésques
De háuti boums; per Pouì è Panticouso è Biésques
Que cour diηquio Sardás è diηquio 's mals d'Isuη,
Tout Sarrabble qu'es cũélh, è jous Latre, bric trouble,
Que file dinqui ' Ançangue, è jous léste que se prén 250
D'Arrasau 'ra Garouno, è bruscoméns qu'es double
Enfiη; - à Senegüé tout just se l'atenhién.
Louhits è's sòs, tout-séc qu'es biren estourniádi
Per Jacetés armats, è brusc enterrougádi:
"Que boulién, que harién, è taoun douηç courrién?" 255
Ja sabié plaη, Louhits, qu'acrò les demouraue
Parquiéu, è't sòη còr dú bric nou s'en estounaue;
"Qu'è quaucarren à dide adj arréi!", ce cridéc;
"Hèt-le-m béi!..." È que les enchilhèc quauco hũélho
De lauré que tenquié 'na maη... Just qu'es troubèc 260
A bacha d'Oulibaη Siacouη: plaη ar'aurélho
Que prestèc à Louhits. Aqueste (b'ac calié!)
Sous proujèts declará-u en-plén. Coumo boulié
È ta poudé tabéη èste dera sio fé
Mès soulide, Siacouη 'rretéηgue es Boutanédi 265
(Per tant que s'endinhèsse et lou còr), à Gauiη,
È que partic Louhits, seguit de bint Jacédi.

**Pet país d'Astiη Louhits qu'arribe dap
Jacédi ta Loumbèr.**

Atau que trauessèc es proubinces d'Astiη,
Frai de Siacouη; è Jaco è'ra sio cioutadèro

D'abòrt. At middió just, tout at cant det camin 270
 Que hè 'dj Aragouñ blu, iou sèrro loungo è fièro,
 Era det Mount-Edulh è d'Ourüéu, diñquio Sòs
 È Petilho, es estats d'Ederéto 'ra bèro,
 Sò d'Astiñ, dibisaue alavéts: qu'èren sós
 Uñcastilh è Sadabo, è'r Arbo 'squitejanto 275
 E's Ciñç-Biles tabéñ. Mès era batch bibranto
 Dedj Aragouñ, -caút tout drét dèstant et nòrt
 Des Trutches è de 'lp è de tout et Soumpòrt,
 Pus de cap at couchant birat (bagues houlades
 È pés dedj Estarrouñ è pés det Subourdañ, 280
 D'Estaéns, d'Aguerrin, de Bissaurin, d'Alañ
 Per Hèrch è' Mbuñ diñquio Jaberregai bachades,
 Pet Berau de Berduñ, hilh dera batch d'Ansó,
 Er' Èsco de Sigués è't tourrént de Hagó),
 Larüés, Arrièsto, Abai, Astarés è Bailò, 285
 Aragüás è Bissiés, Lourbés è Saubatèrro
 Qu'èren d'Astiñ, dap Jaco, era plaço de guèrro
 Des Jacetés. Parquiéu pes Tèrmes ta Lumbèr
 Houc ja 'dj alendemañ Louhits, òme de hèr.

**A Lumbèr, es Básous ja tenquién
 counsélh, è discutauen.**

Et sé qu'aüié passat à Berduñ; dabb er'aubo 290
 Daurado j'ère' à 'Rrùeste, è lèu 'ra sèrro caubo
 De Léire que loungaue, è dj Iratí basqués
 Groussit pet Salazar bengut de Nauascüés.
 Tadaquiéu de maitís just qu'èren arribádi
 Des Básous es prumès, è'n palai amassádi 295
 Que s'èren: premou qué, blste, s'èren hanádi.
 Partits mès lèu, qu'aüién poudut auançá-n mès
 Que Louhits, en tout courre aláise camps planés
 Despus Campan è Hís, è pus douci tepés
 Despus Aussau, de cap à 'Ustarits et nòbble. 300
 J'aüién pertout at nòrt soulheuat et lòu pòbble.
 Pera Cizo è Tardéts bachats, enfiñ troubá-s
 A Lumbèr, at lheuant de cap as Jacetés
 Básou termiári prèsqe, è tabeñ prou boun pòsto
 Es Bárnès ta beilá, dap dedj Éure era còsto. 305
 È mès batch, ta Sañguéssò, es Jacetés aliats
 Jetá plañ que poudién bint batalhous armats,
 Qu'es Cèutes det Jalouñ è des mounts d'Idubédo
 Dilhèu s'en trigarién darrè, 'ra sèrro 'rrédo
 De Mount-Cai à Madé, coumo 'na 'Rrioulho at-fèt 310
 Pelendous è Berous, sense cap de mauèt;
 È cóntro 's Autrigous tenquerién es Caristi...
 Ce didién es goujats.- Mès que passauen tristi
 Pressentiméts en còr det benerabblo arréi,
 Dabb Izar debarat d'Aòis, ta béngue béi 315
 Ce que harién souss hils è's nòbbles d'Euscalèrro
 È se descidarién douñc enfiñ pats o guèrro.

Ara touíti 'n palai qu'èren en discussiouñ;
 Dera 'rrazouñ, üé, ja ganhaue 'ra passiouñ;
 Parcrò que les tenquié iou grano esitaciouñ 320
 Ce taoun pourtarién mès lèu es lous armades,
 Per Soubes ta Boutanho, o per Urdós tas Prades
 D'Acous, o bruscoméns tat lheuuant d'Ustarits,
 O se pertout at-còp, qu'enn houssen espaurits
 Es enemics, - qñan just les t'arribèc Louhits. 325

Qu'es desciden à hè ' ntrá Louhits.

Anouñçat qñan less houc, dabb es sòs bint Jacédi,
 At sòñ nòm, estounats, Básous è Nauarrédi
 Tressautá, demandá-s ce que douñ benguié hè...
 Pourtá d'áuti proujéts de pats? Que s'esclamèren
 Apòt è' s sòs qu'arréñ nou poudié satisfè, 330
 Es maladits murtriès librats se nou les èren!...
 Proupousá mediacióus? Des Básous non serié
 Dinne acró!... Douñc brabá? Tròp que s'en penàirié!...
 Qu'en i-auié sense-uñ mémo, ta nou boulé
 Ne qu'óm l'au hésse entrá, ne bric qu'óm l'escoutèsse; 335
 D'áuti còntro cridá, miaçá, que s'en lheuèc
 Biahòro è counfusiouñ, sense que cap cedèsse...
 Era curiositat enfiñ s'en ac pourtèc
 È'ntré gardes armats Louhits que penetrèc.
 En siètis de courau des Básous es mès nòbbles 340
 Que bic touíti 'rrengats; at miéi qu'ère assietat
 Lecoubidi, parcrò dedz áuti destingat
 Per arréñ: premou que des Éusques es fièrs pòbbles
 Mès qu'es Cèutes ardénts bón era 'sgalitat...
 È touíti que harién ena salo dalado 345
 (Es biéls en garròts dús en empará 't mentouñ
 È's jüèni 'n manejá tabéñ quauque bastouñ)
 Uñ miéi céucle, au-méns tant qu'era passiouñ mountado
 O't lans det lou discours, üé, nou les harié pas
 Det trône lou de cap at miéi de tout jetá-s. 350

Louhits qu'es proupose t'ajudá-les

È que nñ-auié pass hèt et tourn der ' assemblado
 Det güéñ Louhits, tout-séc, douñc, uñ eraut plantá-s
 Deuant étch: "Dits, Louhits, at nòm de qui tu béngue?"
 "Gòdes diñquio 'cитай, è ço que bòs oupténgue?"
 "At mèn, at mèn tout soul! que s'esclamèc Louhits. 355
 En ensajá de hè prou hèrmes es sòs pássi,
 Prou calmo 'ra sio bouts è 's sòs güéls prou hardits;
 " È 'se bous estounat aro de ço que hàci.
 Que bou-n brémbe ce quin, en país de Luchouñ,
 "Jou sustenquió ' r ' aunou dera bòsto naciouñ 360
 "O' Rpéguizar, Apòt, è dz áuti qu'admirauo
 "At tourn de jou, premou, d'acrò ja so bengut
 "Audiéus as mès, que m'an touíti coum' uñ perdu
 "Trattat, coum uñ brigant ass hourastès benut,
 "Per aué dit tròp haut ce quin bous estimauo!... 365

	"Ô-plan! Premou d'acrò qu'en boutèren as pès! "Jou 'nfiη, tròp jugulat, que nou-i tenguí cap mès; "Tout douηc qu'agg è jougat, o Básous, è troubá-bous "Que sò beηgut, ta dá-m tout antiè t'ajudá-bous!"	
Otchobéls que nou bo hè 'rréη dabb uη traidou.	Qu'en boulié didé mès, qūan Otchobéls lheuá-s. Qu'ère et frai d'Arraigar! At tourn d'étch de groupá-s Qu'ère fièr Guernicá dap tout et sòη paradje. De Louhits nou poudèc bric supourtá ' t lenḡudaje: "Qūan de téns l'au boulét lichá deblaterá. "Adaquéτch", s'esclamèc, è diηquio qūaη será "Et dit qu'ajam atau escoutat moustrūouses "Proupousicious?... Au-méns d'acòrt dabb uη traidou "Ta pèrde es nósti dréts, que nou harè ' rreη jou!" En cridá-c, det counsélh sourtí plén de furou En lançá sus edj aute aueitades hirouses... Uη tourbilhoη que s'en seguic, coumo jamès! De hé sourtí Louhits edj òrde Lecoubidi Que dèc, ta qu'et Counsélh libre es troubésse mès. Otchobéls tourná'ntrá, jeta mòts arrapídi Sénse destourns: "Librá-t traidou, fení-n det còp "Dabb aquét desacòrt, qu'auié durat ja tròp."	370 375 380 385
Discussiouη entre Adinándi, Luzaide, Apòt.	"Carè-t", l'arrespounèc Adinanci; "Qu'impòrte? "S'auém ḡúé ' t ganh per etch, qu'ett hè, d'aoun que sòrte?" "Es traidous", s'esclamèc Luzaide, d'aounou plén, "Lounh d'acitau, è biste! Acrò nou bau arréη! "Nou cau à causo justo emparo atau pourido!..." "Qué dides?" (atau, prount, Apòt arreplicá-u); "S'auém drét, hè, perque pribá-mous d'emplegá-u, "Adaquéτch? È tant pis per etch, ũé, se hè mau! "Mès, certes, d'acceptá ' r 'armo per étch fournido "Per jou nou será pas era patrió trahido; "S'ei justo 'ra benjanço (è' ra nòsto b'en ei) "Et mouièn emplegat plaη juste que cau créi".	390 395
Pus Arpeguizar è Apòt ençaro.	"E jou didé-t que boui, Apòt, que s'ei piejado " 'Ra justico pet mau, touto ja n'ei parado", Qu'arreplicuèc Arpeguizar: "douηc que mous cau "(Mès aqweste sense librá-les) hè-les dide "As Aunédi, que tròp sabém ce que mos cride " 'Ra lejautat; que mous paguen ço que que descide "Nòste couηsélh tas mòrts, è que haram atau "Acabá-s per toustém ' ra divisiouη murtrièro..." "Toustém hè-mous era madécho tarallèro "Tu", 'rrepliquèc Apòt ençaro; "Mès, arréη "D'uη mòrt nou pòt pagá, souη qué des qui l'auciren "Era mòrt. Mès, ja béi ço que bous arretéη: Es Cèutes, qu'auét pòu que tròp dú s'arrebiren	400 405 410

"È que nou pensat pas ar' aucasiouñ qu'auém
 "D'arrepréne es terréns qu'eri mous arrabiren
 È de nou profitá-n ce quin nècis seriém
 "(En proutedjá-mous còntro es lous idèes males) 415
 "Ta benjá-mous!... Ess hile des sèrres aurientales
 "Pes troupes de Betico è flòts arrenfourçats
 "Uñ sinné souloméns que demòren, armats,
 "T'ajudá-mous en-plén; è nou cau emplegá-les
 "As Cinetias tapòc, at lou 'rréi Akauás? 420
 "Per eri, gráció adj aute, abans dèts diés, "Jaunás",
 "Tout et país ceutic qu'auram en nòstes más!"

Lecoubidi:

"Jamès parcrò, jamès", ce gemic Lecoubidi,
 "Es Báscous nŭ-an prenut à d'auti 't lou terrenh;
 "Bous-áuti qu'ac boulet cambiá: jou nou m'i hídi; 425
 "Que mous pòrte malur acrò, ' t mèn còr que crénh.
 "Se diñquio ' ra lou bilo et nòste bras aténh
 "È se l'arrüéine touto aquíeu sense defenso,
 "Quin bieueram d'acòrt après parèlho aufénso?...
 Ce didié 't biéhl arréi; mès en palai basqués 430
 Souñ qu'es sous nòbbles hilhs, nou l'escoutaue arrés.

Aitourós:

"Au-mens que les daram iou leçouñ d'impouténço",
 " 'Rreplicaue Aitourós, "dabb et secours qu'auram
 "È Louhits, è d'aci lounh que destournaram,
 "Per lounténs, et lou goust d'enjustes abentures..." 435

**Otchobéls ençaro. Hiro d'Apòt.
 Arpeguizar que l'arretén, è que hè
 boutá.**

"Coumo se nŭ-èren pas es nòstes bats segures
 "Aro è de tout perilh adj abric!" (de nauètch
 S'esclamèc Otchobéls); "se calie, per dus mòrti
 " 'Na hè des nòste pòbble aucí touti ' s mès fòrti!..."
 Ce héc: è ' n entené-u, d'arradjo calamétch 440
 Qu'es sentic béngue et còr d'Apòt: touto houlado
 ' R ' amo d'endinhaciouñ, è ' ra mañ ja lheuado
 Qu'es lançauè de cap à 'Otchobéls, se nou
 Va pas Arpeguizar tenqué-u: "Hè, b'en i-a prou",
 Ce cridèc; "nou cau pas arribá dinqui' aucí-mous, 445
 "Mès boutá, pus es bouts coundá ta despartí-mous,
 "È' nfiñ hè çò que sié pet noumbre descidat!"
 Atau Arpeguizar, pet cousélh aclamat.
 È biste dabb herébe alentourn que boutèren:
 D'abòrts, se guèrro o pats; è guèrro que pourtèren 450
 Mès noumbrouási sinhéts! Pus, se calié ' scoutá
 À Louhits; douñc es ó-s 'ra balanço 'mpourtá.

Otchobéls è Lecoubídi que s'en ban.

Alabéts, aregé-s Otchabéls, plén de hiro,
 D'uñ lans, frapá det pè, pus hautoméns jurá
 Que jamès nŭ-au beirién dap Louhits debará 455
 Còntro ' s Cèutes, è brusç partí d'aquíeu de-tiro.

laute tapadje afrous hè-s'en, iaute coumbat;
 È Lecoubídi 't bièlh, d'aquét brut acabblat
 È dera dibisioun des chèfi countristat
 Partí tabén, plourán dera guèrro fatalo... 460
 Edz áuti tourna hè ' ntrá Louhits ena salo.

Edz áuti que questiounen à Louhits.

"O Louhits", qu'au didèc Adinánci, "que bós
 "De nous-áuti? Bós béngue ara plaço d'Andós
 "Des Aunédi 'dj arréi? Pénses, tu, qu'et soufréchen
 "Edz áuti, Anacouñ, o Houtar edj eròs, 465
 "Uriats, Ulohòts è's génts que les seguéchen.
 "È, mès nòbbles que tu, dap gòì que t'oubbeéchen?
 "Que t'accèpten, qūan t'ajen bist arrabatjá...
 "Les-ac tout?... " "Nou-mai-nou; mès jou qu'em boui benjá",
 Qu'arrespounèc Louhits, "è mesclá ' s mès benjances 470
 As bòstes; at mèn touñ hè-les passá pes trances
 "Que s'an tròp meritat; traçá-bous et camiñ
 "È det fièr Simadous hè-bous mèstres enfiñ:
 "Susprené-u que poud-òm pet middió dera Sèrro,
 "È parquéet còp-de-man ganhá touto ' ra guèrro..." 475
 "Lèu dit", qu'arreplicuèc Aitouròs; "Mès, ta hè-c,
 "Auto causo: edj esprit qu'an es Cèutes ginhèc
 " È ' ra lou boulentat per uñ hiéu que nou flaque..."
 "Pòc noumbrousi qu'ei bòn demourá, ' na Cieutat,
 "Qu'ac sábi, sènsè doutte, è qu'en sera brizat 480
 "Et tròp fébble troupèetch, auta lèu qu'òm l'ataque"
 (Atau Louhits); " è, douñc touíti's tresòrs que i-án
 "Ensūaládi laguéns, Bàscous, bòsti serán.
 "Qūan tat cinquièmo còp sié tournado nauèro
 " 'R' aubo, lounh sera, 'Ndòs, partit tara 'Ribèro 485
 "Ja 'ra bèlho de sés, dabb er'armado 'ntièro:
 "Nous-áuti, s'ac boulet, de net que passaram.
 "Pet Pòrt, è dabb et dio Simadous fourcaram."
 "Mès, qu'ei coupá'ra trèbo acró!..." (que proutesteuae

Escrupules è meffidénço.

Louzaide, è d'èste taus et sòn còr s'endinhaue). 490
 "È quin", qu'arreplicuèc Louhits, "que tat maitiñ
 Souloméns ei seram, qūan sié coupado 'nfiñ
 "Era trèbo, despus siés oures?" "Douñc camiñ",
 Ç'arresprenèc Luzaide, hè pera bòto claro
 "Diñquio 'quiéu, o sus tèrro en guèrro?..." "Arai ençaro", 495
 (Qu'au coupéc Arraigar); "Mès, o tu, qui mous dits
 "Que nou mous béngues pas at contrári, Louhits,
 "Ta trahí-mous, ta hè-mous cai en quauco amaro
 "Garanto, enta qu'es tòs mous i tchafren en-pléñ?
 "Et dembés det middió, qu'ac sábi, nou i-a ' rréñ 500
 "En mountanho que sié mès du, mès detestable,
 "Mès troumpiéu! De ' na-nous-i pèrde, douñc, capable
 "Qui sap se nou-n-ès, tu?... " "Pus" (atau Autourós),
 "As pòbbles det middió, touíti's aliat d'Andòs.

"En passá souloméns, les aurás dat alarmes 505
 "Tu, Louhits. Aro plañ touíti ja soun en armes,
 "È'n uñ tau tracanart que bès que mous jetém,
 "È ta ' na-i cai laguéns à tu que mouss hidém?...
 "A d'áuti!..." "Nũ-ajes pòú! En passá, preparades"
 (Qu'arrespounèc Louhits) "es causes, soun estades 510
 "Per jou... det court delai dera trèbo ençargat
 "D'aberti-les à-drèt, que l'è tant aloungat
 "As lous gũéls, qu'at segu, qũan beñguiat pes lous tèrres
 "Les beirat escapás-c, touti 'sbourats tas sèrres,
 "Ja bous ac jũri jou... Tabéñ, que passaré 515
 " 'T prumè, pus me crenhèt, à darrè qu'en aurè
 "Era ' spado ' na mañ s'ac boulét, bint des bòsti;
 "È se les sèmbre bric que bous troumpo tas nòsti,
 "Es lames pes esquies, se bòn, qu'èmm hicarán!...
 "Mès, qu'ei sense destourns qu'ei bau; plañ s'ac beirán, 520
 "Qu'è ' n abouminaciouñ à touíti ' s qui susténguen
 "Andòs, è qu'es mès mas è't mèn còr j'aparténguen
 " (Se nou-m creét, è s'en èt beñçúdi, douñc hòrt!)
 "As Bàscous touti souls, d'aro diñquio ' ra mòrt!"
 Qu'en boulié dide mès; qu'au héc Adare-et-Tòrt 525
 Sourti ' ncaro, sèns ' étch es decisious darrères
 Enta préne. Uñ oustau qu'au prestèren, (gũará
 Qu'au héren, ja, tabéñ, de pòu que pes tartères
 S'escapèsse, qui sap?, tout tout ta 'ná-c coundà
 As sòs), è pus à béue è minjá que l'au héren 530
 Balhá, mès ara lou taulo nou l'au boulèren,
 Souñ que soul akauás et Mórou... D'aquét téns,
 Et Counsèlh acabá de decidá-s, laguens.

Es ciñc decisious.

È que houc arrestat que de cap as coustères
 Det Nerbiouñ Ouchobéls (ara qu'auié jurat 535
 Que dapp Louhits jamès nou bouli ' èste, en coumbat)
 En cach des Autrigous dap couhòrtes laujères
 De Carísti harié ' ra gardo; qu'at middiò,
 Dera Nauarro adj Éure es qui dap Lecoubídi
 À Lumbèr s'estarién debararién, ' rrapidi, 540
 È còntro ' s Cèutibèrs, tant qu'en beñguèsse pliò
 ' Ra sèro darrè ' Ousmo è Lougrounh è Tudélo,
 Tenquerién; quauquis-us tabéñ, enta troumpá
 S Aunédi, hé semblant de boulé-les coupá 545
 Des Gabes, è hè lèu, ara luts dera ' stélo,
 De bachá per Dedòs; mès et gròs tat lheuuant
 Abiá-s tout, biste-biste (è Louhits per deuant),
 Benasc è Simadous è' t Poui enta ' suspréne. 550
 È 'uñ que partirié ' n camiñ, enta nà 'préne
 As Betics è Cerdás per aoun beñguié ' t gròs,
 Hè-les lheuá-s, armá-s, lançá-s touíti ' n uñ còs
 È guidá-les de cap ara cieutat d'Andòs.

II. DEPART DES BÀSCOUS TA SIMADOUS

Adiéus d'Arpéguizar è de Luzaide at
lou pai Lecoubidi è ara lou mai Izar.

È- dounc et se madéch ' ra cieutat lumberdano
 D'un terrotrem guerrièr pertout arretrouní 555
 Des sèrres ara batch, è de clamous grouní
 È tringuejá de hèr, des pénes ara lano;
 È des Bàscous et gròs cap adj auriént houlá
 Sous fòrces, è'n traucá ' dj Aragoun arroullá
 Pes camís que Louhits et traite acounselhaue. 560
 Atau déue tabéη (qu' et sé nou s'acabaue)
 De Locoubídi ' ss hils, enta nũ-èste tardiéus,
 At lou pai, toúti dus, hè prouñti ' lous adiéus.
 Étch, toustém aunourat, mès er'amo tentado
 De béi qu'ère en counsélh ja pòc counsiderado 565
 Era sio ' ütouritat, pet biéηh adje acabblado
 È tròp süéni ' s sòss hils, Lusaide, Arpéguizar,
 Enta hè-i dabb guerriès coum ' Apòt, rraigar,
 Adare o Aitouròs, parcrò pléη d'esperanço
 Que beié créche en fòrço è 'n glòrio at sòη ainat, 570
 Des Bàscous à 'ste chèf après étch destinat.
 Tabéη, quin crèbo-còr, de bei era benjanço
 Dera prudénço justo atau aué-s ' en -ác,
 È, ço que mès aimauè, at sòη còr arrigá-c!...
 Eri ja partién, ja, touti pliés de couradje; 575
 Étch, coum ' un biéηh agglás, jadis arréi des tucs,
 Que s'arroussègue er ' alo è's despoulhe eth plumadje
 Despus cént ans è mès batut pet bent saubadje,
 À péno pòt det güèηh seguí dess sòs hilhucs
 Et bòl pedj aire baste, è dera sio febléço 580
 Es planh, è ' s sent ganhá per iou 'ηguénço tristéço
 D'está-s aquíéu, arranç, sense poudé ' na bric
 Ajudá-les, atau étch, et biéηh erouíc:
 Aro, ùè, clauerat pera tristo bielhuro
 At sòl mairau, souss hilhs partí tar ' abenturo 585
 En tout béi, quauque plour banhá-u era figuro.
 Mès acró nũ-ère ' rréη près de ço que harié
 Izar, era lou mair. Ass hòls que maladié
 Qu'auiéη atau curbit era janç ara guèrro;
 È, det palai sourtido, au-méns que les boulié 590
 Arrenténque en Bàscüat, saubá-s ena sio tèrro
 Près d'ero, as sòs duss hils, è pes paraules sòs
 È ' s sòs lèrmes at còr que les gahaue et mòs:
 "Pîñó-m", que s'esclamaue, "o hils des més entralhes!
 "Tuzaide, qu'aimi tant; aciéu dounc taqué ' ná-i? 595
 "Püñò-m, Arpéguizar, è lèchè-m es batalhes!
 "Dap jou demòro, bé-n; nou-c sap, et bòste pai
 "Ço que hè, ne tapòc toúti ' dz áuti nou-c saben!
 "È bous an dounc bejunh, just, à bous-áuti dus?
 "È nou boulet dounc pas qu'es nòsti diés s'acaben 600

"En pats?.. aro qu'auém era mòrt ja dessus,
 "Aro qu'ei bam arénhe, ara 'rribo lampado
 "Aoun sera lèu-lu nòsto bito 'stañcado,
 "Que mous abandonat! Ha, que les dideriò,
"Pusque nŭ-an pas boulut escoutá-bous, mai-ò, 605
 "D'arregá-s!.." - Qu'ère atau que sa mai s'esclamaue;
 que les benguié deuant, è que les embraçuae,
 È't lou còr que bienié, 's lous pássi qu'endrabaue
 Talomens, que caléc qu'edj arréi benerat
 Deuant es batalhous è't pòbble j'amassat 610
 La coupèsse, ta que fenisse uñ tau esclat:
 "O hénno", ç'au didéc, "è que hès, è que pénses?
 "Cèrtes, en escoutá-m, autromers as aufenses
 "Des Cèutes, coum'as lous proupousicios d'acòrt
 "qu'aurièn arrespounut... mès, aro qu'ei et sòrt 615
 "Jetat, è qu'ei estat dera guèrro mès fòrt
 "Et partit, calerié, mèss hils, qu'abandonèssat
 "Ra patriò bòsto, nham, en que bou-n separèssat
 "Des bòsti frais j'armats ta coumbate? Mai-nou!
 "Mès enchinhá de qui tenquét era sañc bòsto, 620
 "Hè bei d'aoun sourtit, è qu'èt dinnes de jou,
 "È qu'as Básous déjà pouiriét coumanda prou,
 "Ha, se debári 'nfiñ pera 'rribéto còsto,
 "Çò qu'èt bous áuti güé, ùè, jou qu'agg hou jadís
 "Dounc çò qué, se poudió, jou harió tat país 625
 "(Mès, qu'em liguen è pès è más es ans jeloúsi...),
 "Hètt-òc bous-áuti dus, tournát-mous bittourioúsi;
 "Pus as bòsti parénts, de bielhuro brizats,
 "Tournat pourtá lèu-lèu 'dj arrepòs è'ra pats."
 Ce didéc, è 'lzar aro mudo plouraue... 630

Mès Arpeguizar, fièr, et sòn còr que charmaue:

"O pai, que t'ac juram, jou que bires agí
 "Ja süen, coume Luzaide en sous armes prumères,
 "De nous-áuti touss hils nŭ-auras pás à 'rrouj!
 "Coumo tu se blamam es decisious darrères 635
 "Det "Bilçar" (edj abís de pats arrejetat
 "È d'un traidou tabén et secours acceptat),
 "È se bo demourá 't nòste còr apariat
 "Pertout tara justiço es prumès à 'noblinhá-mous,
 "Parcrò nou mous beirá acitau destrigá-mous 640
 ""hè bric cóntro 't Counsélh des Chèfi 'rreboutá-mous,
 "È Tout et deué nòste en-alén qu'acoumpliram;
 "Souloméns que haram effòrs, tant que pou scam,
 "Après era bittòrio era pats ta qu'ajam."

Lecoubídi que benedéch et depart des Básous 645
 Ce didéc generous; è dap gòì qu'escoutaue
 Sous paraules d'aunou Lecoubídi sa pai;
 At miéi des lhèrmes sòs tabén era lou mai
 De béi-les ta balénts méns tristo qu' es troubaue,

È d'auetá-les 'ná dera nerbiouso gént
 Des Nauarres andués préne et coumandomént. 650
 È't biélh arréi, en béi partí ' r ' armado ' ntièro
 Que preguèc et qui balhe at moun era lumièro
 Egousquí, hònt de hũéc, d'esclairá-les à drét;
 Arguitzaitá tabén, lumièro dera nét,
 Qu'adjurèc ta que housse as Báscois fabourabblo; 655
 Hautoméns qu'emplourèc Outazuno 'r' aimabblo,
 Hado des Escũaudús, Beuzounho è 'Artizar
 È touíti ' dz áuti Diéus des Mounts è dera Mar,
 È ' t det Cèu, et mès gran, at-fèt empénétrabble;
 D'enquièts pressentiments, o-plañ, mès es sentic 660
 Tentá, mès haut era sio gént que benedic;
 È tout et flòt eusqués tadj auriént que partic.

Qu'ess hanen es Báscois.

Coumo ' t bént dedj Aucian, es passa sus es Pénes
 D'Euròp è ' ss hònts dedj Èure (arribá que l'enténes
 En tout courre), uñ pialè de broumes en caçá, 665
 A còntro-mount es lançe es arbes ta troussá
 È d'uñ mórch bucharrás ta negá ' s bats enquénces
 Deuant etch larjoméns aubèrtes, qu'ère atau
 Qu'es Báscois endoundats en couhòrtes imménes
 Còntro dedj Aragouñ et courrént arrejau 670
 Pujauen, ja'h país des lous aliats jacédi.
 È pusque t'arribá tres diés auié calut
 A Louhits, b'en calié trés ta qu'es Nauarrédi,
 Es Bardouls è ' ra gént caristo è's Alabédi,
 Héssen det cap aten houns et lou plañ coumbengut 675
 È dessus Simadous caéssen sense brut;
 Trés è mès, premou que bèt-pialé qu'en anauen
 A pè, pis de trigçá-s mès d'uñ còp ja coundauen;
 Pourtant, tant que poudièn pes lanes qu'ess hanauen.

**Arrouñcalédi, Jacetés d'Ansó è génts
 d'Edereto que demòren ta hè iou
 dibersioun dabb Astiñ.**

D'aqueri batalhous que nũ-èren cap parcrò 680
 N'es Báscois d'Arrouñcau n'es Jacetés d'Ansó:
 Premou que, ta balhá ' r ' alèrto coumbengudo
 dabb étch les se saubaue Astiñ; era bengudo 685
 Dès d'Ederéto aquiéu d'abòrt qu'esperarié
 Éntre Tèrmes è Jaco, è, qũan coumprenerié
 Qu'es Andós (b'agg auié dit Louhits, que partirié
 Aquéste après ciñc diés ta Luduñ) pes campanhes
 De Neurèst ja deuri ' èste, alabéts pes mountanhes 690
 De Toubás étch, Astiñ, qu'atenherié ' t Soumpòrt
 Mèmo pet mount d'Aunhe arribarié d'abòrt
 Dessus Ácous, tandis que delá, mès at nòrt,
 Arberüédi balénts, Soulet ' s o Mitsédi
 En proutedjá-s à-drét de cap as Tarberédi 695
 Bruscoméns caerién sus es Aulourounédi,
 Siés-milo; Astiñ dabb étch qu'en aurié just autant.

Atau qu'atirarién Andòs cap at couchant
 T'ajudá ' s sòs aliats; è ' s Básous entretant
 È's Cerdás è ' s Betics sus Simadous à-masso 700
 Dabb hüéc è hèr jetá-s que nou-n licharién traço.

Jacédi partits dap Siacouñ.

Astiñ dejá poustat enta ' ra dibersioun
 Douñc qu'ère; mès des sòs dabb et sòn frai Siacouñ
 Bèri-ús que partién, et lou frésc Aragouñ
 En louñgça diñquio Jaco. Aquíéu , qu'arrençountrauen 705
 Dera Tónmo as balénts, è d'acòrts ja marchauen;
 Darrè, Básous à tòurps è Bardouls qu' arrecullauen.

Es Cinetiás; es cabaliès dabb Akauás è Sabatach, es pietous dap Tarak.

Mès, üèro, o blanço huso, o tu qu'as es güels clás,
 A quini ' t bés at tout deuant? As Cintetiás,
 As néri batalhous det Mòrou, d'Akauás, 710
 Hilh det arréi Daouñ è de Faé ' ra bruno;
 As arrehils de Louch, at pòbble det Soulei,
 D'Africo, d'áuti còps, dap Beoucourís er réi
 Benguts hardidoméns ta tentá ' ra fourtuno,
 De Capso pera mar tas Tèrles de Gariouñ, 715
 Pus tat Boucau der ' Ano, entrepido naciouñ,
 Arribats ta 'stablís d'Oussouncubo à Cunaco
 D'Anitoürgis à Pausso, at miéi de lances pliés
 De taulaces de pèiro è de gigantes pués
 De malh, toutes pes camps, üè, coumo hüelharaco... 720
 Güé, des Básous aliats, ' nà deuant tar' ataco,
 Pas touíti, mès siés-cénts amiats per Akauás
 (Trés centenats à pè), crespats, gautimourás,
 Güelhiblànqui, de còs séqui, fòrti de más.
 Es de pè, per Tarak qu'anauen coumandádi, 725
 Mès qu'èren lounh darrè; deuant, qu'èren groupádi
 Per Sabatach es de chibau. J'èren passádi
 Per Isuñ. A Louhits ta guidá-les qu'auiéñ;
 Bidj-après es d'Apòt en troupo les seguién.

Es Caristi d'Apòt è d'Adimándi (Alabo è Biscaio)

Aquíéu qu'auié boulut èste Apòt et saubatje, 730
 Qu'aimaue en tout caçá pes séubes è ' t bouscatje
 A lançá-s, pas tà hè ' t bouscacé, mès ta i ná
 Lheué 'adj ous en soñ jác coumo Bassa jauná;
 Douñc ací qu'estrenaue es bibrants Caristédi,
 Es goujats der' Alabo è' s adrèts Biscainédi, 735
 Qu'ère Harts et balént qu'aurié 'üt coumandat
 Ad aquésti jadls; que s'en arrespoundaue
 Adinándi sus étch d'áuti còps... Oubbligat
 Aro de partadjá dabb Apòt qu'es troubaue;
 A touíti dus et cór de iou sét que cremaue 740
 De benjanço. Parcrò, nü-èren cap at coustat:
 Apòt qu'auié deuant ciñc-cénts chibaus, causídi,
 Es mielhòs de Biscaio è d'Alabo sourtídi;

Mès, bidj après, Siscouñ dabb autant que seguié:
 Adinándi mès lounh dap chèfi qu'es tenquié. 745
 Siés mil ' òmes sus pè sous génts qu'èren capabbles
 De boutá. Dus miliés, dap tres-milo balhats
 Pes Bardouls, d'Otchobéls es lòts qu'èren estats,
 En cach des Autrigous, (des Ceutibèrs aliats),
 Det coustat de Deubrigo, è d'Ousmo ' rredouttabbles; 750
 È que benguiéñ tabéñ alabéts at deçá
 Dera ' rrió de Bilbao, diñquio Pléncio, at bòrt clá
 Des oundes, diñquio ' t pòrt qu'es Arroumás noumauen
 Besperió (prèsque aoun es flòts des mars güé lauen
 È Mundaco è Bermèu), è tabéñ qu'èren lous 755
 Era bat det Nerviouñ dabb es Eñcartacious
 È ' t Bouiás dabb Curdounho è's malédes arrédi
 Dera Sèrro-Saubado. A ' Risgòitio parcrò
 Qu'arribauen de já 's Carísti biscanédi
 È de Goürbio ' ra Péno, en lheuá-s at middió 760
 Nou les coupauè pas des lous frais alabédi:
 Per Curoúscou, per lourre à drét que les poudièn
 Dá ' ra mañ; è tandís que pes còstes aüièn
 Era tèrro de Ió, Lequèitiou, ' ra Bustürio
 È Moutric diñquio Déus, adj abric dera 'njürio, 765
 Qu'aüièn, en plén país, Marquino è Guerricais
 Ermúó, Larrabezúó, Eloúbriou dap Durángou,
 È Guernicá sustout, hundado pes lous país;
 È debadj et sòn arbe biélh güé nū-éi bric lánjou
 Et fièr pòbble abrigat!, es d'Alabo, ' s lous frais, 770
 Izarro que tenquié, Altoubo è ' ra Cadourro,
 Beléjo è Süessaciouñ, d'Outechandiañ era ' scourro
 È Nanclars è 'r' Ajudo, è qu'amiauen moutous
 Dera sèrro qu'òm dits d'Ambout diñquio ' s turous
 De Cantábriou, de cap à Bélio des Berous. 775
 Qüate miliès d'aquíeu prenuts qu'èren estádi
 Per Apòt è sa pai; mès dus aj ' èren passádi
 Per Ipiés è ' Rrasau, ' ra Garouno è ' t Pantañ
 D'Arguís è ' t pòrt d'Etcharo enta beilá ' t parçañ
 De Lúarre (o Calahourro) è de Òsco ' ra fòrto; 780
 Deds áuti dabb Apòt ciñc-cénts chibalejá
 (Dus de Biscaio) è tout qu'ac boulièn balejá;
 È's quinze-cénts de mès, nū-auièn bric camo tòrto,
 Der' Alabo ciñc-cénts, per Bourdintssouñ guidats,
 Prou lounh darrè ' t lou 'rréi qu'arribauen bediats. 785

Adinándi è 'dz áuti chèfi.

Étch, Adinándi ' t biélh, mès endeuant qu'anaue
 Dabb es prumès de touts, dabb Adare, Aitouròs.
 Arpeguizar tabéñ; è d'auficiès uñ còs
 Es órdes ta trasméte alantourñ que boulaue,
 Aferat; at seguit, de cabaliès uñ gròs 790
 Terrible (dus miliès) que les acoumpanhaue.
 Tribble qu'ère: sèt-cénts det país bardoulés,

Qüate dét det Baçtañ. Mès dèts det nauarrés.

**Es Bardouls (Guipouscūá è partido der
' Alabo) dabb Arraigar à Aitourès et lou
'rréi.**

È pes dèt Guipouscūá qu'ère ' ra marchò ourbido,

Hils dera Déuo ' n sus, dera ũrio ' rrapido, 795

Dera 'Uròlo at miéi; despus Deasaíñ

Per Lizarço è Toulouso è's còstes d'Andüniñ

(Dessus et Leizarán), è ' ra 'Urümio claro

Hernaní qu'atenhién. Pus, pera còsto amaro,

Et gran pòrt dera Mòto, Oúriou dap Çaraous, 800

Guetarriá, pus, mès lounh, Çoumáio, qu'èren lous;

Nes tèrres que teñguién Çoumarrágo ' ra bouno,

Aspéitio dabb Ascòitio (es louss héennes, es flous

Des Básques en Beutat!), Bergaro dap Cestouno,

Aiá, 'Idiazabal, Mandrágo, 'Elgouibar; 805

Pus, er 'Alabo biélho, è 's mounts qu'au hèn courouno,

D'Arlabañ è d'Arazo es pics, è d'Aralar

Èra sèrro, Araiá, Countrasto, ' ra ' rribénto,

Albo è Arriesteguí, è ' ra ' Égo nechento;

È sus Countróbio 'n jous, era bilo 'mprudénto, 810

Qu'auiéni ta miradé ' ra Péno de Jouar.

D'eri douç Otchobéls tres miliès s'en saubaue;

Arraigar et sòñ frai. (d'alianço messadjè

Tas Aunédi dus còps, tat lou país dangè

douç aro, en counegué-u) ciñc è mès qu'en amiaue; 815

Mès sèt-cènts cabaliès Aitourós que guidaue,

Aitouròs et lou 'rréi, et nòbble, er generous,

Chèf esperimentat de quatorze naciouns.

Es Nauarréts de Haut, en très còssi.

Es qui benguién après, de senhalá-s abídi,

Qu'èren es qui ' dj arréi onaurat Lecoubídi

Auié dat at sòn hilh aimat Arpéguizar; 820

Qu'èren dera Nauarro es mès balénts causídi,

Nau-sillo. Güéit miliès pera lano d'Aibar

At tourn det lou schè biélh ençaro qu'es goupauen,

È ' s milo d'Arrouçau dabb Astiñ qu'es trigauen,

Mès nau-milo qu'auiéni seguit (milo à chibau) 825

At nòbble Arpeguizar. Qu'anauen coumo cau

È sense pòu de cap de danço o de bagarro,

J'ac poudét créi, es fièrs cabaliès de Nauarro;

En très còssi partits, éri coumo ' s pietous,

Pes lanes que harién très hardits escadrouñs. 830

**Cabaliès Nauarrédi det Nòrt è d'Irounh
(Pamplouno) dabb Indartsou;**

È det Nòrt tout d'abòrt, qüate-cents coumandádi

Per Indartsou, des bats d'Araquil arribádi

D'aoun jou nòsto jés en countourniá de près

D'Andio 'ra sèrro; è que la Bén courre as lous pès

Alsásũo, Lizarrago ' n sus, Etcharre è Hüarte; 835

Dera bat de Larraun d'auti 'nçaro à pialès

(Just d'era d'Araquil un moumént se s'escarte,
 A 'Irouzouñ qu'ei ta'rrejüenhé-lo). Astrán
 Nu'i cap bién lounh d'aquíeu, tapòc Belascüaín
 N'Etcháuri; ja i-escume er' Argo, debarado 840
 D'Euguí ta Larrassüanho, è'r 'aiguéto bachado
 Despus Lans, ena Bat d'Oudiéto, per Oustís
 Diñquio Souráuren, Hüarte ençaro, è 't bért país
 D'Irounh qu'es Arroumás Pamplouno noumentauen,
 Mès plañ de dus-mil' ans deja biélho, se cau, 845
 Dabb es sòs, créi que houc en sòn parçañ 'rrejau
 Per un hilh de Jafét hundado, per Tubau.

**Det couchant è d'Izarra (Estelho) è de
 Tafalho, dabb Iscor;**

Es qui beñguién après, qu'èren es qui-abitauen
 Et país de de çounhigo è d'Ascouno è d'Auénh
 È d'Estélho 'ra fôrto (es Báscous l'aperauen, 850
 Izarra d'auti còps): arréñ ère nou crénh
 En sòn malh, dap sous tours, qu'entournién ues escales
 Fecoundes: qu'ei aquíeu qu'era 'Urdèrro aténh
 Era 'Égo. Mès bach, trés arrégries frairales
 Det nòrt cap at middió que hiénen et país, 855
 Égo, Argo è Cidac, à disténces esgales,
 Plañ dèts lègues durán, abans de 'na' scantí-s
 En Eure, o'h Aragouñ prumè. Que traspassauen
 Parquíeu es Escüaudus et flouje, è qu' arrenhauen
 Dessus er' auto 'rribo è' dj aute coustalat 860
 Per'antico cieutat noumado Calahourro
 (Qu'auié Cartage è 'Rroumo un moumént balançat
 Ère soulo, è pus dap Pouméi aüié passat
 Hame afrouso...), per Quél, per Arnét è Graccourro.
 Per Courélho è Hitè, per Tudélo è Cascant 865
 (Aquíeu es Ceutibèrs ja teñguién Tarragouno);
 Mès sus et coustat quèr ara còsto méns bouno
 Des Bárdies, üé, qu'auién et desèrt flambejant;
 Argué des qu'èren lous è Cadréito è Marehílho,
 Perauto, Caparrousi, Cárcar dabb Andousilho; 870
 Mès haut qu'ère edj Oudrouñ, dap Mondábio tout près;
 Pus, en tourna pujá pes trés louñgui souquès,
 Sesmo, Leriñ, Loudouso, Arrounís è Sourlado,
 Larrago è Cirauquí sus edj aute dembès,
 Mendigórrio, Artajouno è Tafalho, campado 875
 Per dus pònts just dessus et Cidac, è, 'stalado
 Dap bounur en iou 'rriho plano, ta 'rrenhá
 D'Oulite en jous diñquio Barassüaín enlá.

**Det Iheuant è de Lumbèr, è
 'Roncesbaus dabb Edèr.**

D'aquíeu douñc cabaliès qüate-cénts qu'arribauen
 Que des mès hauts tours de Nauarro es predauen 880
 D'èste hils, o dera sio flou mèmò echchamiauén,
 È' t lou chèf qu'ère Iscòr, de Nagòre sourtit.
 Mès dus-cénts que beñguién ençaro at lou seguit,

Nauarrédi tabén, balhats pera countrado
 Aurientalo, à Lumbèr precisoméns centrado, 885
 En deçá dera Higo, arribént miradé;
 È per Aóis aoun es jüénhen à-pladé
 ' R' aigo d'Érrou (d'Urròs), 'ra dedj Urròbi, dréto
 D'Arce è d'Arrouncesbaus bachado, è d'Ourbaicéto,
 È' dej Iratí, hilh des camps d'Aescüò, 890
 Per Eicüas è' dj Arièl, pera Pico d'Aréto
 È d'Abòdi pes mounts, pus pera hònt Bessüó
 Det Salazar benjut d'Otchagábio è de Guéso
 È per Liénne è per Casdo è petch houns de Sangüéso
 È pes còstes de Sado è d'Abais è d'Aibar. 895
 Edèr, de Nauascüés. Souli's Arrouçalédi
 Mañcá-u: que les mesclauè Astiñ as sòs Jacédi.

**Hauti-Nauarrédi pietous, dabb Izaigar,
 etc.**

Douñc es milo chibaus atau qu'èren fourmats,
 Mès dus còps trento-dus, pus sédze centenats
 De pietous que seguién. Izaigar les guidaue;
 Dabb Aguitsouñ, Galcòr, Artçanh que partadjaue 900
 Et sòñ commandomént; è s'èren destinats
 Era mitat à hè darrè ' dz áuti 'ra gardo,
 Qüate gráni miliés demourá qu'en deuié
 Ta cai sus Simadous pera bió mountanhardo;
 Eñcaro det Baçtañ dus-milo qu'en i-auié 905
 Dabb Adarc: at segu, hè 'rrepè nou boulié.

Es Baçtanédi, fièrs nabiguaires.

Des Báscous et país mès bouñ es Baçstanédi
 Ja tenquién alabéts coumo güé; Pirenédi
 En sus, qu'èren en jous ara mar abedats.
 D'eri, dapp es marís det Babourt assouciats 910
 Coumo dabb es Bardouls è's Carísti 'rriscaires,
 As pialès que sourtièn atrebits nabiguaires.
 È qu'èren es lous país parbenjuts d'áuti còps
 Per Oulouno è 't País d'Estanh diñquio 's Escòts
 Qu'abiten cap at nòrt, dela 's bagues brulhaires, 915
 Ièrles bérdes à bòls espandides pes flòts
 Entre glacòus, è süén pliés de bromáci 'scúri;
 Eriñ o lèrmo, Aubiouñ, còste des bruns Silüri,
 Mouno, en faço Segóns è 'ra Caledounió
 È' milo' è milo mals lheuats pera mar bliò; 920
 È-douñc qu'auiéñ toustém parquiéu aliats segúri,
 Mès tròp lounh per malur. Au-méns, det gran boucau
 Dedj Adou, de Carès à Gijouñ que miaçauen
 Cantauès coum 'Astours, è'nlá que s'auançauen
 Hardits, en perseguí 'ra baléno è laçá-u 925
 Piòcs brusc, diñquio ' t miradé mès ouccidentau
 En faço dedj Auciañ sense fiñ qu'au arrounje
 E'n qui 't souléi bachant cado sé 'rrüént es plounje.
 È milo qu'èren plañ, en bint bachèts armats,
 À Bermèu, t'ajudá 'Otchobéls, amassats 930

Debadj Itchassougar, des mars biélh escumaire...
 Mès edz auti, pes mounts sourtits det lou terraire
 Dus milo (qüate-cénts à chibau) d'un lans fòrt
 At lou chèf que seguién, Adarc, naumat et Tòrt.

Es d'éri que seguién Adarc.

Qu'èren lous at poumént Escurro dap Gaizüéto, 935

È Léizo, que coumande es pássi d'Aspiròs,
 Et Mount Mendauro après, è's prades d'Almandòs
 (Jous de Belate et pòrt, cap ara batch d'Audiéto);

Qu'auién Haio, Errazou, Irourito, Auiscouñ,
 Era Didássüo hauto è'ra sio courbo 'stréto, 940

Béro dabb Etebalar, è' dj auntic Ouiarzouñ,
 Lesaco, Hountarrábio, è 'lroun è'ra Haio,
 È detch Bigué ' ra Punto, è 't Jaisquibél en sus;

È s'ère guipousqüañ et lengüádje, despus
 Arrentério, despus era ta inguénço baio 945

De Passadjes, è ' ra Couñço d'Basó ' t biélh
 È'ra Mòto 'n Auciañ lançado coum'un güélh,
 Uñ ample arré-país qu'auién, de poumarédes

È' de prats berdejants è de còstes arrédes,
 È que nū-èren cap bric es lous ames herédes. 950

Adarc, as de chibau, Mendizai as de pè
 Que coumandauen douñç, è's lous pietous (groupadi

Darrè's per Bourdintsouñ, per Arraigar amiádi
 Coumo per Izaigar) que beién uñ miliè
 È mès de Jacetàs, è Cinetiàs, guidadi, 955

Plañ três-cénts, per Tarak, beñgué-les at seguit;
 Mès, ta hè 'r'arregardo enfiñ, flòt aguerrit,
 Fantassís, cabaliès beñguts ençaro 'n foulo
 De Mitso è de Labourt è de Ciso è de Soulo.

**Es Básous d'Iparralde (o det Nòrt).
 Louzide è Outazuno.**

Básous eri tabéñ dabb ourgoulh qu'es sentién. 960

Ta'rrengá-les à-dret à Luzaide qu'auién,
 Luzaide, bèt goujat; è mémo que didién
 Que l'aimaue de còr. Outazuno 'para hado...

Qu'a iou pélho d'azur, d'estéles parsemiado;
 Qu'a iou lanço d'argént, iou cinturò daurado; 965

Uñ céucle de diamants dessus et sòñ frount pur
 Qu'arreluts; qu'a güéls blus è bloundo cabelhèro;
 È'n uñ cèrbi, de nét, at cap det mount escur,
 Pes blanqui sols que cour, è mès, que tout qu'ei bèrò!

Uñ còp douñç, ce didién, à Luzaide troubèc 970

At bòrt d'un arriéu ' t adroumit en es èrbes:
 Arridénto, sus étch douçoméns que s'enclièc
 È sènze desbrelhá-u d'un trét le s'en pourtèc

En sous bráci dibís diñquio 's casaus supèrbes
 Que cénhen, per dessus es camps det gèu ludént, 975

Et sòñ palai, bastit de cristalh trasparént.
 È qüan ourbie es güéls Luzaide, de merbélhes

Que houé tout esblouît: de lambre è d'esclairous
Lounh qu'es bic entourniat, è de magiques flous
Lounh estelat que bic tout es païs nheuou; 980
È pus, er cla palai; è pus, as sòs auréhes
Uη cant qu'aujic tindá, meloudious, pes sèrres:
"Auêit' t tout acró, Luzaide", ce cantaué:
"D'Anhe qu'ei soumèt: arrés nũ-au bic jamès...;
"Tu soul; mès et mèn còr, Luzaide, que t'aimaue 985
"Despus lounténs; toustém que t'áimi, premou qu'ès
"Mès oumplit de bertut que de beutat ençaro...
"Ha, se sabes sauvá 'ra sajeço qu'as aro,
Toustém det mèn secours soulide que serás!...
"Douηc, hardit! Jou que só Maitagárrio 'ra hado!" 990
È tout-séc que la-s bic. Claro coum ' uη escás,
Bèro coumo qũan sòrt dera broumo 'rgentádo
' Ra lió, 'rrèino det gibre è des coustelacious.
È parlá que boulié; mès es aparicious,
Sense sabié ce quin, at còp que s'enbanirer; 995
En sòη tébble gourgá touti ' s mòts qu'es mouriren,
È tout-séc qu'es troubèc, Luzaide, estrementit
At bòrt dedj arrieuòt, de-coutch en prat flourit...

Es qui coumande Luzaide.

Aro deuant es sòs hardit que s'auançaue
Coum' à uη hilh de Lecoubidi bién estau, 1000
De cùéire lugrejan è de fièro beutat;
Tres-milo (cabaliès gũéit-cénts) qu'en coumandaue,
Es de qui just ta fòrt còntro 'Rroumo lutat
Aũién, pus et païs tamerés acupat.
Countrado pes Latís en plén arrabadjado, 1005
Pes lous debastacious coum' uη desèrt lichado,
Desairetado at-fèt, mès qu'era fino lou
Des Báscous aro auién poublat dera sanç lou.

Es qui soun demourats at nòrt ta hè 'ra dibersiouη.

È cèrtes pet dembès det nòrt qu'en i-auié 'ηcaro 1010
Diés miliès, ja poustats arrás der'aigo claro
Det Gabe hilh d'Aussau, enta hè frount parquiéu,
Astiη ent' ajudá, qũan en jous det gèu biéu
Passarié pet Soumpòrt, è, dabb es sòs juntádi,
Per Aspo è Paretois (per Báscous lòcs poubládi 1015
Jadís) hè dibersiouη, qu'oun houssen atirádi
Es d'Andós cap at Biarn, méntre que Simadous
Pet gròs serié prenut. Houròlde et generous
Det coustat de Mauliouη deja les arrençaué;
Mès Luzaide des sòs très còssi que fourmaue. 1020

Es qui parten. Labourt.

Es qui beηguién d'abòrt qu'èren es det Labourt,
Es còstes que tençuién aoun dabb uη brulh sourt
Es jéte còntro ' s mals edj Anciaη plén de hiro;
De Cibouro adj Adou (qu'es bũedaue alabéts

Mès debatch ena mar) tout qu'ère lou de-tiro:	1025
Guetàri, Louhitçouñ è Bidart, è ' s galéts	
De Biárrits, des dus blòcs que mastréjen es oundes,	
È de tout Cap-Bretouñ ess hòsses ta proufoundes	
(Mès enlà, còsto plato, abirme méns enguéns);	
È qu'èren lous Ourrounho è Biriátou 'n laguéns,	1030
Ascañ, bidj as pès der' artigo ta bèro	
De Larrouñ, pus Ain'hüó, dessus era Niüèro,	
Saro, Itsássou, Sourraido, è ' Speléto tabéñ,	
È Hendaio, è, déjà dabb iou léngo nauèro,	
Ustarits, lòc sacrat, aoun güé 'ñcaro ' s tén	1035
Des Bâscous et Couséñh, pus Larressòre, Arboune,	
Arcanques, Hasparrèn, è ' r ' antico Baiouno:	
Premou que s'estienién alabèts, de 'Ourdats,	
Dedj Adou cristalliñ diñquio ' s bòrts argentats.	
Douñc de pertout parquiéu que benguién siés-cénts cranto	1040
Labourdís, parénts des Guipouscūats, empliats	
De grauitat er sén, è't géñh de dinnitat	
Sajo è de douço è d'arradius majestat,	
(Mès dus-cénts à chibau); è 'r' amo pantechanto	
D'ardou, que les guidaue Ounhastar. Bridj après,	1045
Soulo que seguiéñ dera Soulo es très-cénts cabaliès	
È's binto-dus còps bont pietous. È, destinguádi	
Au-méns güé qu'ei atau-entre edz áuti ' Scūaudus	
Pet lou fin parladís, aoun es i-s è 's ü-s	
Claréjen è' s lous mòts d'aounou, qu'èren amiádi	1050
Per Çounheur; que benguién de Charre è de Lichòs,	
De Charrite. D'Arrast, d'Espès è de Biaudòs;	
D'Etchárrri, d'Undurénh, de Larrebiéu, pujádi	
Qu'èren, de Mendibiéu, de Garindénh, d'Ain'harp,	
Oursás, Berrougañ, Gouténh, Idaus, Ourdiarp,	1055
È det fòrt Atarats (Tardéts güé que l'apèren);	
Qu'auiéñ lichat Muscúldi, Aussurruc è Barcus,	
Sauguís, Mendito, Alçai, Lacárrri, Sourhoulus	
È Mauliouñ (d'áuti còps es de 'Broumo aquíéu qu'èren),	
' Rrepujat et Cescouñ d'Abénso ta Sunhar,	1060
' Ra 'Ulaitso troubat dessus Haus è 'Tchebar,	
È pet pòrt de Larrau, près des séubes gigantes	
Que banhe edj 'Iratí pléñ d'oundes escumantes	
È pet pòrt de Bel'hai edj òrde counegut	
Otchogábio, Escarròs lèu qu'auiéñ artenhut,	1065
Ustarrós è 'Rrouñcau d'uñ pas arresoulut.	
È, sapiátt-òc, arrés, n'en fòrço n'en couradjo	
Dabb es balénts sourtits d'aquéf fecount paratje	
Hè nū-aurié poudut bric, arrés debadj er cèu;	
Es de bacho-Nauarro au-méns hè-i arrampèu.	1070
Et frai d'Arpéguizar les guidaue en persouno,	
Premou qu'ère nechut aquíéu, ena bat bouno	

Bacho-Nauarro (Baigòrri, Bardós, Arberió, Milso, Oustabaret è Cizo),

De Luzaide (È d'acrò, üé, que l'auién noumat;
Mès qu'ei d'Astabiscar qu'ère et sòn frai aimat).
Sedze-cénts-bint d'aquiéu, entrepide arramat, 1075
Qu'au seguién (entr's qūaus très-cénts chibalejauen).
È de Baigòrri 'dz us, d'Arhaus, detch Hargarai,
Dera Glouriouso-Batch, d'Oussès, de Bidarraï
Des Aududes tabér̄ enta coumbate (arai!)
En préne es frais qu'es bats aescūanes poubblauen 1080
Qu'èren partits d'abòrt Urcuit d'áuti lichauen,
Urt, Eriscous è Bardós; Aièrro è 'Isturits,
Edj Arán, Mechariñ, Ourrègo, Armendarits,
Tout acrò que harié't país des Arbernédi;
De Garrís, bidj-après, que beñguién es Mitsédi, 1085
De Lutso, de Beguiòs, d'Arberats, d'Aicirits,
È d'Ihòldi, d'Uhart, de Cibits è d'Ilharro;
(Tout acrò que harié 'ra nauèro Nauàrro
Itouròts, Louhitsuñ è Berrauto at coustat).
Après, dera Bidouzo 'n sus, diñquio Lacarro, 1090
Ès dedj Oustabarét que tenguién Lantabat,
Larçabau, Arhansus, Bunus dabb Outabat.
Mès es mès mountanharts, és det país de Cizo
(Dera séubo d'Auriouñ que sentién era briso;
J' Ra Nibo qu'es beuién è'ra Beheroubió), 1095
D'Ispouro, d'Estereçubí 'è de Çarò
Que beñguién. At segu, s'en beirié iou de griso
Et qui barrarié 't pas as de Behourleguí...
Toūti douñç, en louñga 't pic de Houstateguí
È't Leizar-Arhecá, qu'èren per Arneguí 1100
Pujats, pus drét de cap à Lumbèr debarádi
O près de Saubatèrro uñ chinhau demourádi.
Ta groussi des lous frais es batalhous aliádi.
È binto-güéit miliès en soumo que harién:
Aténhe Simadous sedze-milo deuién. 1105

**Diéu que béile parcrò sus es lous
proujéts**

Aiant, en se que bache è'n escuscai ja soubre!
Uitát-es 'nà, bediats è fièri det lou nombre,
As Éusques; des lous flòts et país que s'ençoumbre.
Car'sti de Biscaio è 'rrúdi Jacetés,
Det Guipouscūá 'rrehils è der 'Alabo, Báscous 1110
Sourtits des dus coustats des mounts, è Cinetiás,
Nauarrédi, Bardouls, Souletís, Labourtás,
Bét-les! Bét lugrejá tant de hères è de cáscous;
Aujit baraulá ' s bouts, fremí ' s ungles è' s pès
(Prou soundoméns parcrò, de pòu d'èste entenúdi 1115
Tròp lèu...); seguit d'et güélh es òmes à pialès,
Es pietous elasticos è 's nõbbles cabaliès:
Ja-s pénsen d'acampá ta brusc, que susprenúdi
Es Aunédi 'n seram, qu'en cairá 'ra Cieutat
(Benudo per uñ traite) ara lou boulentat... 1120

Mès sus es lous proujèts et Cèu plaŋ qu'a beilat.

Suspréso de Boutanho.

Après dus diés de marchi à Soubes enfiŋ qu'èren:

Just enlà coumençauè et país boutanés,
Bidj-aquiéu era guèrro. È d'abòrt, ad arrés
T'arrebajá-les bric, enlòc, ũé, nou troubèren
Deuant eri: bertat qu'auié plaŋ dit Louhits.

1125

Coumenésc è ' t sòŋ pòbble at-fèt estrementits
Abans qu'es arraious det diö houssen sourtits
De Básous entourniats pertout qu'es desbrelhèren;

Coum'un filét d'acè sus éri que caie
È, tirá-s'en, tròp cla qu'ère gu'òm nou poudié.

1130

Suspréso d'Aínso.

Mès qu'ère cla tabén que calié qu'ess hanèssen
Básous è Jacetás, que nou les deuantèssen
Det coustat deth lheuaut us güelhès pess autous,
Agilles, s'abertí Benasc è Simadous.

1135

Per Tourlo arai: tout just se pera louno sourdo
Òm boulié ' na prebéngue as Lus è de Lourdo
Que nou s'estounarién; premou que plaŋ poudé-c

Es génts tesines, ja, soules, hè-n béi de néres
As Boutás, sens'aué toúti's Básous dabb éres;
Per Aínso, auto causo!... Aínso òm susprenéc
Tabén, l'ouréto après, sènsè que hèsse un pléc.

1140

È parquet double ganh douŋc mèstres qu'èren aro
Es Éusques det parçan aoun es jüéh er 'Arc
Ara Cinço: es darrèrs plaŋ proutedjats atau
J'auién: nou les poudié cèrtes pas hè gran mau
Aúés... Mès, demourá magats, bién mau-aisado
'Ra causo darallá! Tant que housse beilado

1145

'Ra 'rrouto d'Escalouno (at nòrt tout just traucado),
Qu'èren ' na 'Inso 'ntrats es Básous lèu parcrò
Es de Telho en bachá qu'ac sentirién, mai-ò;
Qu'abertirién tout séc Beússo, et Plaŋ, è 'ra 'squio
Det Louroun è Benasc è 'ra Cieutat aunéso
È que harién atau echchougá 'ra suspréso.

1150

**Que s'ahanen es Básous diŋquo
Péno-Mountanhéso**

Douŋc que calié bruscá. Que houren despachats

1155

Drét, pera Hòbo Hauto (è coumo cau armats)
Bién dus-cénts cabaliès, è Louhits deuant d'éri,
È très-cénts d'Akauás que seguién ad aquéri,
È tout et gròs (à part es bounes garnisous
Lichades ar darrè), toúti 's fòrts batalhous
Arrèu-arrèu seguí. Puroméns merbelhous

1160

Qu'ère de béi ce quin sabién hè biste. È, ũèro,
B'ac calié. Per Arrou, Lacourt è 'ra coustéro
De Campanüé, per Houradado è Capdessus
Coumo lambréts ta Camp qu'es birauen; è pus,
Sènsè perdé-s per lhèrp, Bardagí, ne ta 'aquèrro

1165

Pes loungues bats de Riéu, 'na toustém béntotèrro.
 Atau tout aquét dio; mès, tout just, dera sèrro
 De Péno-Moutanhéso at pè, se s' i bei-òm;
 Lèu qu'ère néts... Tant pis! Qũan cau, bric òm nou dròm; 1170
 Se poud-òm, arribats, qu'òm arreganhe et sòm!...
 Era nèt que bounur claro que s'auançaue
 È ' stelado, è ' ra lió qu'anaue ja sourtí,
 È Louhits per deuant coumo cau que guidaue
 Dabb Apòt. Mès, darrè, des chèfi qu'es trigaue 1175
 Bèt-chinhau et counsélh: que calié hè partí
 Cap at lheuuant, Beties è Cordás t'abortí.
 A quauque fièr balént, que biste les coundèsse
 Es causes è 's delais, at tourn d'éтч les groupèsse,
 Les poussèsse, è pes mounts ta Burbe les guidèsse. 1180
 Mès nou troubauen bric Aitouròs, Arraigar
 Ne' rrés, à qui, de iou missiouη ta perilhouso,
 Tout soul, per iou mountanho ençounegudo, afrouso,
 Enemigo, ençargá, qũan, bruse, Arpeguizar:
 "Jou qu'ei bau", ce les héç; "tout aquét cap d'Espanho 1185
 "Ja l'au counégui prou, à, despus qu'ei beñguí
 "Araigũan, b'ac sabét, è qu'en secrèt ei hí
 "Aprestá-s còntro 'Rroumo es génts dera Mountanho...
 "È nou bous pensét pas qu'ajo pòu de troubá-m
 "Tout soul parquiéu: d'abòrt, èste soul, ta pressá-m 1190
 "Será miélhou, è que cau hè grano diligénço;
 "Pus, qu'es bén quàuquis-us, per tant qu'ajen prudénço;
 "Uη tout soul mès magat que pourá courre; après,
 "Qũan tourno, qu'en aurá t'ajudá-u à pialès
 "Dabb étch. Douņç, s'è bién dit, chèfi, balhá me biadje!..." 1195
 Ce didié ' t generous gaujat, plén de couradje,
 È Diéu madéch atau qu'ac dictaue d'afrí-s
 Qu'es sòs proujèts sus étch beñguésson à 'coumplí-s

Adinándi qu'au bo'rreténgue

Mès, en entené-n tant, Adinándi: "Que dides?",
 Que s'esclamèç; " È, ùè, s'ei atau qu'ac descides, 1200
 "Mèn nebout, nou i-a 'rrés acitau at dessus
 "De tu, det prumè 'rréi des Báscous era plaço
 "Pusque téngues... Tapòc, qu'en ajam bèri-us
 "Ta counégue et país des Nouguères en sus
 "Mès que tu, nũ-ac créi pas...Mès anfiη, era graço 1205
 "Mous pouiriés plaη hè de ganhá Simadous
 "Dap nous-àuti. Bejunh que n'auém, d'uη tau prous,
 "E que s'en troubará plaη iaute generous
 "È prou 'sperimentat ta 'na cercá 'r' armado
 "Des lbèrs det lheuuant!... È jou mémo, en bertat!..." 1210

Arpeguizar que part t'aná cercá ' s ' lbèrs d'Aurient.

Ce didié 't biélh nervous, margé 'ra duretat
 Det sòn boulé pourtant esmoubut de pietat
 Tara jüentut detch hilh det sòn frai. Mès, troublado

Nou-un houc d'Arpeguizar er'amo bric: "Nou-s pòt,
 "Náni", ç'arrepliquèc, " qu'era mio counchenço 1215
 "Des lòcs, la passo à iauto; è que harió, praubòt,
 "De mès, à Simadous, jou, nham, qu'era prudénço
 "D'Aitouròs, det parçaṅ unido ara 'sperlénço
 "Qu'a 'Rraigar?... Mès, aciéu, que bous pourè serbí
 "Mielhou: parquéet país aoun è tant de 'òsti, 1220
 "En uṅ birat de maṅ toúti 's aliádi nòsti
 "À 'miá-bous, s'as Diéus plats, jou qu'en boui atrebí
 "Douṅc, que pàrti!... ", 'Ra maṅ que les sarrèc; "ùè, biste
 "Que tournarás", qu'au hèc Aitouròs, "t'acabá
 "Era bittòrio nòsto!" "Et Cèu douṅc que t'assiste, 1225
 "Amic", que l'au jetèc Adinándi tout triste,
 "È que nou-t pousquie 'rrés ne 'rréṅ bric endrabá:
 "Enn tous más et salut nòste qu'es bo traubá
 "Dilhèu!... "Adichat touts!" È pera nèt soubrouso
 Arpeguizar avía sa mounturo 'scumeuso 1230
 A dréto, è disparéche enla 'na 'scuritat
 De cap à Bacamèrto, edz áuti, at pas fourçat,
 Sajá d'aténhe Apòt, per Séiro ja passat.

Adz áuti que traouèssen de nèt era Bat-de-Sós.

Autá prouns en lou lans coumo 'tch houdre qūan `puje 1235
 D'uṅ trèt de cap at cèu, Apòt, Siscouṅ è 's lous
 Dap Louhits, Akanás è't batalhouṅ nerous
 Ja' ntrauen ena Bat-de-Sós, as arraious
 Dera lió. Mès es génts parquiéu non poudièn huge
 Deuant es escadrous, enta 'na 'asüá 's goujats 1240
 De Benasc; souloméns, bruscoméns desbrelhats
 Pet terratrém des pès des chibaus que trucauen,
 Touti's biladjes lous, esbourats, que lichauen:
 Bisaurí, Castelhouṅ, Urmélho, Arramaoué,
 Lhíri dabb Arasaṅ è dabb Arrasmestüé, 1245
 Bièlonauo dap Sòs, Sissüé dabb Brissüé,
 Es aigues de Basòp è de Tchiò 'ra serréto
 È de Sahoun enfiṅ era passado 'stréto...;
 È; de pertout parquiéu en béi de quin sourtién
 Aquéri cabaliès, cap bric nou coumprenièn 1250
 Ce qu'èren, è, àssats, jüenhé-les nou poudièn...
 Que hè? Cridá? Mès prounsts qu'es crits èri boulaen!...
 Alugá hüécs pes tours? Mánti s'en encüedauen:
 Mès, üè, d'áuti mès lèu qu'éri les acupauen,
 Báscous è Jacetás... Douṅc, tout qu'ère perdu! 1255
 Ha, nū-aué pas beilat, è nū-aüè pas sabut:
 Pedj Estrét pas uṅ soul entrá nū-aurié poudut!

Pus, qu'arriben en bisto de Benasc.

Qu'arribauen, toustém, era 'rrouto 'rribénto,
 Arrèu-arrèu, en tout semiá-c tout d'espauénto,
 A tourps es enemics! Et lou camiṅ, despus 1260
 Bièlonauo, que l'auié double, en ná 'dj en sus,

De cado part des flòts, en seguí touí ' s dus
 Coustats detch haut Turouñ; es Penes dera Tüaro
 Que loungauen en jous ençá; per ' aigo claro
 De Lhisat que courrièn enlà, tant que caién 1265
 Bidj at miéi de Sahoum, è tout ja l'embestién,
 È 'ra Crambo pe Gūaiént arrapídi seguién
 È d'Eristé 'ra coumo: aquíeu encaro à-masso
 Qu'es tournauen troubá; lèu Ancíles en faço
 Qu'atenhién, è Bensac ja beién decoupá-s 1270
 Tout près, as trèts de lió qu'empliauen es cèus clas.

**Ce quin Segóns s'ère meffidat, è auíé
 lançat d'áuti messadjès.**

Ja-n beién aregé-s toutes es tours gigantes
 Det Mount d'Ichèio, 'n faço, arrédes è miaçantes;
 Aquíeu qu'ère Segóns dabb es sòs embarrat,
 Adroumit, sènsè pòu... Ha, bric nou sen douttaue 1275
 De ço qu'ess harié 'quíeu, de ço qu'au demouraue!
 Parcrò despus deus diés, qu'ère beñgut tentat...
 D'abòrt, coumo Louhits l'agg auíé proupousat,
 Qu'auíé mandat courriès prouñti, pera mountanho,
 Adz áuti 'rréis aliats dera 'rribénto 'Spanho, 1280
 A tous, en coumença pet nòbble Eburancouñ,
 De Béusso, det delai entà hè-les prebéngue.
 Mès det Pòrt en iou libio auta-lèu que bie béngue
 En còtch à mòrt bleçat, et còs de Silescouñ,
 È sabéc per quaucuñ des sòs, surtout pet bouñ 1285
 Arrebour, ja tournat, dab quin soucí terribble
 Semblauen es de Burbe en-plén huragglejá,
 Uñ seutçouñ qu'au saziç còntro Louhits, penibble,
 È qu'ei cedèc enfiñ: "Per qué tant landrejá
 "Ta bentá ' t fèt sus pè 't secours? Et mès poussibble 1290
 "At countrári ' haná-s que calié...ùè, dejà
 "S'ère hèt, qu'en serién es Báscous méns arrédi..."
 Douñç d'áuti messadjès, à middiò, des Aunédi
 Era prèssò 'n sabé, Segóns qu'auíé tournat
 Hè partí tas Betous, tas Arbacs, tas Bacédi 1295
 È surtout tat país pes Nougères traucat
 È tara 'Ribagòrço, entre 'Arén è Nasarre.
 Aquíeu qu'èren arréis, at còp saje è 'rriscat,
 A'Stèrri, Blanioubrént; Arsanne, à Benabarre,
 De Barbastre è de Graus mèstre diñquio Lascüarre, 1300
 ' Ra ' Splugo è Balhabrige: è per étch er camin"
 Entre 'ra Carroucilho è's Gargantes d'Outin
 Que poud'èste barrat; á Lhadòrre, Medinno,
 Ta Batch.Harrère è Bat-Cardous; Nasourbouitin
 A Sòrt, de coumandá-n à touíi 'dz áuti dinne; 1305
 A Tremp, Dercés; Accouñ à Bonòu è à Senét.
 È ta Burbe tabéñ, ent' aué-n et còr nét,
 Jurá-s de mandá-n uñ, qñan fenisse 'ra nèt.

**Mès, já's enemics laguén̄s. Louhits que
l'assúé ta troumpá-u.**

Helàs, nou la deuié pas béi fení-s, aquerò!... 1310

S'au breçau en droumí 'ra mótcho groundéro
Det tourrént adj en jous, nũ-ère cap per louténs;
Edj arrejaume sòñ es enemics laguén̄s
J'aiué, ja 'n còr madéch at miéi dess hautes prades
Qu'an per tèrmes, at tourn, d'un coustat, es Pousséts 1315

De boums touíti semiats, è Lardanho è's Espades,
È dedj aute etj Ampriéu, è touíti's Bassieuéts,
Et pòrt de Castanésò, è'ra bat loungo è 'stréto
De Malibièrno, è 'ra giganto Maladéto,
Mès, at nòrt, en trauès, ' ra Sèrro touto dréto... 1320

Ja les auié laguén̄s, as enemics; pourtant
Ara fòrto cieutat nou goudauen cap gũaire
Dá 'dj assaut; mès Louhits, biste passat deuant
Dap quauquis-us, tat pè des casterás miaçant,
Arrusat, que courrèc, è trufaire è troumpaire 1325

Qu'aperèc à Segóns, qu'en bibrèc tout edj aire:

**Es de Louhits qu'entren parqu'éro
'rruso.**

"O Segóns, hè-mous lèu curbí ! Louhits que sò,
È'n tourná que t'amí dèts balénts Boutanédi;
De gardo, nou n'i-a cap pes tòs castèts arrédi
Ta 'ourbí-mous iou pòrto, abans que sòrte et dio?.... 1330

Parquéri crits troublat et beilaire, en counégue
Qu'ère en bertat Louhits, que debare, emprudént!
È qu'au òrp. Louhits brusc uñ empentás ardént
Qu'au dá dabb era lanço at miéi det còs, qu'en plégue

Er' asto 'n tout entrá-u en còr, è que l'abat 1335

Arrédo mòrt. Segóns, étch, tout aquét coumbat
En aují, pus grinçá 't gran pourtau (alandant
Per Louhits) bachá biste, arnat, dab quauque gardo
È halhes. Mès dejá 'ra troupo mountanhardo

Des prumès qu'ère entrado, è dz áuti ja benguién 1340

E's ungles des chibaus pes gahéts s'entendién...

Louhits qu'aucèch à Segòns.

En un birat de mañ as qui dab Segòns èren
Pet tèrro es de Louhits mòrti que les jetèren.
Segòns soul uñ chinhau ençaro, 'rresoulut,
Arresistá, qũan, au! À qui 'apercebut 1345

Auié 'quiéu? À Louhits, ho't traite!, qu'au brabaue:
"È-douñc, nou se tournat, Segòns", ce batanaue,
"È mès biste dilhèu que t'aiuíó proumetut?..."
"Ha, moustre", 'rrepliquèc Segòns, "ha miserable!
"Et prumè 'n sanç aunés tu qu'et banhes es más, 1350

"De Silescouñ audious assassiñ! Abourrabble
"Traidou! Ja m'ac didió!... Mès, ùè, que nou bòs pas
"Det tòn crime gaují louténs! Lèu et trespás
"Qu'et bo préne tabéñ, è, dilhèu, tè, bidj-aro!..."

En didéc, dera lanço sió 'ra punto claro 1355

Brilhá qu'òmbic; es de Louhits jetá-s deuant

Et lou chéf, ta pará-u er còp; étch, pantechant,
Desabiá-s, pus tourná, houlat de hiro amaro
Lança-s, brandí 't sòn glaibe; è 'ra lamo, laguéns
Et cerbètch de Segòns, qu'arribèc diñquio 's dénts. 1360

Benasc prenut. Arrouto libro.

È'n béi-le cai pet tèrro, uñ arride saubadje
Que héc. Mès ja coubrién d'aquet prumè carnadje
Tout et brut, per darrè, des Básous, "ia-ia-hó",
Es crits!... Pera cieutat de iou pòu hòlo plió
Abans que coumprenésse o hésse 'irresisténço 1365
Enemies de pertout! Tou lèu 'ra lou poudénço
Que houç; dés de Benasc, as ludous dera lió,
Pas uñ nũ-aiué hujut cap ara batch enguénço,
È de Cerlé tabén qu'èren prenuts es fòrts;
È-douç, libro 'ra 'rrouto at fèt de cap as Pòrts. 1370

Es qui 's Básous lèchen darrèr.

Cèrtes, qu'ère 'r' armado uñ chinhau amendrido,
Premou qu'auié calut, ta que housse soulido
' Ra 'rretréto, at bejunh, pet país trauessat
Ja lichá garnisous en bèro-iò cieutat
Ta saubá-lè-s, è ta beilá-n era countrado, 1375
Surtout pietous. D'abòrt, en país jacetañ,
Doutze-cént d'Iparralde è güéit-cénts de Baçtañ
Des Ceutibèrs d'Espanho en cach der'arribado;
Qüate miliès de mès en país boutanés,
De Nauarro, dap dus det pòbble caristés 1380
Pòu que det coustat dera Sèrro de Gũaro
O dera gént d'Atélh, arréi de 'Òsco, ençaro,
Bençuésse quauco alèrto. È Bardouls dus miliès
Per Mourilh è Median, ta proutedjá 's darrès
Det gròs cap à Benasc partit. Enfiñ, Jacédi 1385
Dus milo, ta 'spirá 'rrespèc as Benasquédi,
È dabb éri, pes bats, plañ dus-cénts cabaliès,
D'Aidenagous fidèls è d'Izarro sourtidi,
Ta hè-s béi; s'ac calié, messadjés arrapídi.
Atau qu'èren perduts dotze milo dus-cénts; 1390
Qu'en soubraue parcrò sedze miliès au-méns.

**Que parten ara luts des estéles,
Louhits sènsè 'rremòrt at deuant.**

De cap à Sidamous, tout sènsè meffidénço,
Ta pujá ja partién, en courdelingo imménso,
Pera batch, uñ bouñ quartá chibau per deuant,
Darrè Louhits, de sòs mau-hèts bric tremoulant, 1395
Mès det sañc de Segòns et glaibe tout sañglant.
Pourtant, d'aquíeu en sus t'auèiten en estéles,
Louhits, en tout fitsá-t dabb es milo güéls lous
Ta púri! Nou-tt hèn douç arrén es esclairous
Dera Sèrro è des nhèus en faço? Ha, créé-les 1400
Se poudiés! D'arremòrt que debeñgueriés, tu?
Mès tadacrò 't tòn còr de pèiro qu'ei tròp du!

Qu'arriben at pòrt de Cubèrre.

Aro de cap at nòrt cap mès d'arrebastaṅço.
As clartats dera lió dejá 'ra Sèrro blanço
Enlá que s'aregié. Douṅc es Éusques pujá 1405
Per camiṅ toustém mès arrelheuat. Dejá
Qu'auién passat d'Ichèio era còsto tutouso
È's néres auedaus, fin mántou dantelat,
È'dj arrieuás ardént, ta lèu nechut lançat
Destant et gũélh madéç en cascado blanquiouso, 1410
Pus, mès en sus, à dréto, er'aiguéto sannouso
Sourtido des barrancs d'Arroubiého, è'dj esclat
Det gran tourrént, d'Astòs, à 'squèrro, debarat,
De Cubèrre et pònt fièr que saute 'ra bũerçaço.

Gougòr lichat ena Bat-de-Stòs.

Parquiéu de cap à Stòs que héc Louhits passá
' Ra mitat des chibaus d'Aidenágous, guidádi
Per Gougòr. Qu'ère en cach que houssen deja 'mbiádi
Pes det Plaṅ messadjès, es Básous t'anouñçá
As génts de Simadous: que poudièn trauessá 1420
D'Arriéu-Majou pès pòrts, o pès dera Madèro,
Lapés, d'Aigues-Crũés, o (det de Gistaiṅ
En çá) per Clarabido, o de Hò pet camiṅ
Séns'acrò. Mès era cabalherió laujèro
De Gougòr at segu's pássi les barrarié 1425
È'ss Hites, Leitaròlo è Túimou beilarié,
Bardamino è Paoul, è lèsto segurié
Tout Astòs è Bladòs diṅquio Sèrro-Menèro
At bejunh. Acrò hèt, 'na batch de Boúchi plio
Edz áuti perseguí, toustém at clá de lió. 1430

**Seguido dera pujado. Era palanço de
Balibiérno. Era Parét des Gigants. Et
Plaṅ det Campomént.**

È que bengué toustém era loungo garanto
Mès estréto, det brulh des aigues mès brilhanto
È mès neouso d'oumbro è mès espauentanto.
' Ra palanço qu'òm dits de Balibiérno lèu
Qu'atenhéren, qu'ençame et surmadís det gèu 1435
De Clòdes, d'Ercuélh è des lones immenses
De 'Netou, que bramaue en sous carraues enguénces.
Pus, que semblèc et pás adj en sus tout barrat
Per ues barres de malh terribbles, per malédes,
Per enòrmes calhaus coumo paréts arrédes, 1440
Á bèro 'ourde edz us dedz áuti pet coustat
Arrengats: arrempart qu'aurièn dit qu'ère estat,
Taloméns n'ère à-drét era masso alinhado,
Entaçat per gigants ta 'ndrabá 'ra pujado.
Ta tirá-s'en uṅ grand quart d'ouro que calèc, 1445
En lounga d'Estatás et pè des pics nheuoúsi,
Pedj èrc aimats. È pus, arresquits escoumoúsi
Det bèt Pich de Herrèro, aparechut tout-séc;
Enfiṅ. Det Campomént et Plaṅ: Ha, s'es Aunédi

	Ei ban èste campats, malur es Cinetédi, As Éusques, ha, malur!... Mès tout qu'ère desèrt È pera trahizouñ en-plén les ère aubèrt...	1450
Es Granes Cascades.	Aquiéu, bèt moumentòt, en iou coumbano 'rdouno, Sus era 'rribo dréto, en béi esquitejá De Gregüònhò ' t tourrént, hilh tabéñ dera louno, Ta minjá 'ñ mòs trigá-s; mès parcrò pas iou 'stouno Ne tròp, premou que coupe es comes et minjá È que calié hè biste. È-douñc tourná pujá, Quauques troupes en Plañ det Campomént lichades En fitsa dera Sèrro es piques decoupades, De Letaròlo lèu qu'entenién es cascades; È' ntre's dus gráni mals coumo d'uñ talh trencats Des dues parts dedj arriéu ourribbles è plissats, D'Aigues-Passes tout just qu'atenhién es esclats, En faço 'ra Bentouso: es Hilo-Jéts blanquioúsi Coumo 's dits dera mañ estalats, è't Tridént, Mès en sus, qu'òm creirié qu'a tres bráci d'argent Enflechibbles, tant soun es sòs trèts escumoúsi Dap briuelénço 'mbauçats, è ' s flòts d'Aubo è' s bençuts D'Arramounho è debadj iaute pountét tourçuts; È qu'anauen toustém, coumo moutous pes ombres Qũan les pousse et pastou ta passá ' t Pòrt-nheuous: Ena soumbrou des nèts, üè, n'es fòrmes n'es noumbres Nũ-aparéchen, souñ que s'era lió da clarous: Atau aro à miliès cabaliès è pietous.	1455 1460 1465 1470 1475
Es ciñc pòrts.	Qu'ère eth Plañ de Senart ja jounh. Dabb es trauades Darrè. Mès per aoun calié douñc hè 's pujades Aro? Ciñc pòrts au-méns s'aufrién, sènze coundá Es Pòrtes d'Arremounho, at segu tròp machantes: Pòrt-Bièlh, Pòrt des Tauás, touti dus ta guidá Cap à Lis; era Glèro è's sòs còstes coullantes En çá, cap à Sajust; era 'òsco det Boum, 'Ra mès bouno, pet miéi des dus arròcs d'aploum, Beilado pet Bountsòr, è mès que tout estréto; Enfiñ era Picado è't Pas dera 'Scaléto T'aténhe lèu 'ra Móiso o de Jũèu era Pléto.	1480 1485
Louhits que hè 'sbitá ét det Boum.	Mès qu'auié dit Louhits que deui ' èste estibat Et det Boum, pas premou qu'en èste descidat Cóntro iou 'rmado 'ntièro ei tenguerié 'ñ madat Autant coumo premou que bedj-uñ ei beilaue, Segú... J'ère bertat: det pòsto que l'i-aiié Hidat Andòs madéçh Bountsòr nou s'escartaue Ne de hurgá des güéls tout et mount nou-s trigaue; È palho plañ n'auié 'na tour, è que pourié Mèmo 'n èste entourniat hè lames que brilhèssen Clá pera nèt seréno è ' n hũèc brandó pujèssen	1490 1495

	<p>È dés de Castèt-Biéłh es esprits desbrelhèssen È dés de Simadous... Douḡc nou-s calié 'ḡgadja Parquiéu: sentí-c Louhits. Mès pes qũate áuti, já, Créi era 'rrouto libro, è qu'ei poudí ' òmpujá.</p>	1500
Ce quin passen es còssi pedz áuti pòrts.	<p>Touti 's Báscous douḡc d'ètch es camís qu'aprenéren. Après aué passat d'áuti mals trauessés (Despus es Pòrts de Hó carrejats pes glacés Jadí, pus alinhats coumo 'rramparts guerriès), En baciḡ gasounat è baste que beḡguéren Aoun gũé de Benasc s'arétch edj Espitau, Manhifíco culéjo, aoun manto carrau Espume des bouscás pedj esléḡc demantau. Aquiéu edz Escũaudus en qũate brançs qu'ess héren.</p>	1505
Pet Pòrt-Biéłh è pet des Tauás.	<p>Et Pic cap ara 'Spanho 'ḡeliat qu'esbitarién. Pes mali pòrts bessous qu'amién ta Houradado Ta 'spandí-s de Lissèro ara 'rribo asurado: Per Pòrt-Biéłh es gũéit-cénts qu'èren d'Arpeguizar Per Edèr, Indartsou, 'Isòr è Tchitascar Aro guidats; darrè, pietous (dès d'Isaigar), Dus milo, dap d'Artçanh era troupo 'rriscado, Es balénts hils d'Izarro, Aoutçanh, Moutilocó Guizatò dab Guerrèn, Cezèn è Goizancó È 'dz áuti... pes Tauás, sèt-cénts chibalejaires Alentourn d'Aitouròs; pus, d'Arraigar es génts, Plaḡ mès de tres miliès, entrepidi grimpaires, Det Malh-Pintrat lèu-lèu eroũsi couḡquistaires.</p>	1510 1515
Pét dera Glèro.	<p>laute còs pujarié pes gahéts arribénts Qu'amién cap ara Glèro è qu'et Malh-Nè doumine Tout nerous, è's tres pics de Gourgoutes en sus. At delà per Sajust era 'rrouto camine, Pus per Bòneu tabéḡ s'abié: parquiéu, dessus Castèt-Bèrn è det Poui 's arròques drét coupades Que cairièn d'Akanás es linhes, arrenḡades Per étch è Sabarach, è's sèt-cénts de Siacouḡ Dap Louhits, è d'Adarc et balent escadrouḡ De Baçtaḡ (qũate-cénts); è lèu serièn seguidi De gũéit è quinze-cénts (pietous, mès arrapídi) Qu'amiauven per Adarc Mondizai, Ibilcòr È per Siacouḡ de Jaco Euéłh, òme de còr.</p>	1525 1530 1535
Pera Picado.	<p>Enfiḡ pes frésqui 'Stans è't Pòrt dera Picado Jous era Péno-Blanco, ena bat desoulado Pedj antic pinatá de Padèrno beilado, lauto 'rmado... D'abòrt, prestats per Akauás, Dap Dedaḡ coumo chéf, ciḡcanto Cinetiás Des mès fièrs. Pus d'Apòt es ciḡc-cénts Caristédi È's gũéit-cénts de Luzaide (Ounhastar è Çouhour</p>	1540

Qu'au segién, dap Niabar è Lastèr è Labour).
 Pus Parak, dap pietous (tres-cénts, des Cinetédi)
 Aguitçouñ è Galcòr, dus-milo Nauarrédi 1545
 Dabb éri; quinze-cénts guidats per Bourdintsouñ
 (És d'Adinándi 't biélh), è milo dabb Ouspouñ,
 Aumenouñ è Jiñcòlh, de Labourt è de Soulo
 È d'Iparralde, aquíeu ja passarién en foulo,
 È hauá-s pet Pessouñ, pedj Artigouñ erbous 1550
 pet Clòt de Barèdjo è't Pourtilhouñ ousbrous,
 Det coustat det lheuuant ta fourçá Simadous.
 Hèt coumo dit. Tas Pòrts gahá'ra troupo 'ntièro.
 Pòu, bric, ne de soumbrou, ne de 'rrudo tartèro;
 Toustém pujá. Ha qui, de béi parquiéu, arréu- 1555
 Arréu, de cap as tucs que ban ta traucá 't cèu
 En qüate batalhous pera 'sléngo pelouso
 O ' ss hòls escalapéts o'ra cósto malhouso
 Coumo ta hè 'dj assaut dera Sèrro nheuouso
 Serpentá táli flòts d'armes è de chibaus, 1560
 Nou s'aurié pas pensat, er'amo counturbado,
 Qu'ère fenit ja Burbe, è qu'ère ja mercado
 Er'aunédo Cieutat ta 'èste balejado,
 Coumo, qñan et lauás a houlat es carraus,
 Balejado ei iou palho ena furou des laus!... 1565
 Parcrò que nū-ère pas sènze peno qu'es Báscous
 Lentoméns s'aregién madéchi pet mount sourt;
 Ja flacauen es pès è's comes; j'ère lourt
 Pes escourres et pès des targes è des cáscous;
 Mémo seguí-les, ùè, quauque counfus frizoun 1570
 Des glacès que beién, dera bago cancouñ
 Des oundes, è'n marchá, 'na coumo 'n droumilhouñ.
 Háuti qu'èren es mals, è's coumes tenebrouses,
 Es bats neres at-fèt, è's ombres merbelhouses,
 È't frizouant tcharròt des aigues aboundouses 1575
 Troubblauè presque soul era frescouso nét.
 Dedj aire aro 'taizat pòc s'òm sentié 'ra 'let
 Laujèroméns passá debadj et cèu herét,
 Mèss herét de maitís ad aquères autures;
 È touto 'quéro gént, pes sendères escures 1580
 As lustrous dera lió coumo de bèt lugat
 Plan-planét en coulá-s, que nū-aurién pas pensat
 Qu'auéssen cap de bouts en gourgè; mès, cauçat
 Et pè tout bèroméns d'espargatos anantes,
 De sabates de còrdo è d'auarques plegantes, 1585
 Uñ mòl mántou de lañ as lous espalles mut,
 Noumbrouñsi mès que tout, nou harién gñaire brut.

Ja passen et termiári.

Coumo 'quéri carcòls, qujatch houns des mars òm tròbe,
 Hèn enténe adj escout, der ' aurélho apressats,
 Coumo barauloméns de lounh-lounh arribats: 1590
 ùè, qu'ei coumo s'aurién jadís poudut embòhe

È diñquio güé saubá-s en clòt bèuc è nerous
 Des lous couñques, des lous espirales hurlaires
 Es plours, era bouts sourdo è's soubres arrumous
 È't brulhant arresouñ des bagues murmuraires; 1595
 Lounténs qu'òm les entén aregè-s è houné-s
 È percèbe qu'òm cré counfuses armouniés,
 Atau, ta poudé 'nténe arribá 't flòt eusqués,
 Básous è Jacetés, masso hòlo de guèrro,
 Er 'aurélho qu'aurié calut aplicá 'n tèrro, 1600
 O tout au-méns troubá-s just at cap dera Sèrro
 En uñ d'aquéri pòrts qu'ère aro 's sòs buts
 Ara sourtido, en sus, des marrèts graueruts:
 Alabéts òm l'aurié des coumes entenudo
 En bourdouná pujá pera 'scourro tourçudo,
 Enfiñ bisto passá pera frontiero nudo, 1605
 Dera stélo noucturno as darrères ludous,
 Pus, det límpi maitiñ as prumères clarous.

III SUSPRÉSO DE SIMADOUS È EMBESTIMÉNT

Ès Básous pet dembés det nòrt.

Premou que, pet dembés det nòrt coumo bachauen
 Debadj er' aubo es caps dejà, ùè, blanquejauen
 È'ra bòto des néts ja palié 'n solarí-s, 1610
 È harié clarejá de 'rròso ètch haut país;
 Era Glèro è'ra Frèche è Houradado è Lis.
 Douñc touíti 's batalhous toustém mès qu'ess hanauen
 En secoudí pedj aire es agulhes de gèu
 È de gibre blanquious sus es armes fourmades 1615
 È's màntous, en passá près des lounes tourrades
 È caduñ, en sentí quin beñguié límpi 't cèu,
 En sòñ caminñ douttous, ha, creétt-òc, hè lèu.
 È j'èren separats per paréts de mals háuti
 È que nou poudièn bric edz us de cap adz áuti 1620
 Cridá, qu'es enemics agg aurién entenut,
 Qu'es serién desbrelhats petch houns adaquét brut,
 Armats touíti. Parcrò, qu'ère estat coumbengut
 Que qü'an aurién edz us ja passat Soubescalo
 (Just abans de gahá d'Artimiè pera 'squoio) 1625
 Eds áuti 't Pònt-de-Jüèu sus era Móiso biló
 È't Pònt-d'Arrábi lèu, è'dz áuti 'nfiñ 'ra Palo-
 Barrado è 'dj Artigouñ è Bèrns, que lançarién
 Adz áuti cabaliès que les abertirién
 È qu'atau de nauètch es más es balharién. 1630

Es qui passen per Lis.

Aro douñc delà mounts, coumo 'ra Maladeto
 Prèsque auta gráni, já, que passauen edz us;
 Es Gracès-des-Grauès qu'aurièn aro dessus
 A'squèrro, è que beién paréche ara lou dréto,
 Lèu, es qui-èren bachats pes marrèts arribénts 1635
 Des Tauàs (amendrits un chinhou souloméns)

De cincanto chibaus dabb Ugòlde lançadi
 Per Aitouròs madèch à-man, tout at trauès
 Dera Sèrro qu'es nòme aro "des Cabalès",
 Per Bôneu è Sabarto, entà hè des courriès). 1640
 Edz áuti de councèrt es flòts precipitádi
 De Houradado, è's lous malhouquères loungá
 En seguí 'tch houns des lacs en echchames semiádi
 Pertout parquiéu à gaucho (è nou-i calié brounçá),
 Ess herédi laquéts, at souléi pur ta bèri: 1645
 Ét det Pòrt-Biélh, ét des Grauès, et Nére, et Blu
 D'azur founçat, è't Blaņc, sabblat s'un sable dú
 È det Bért d'esmerauda era ièrlo è's mals fièri
 Qu'au hèn hourcat; è pus, tant de píchi brulhants
 Qu'ei caién, qu'en jessién, o touíti 'squitejants 1650
 Courrién dabb edj arriéu per malédes brallantes
 En ençamá 's auéts trauessères, gigantes,
 Embauçades pes lits, è's planhién o mugién
 È'n dus sauts de mès de tres-cénts pès atenzién,
 Enòrmes, det balouņ d'Artigo ara sourtido, 1655
 ' Ra cascado-det-Còr, pus era batch unido.

Eloursemé lichat en Lis.

Aquiéu, ta beilá-c tout, houc tabéņ dispousat,
 Dap, coumo chéf, Eloursemé, iaute 'rramat
 De cinçanto chibaus. Despus et Parc malhous
 È'ra Garanto 'n sus, è despus es flòts lourdi 1660
 Qu'es lèchen 'na d'uņ lans coumo cristalh biscous
 È pedant, de mès de dus-cénts pès (adj en jous
 Det Pònt qu'òm dits Nadié) per ues quintches afrouses
 T'arrespoumpí, pus ta ploujá-s, coum' uņ blaņc clau,
 En iou canau de pèiro atch houns, diņquio 's relouses 1665
 De Nau-Hónts, qu'ac deuié tout beilá coumo cau.
 Edz áuti bire 't dòs ara courouno 'gudo
 Des lounes è des sèls, è lichá't brulh iernau,
 È pera frésco batch, touto à plat estienudo,
 At gran galòp gahá d'uņ trèt era courrudo. 1670

Es de Lumbèr tara 'rribo quèrro.

Qũan houren arribats pera lano de Lis
 Debat Courbéts, aquiéu en tres troupes partí-s:
 Era i ó:(tadacrò nou la calié noumbrouso)
 Enta pujá parquiéu de cap ara pelouso
 Qu'aperam gũé Superbanhères, ta courré-n 1675
 Ta Lissèro tabéņ, è que debararién
 Pes coumes des Bessous quauquis-us, ta suspréne
 Det Malh dera Soulaņ 'dj arribént miradé.
 Es d'Artçanh tout acró qu'agg harién à-pladé,
 Es de Lumbèr, gũeit-cents, è qu'es pourién estiéne 1680
 Mèmo, dap precaucious, dessus Sarrat-Gargat,
 Teuchèro, Darderiéu è Saçau è'ra Lièro,
 De Benouso 'r' Artigo è'ra 'Scuro Planhèro,
 Pera Melits de Castèt-Biélh, diņquio 't Sarrat-

	Cremat, et Banh enlá, Palhès è Malh-Trençat.	1685
Es Bardouls ta coupá't Lac as de Burbe.	lauto, parqué d'embès precisoméns passado, Just at traùs det bòsc à miéi flañc courrierié, Pera Melits è Banhartigo bacharié È sus et pònt aquíeu 'ra Mòiso passarié, Aoun Sarrieu atèch estién era suo prado. Es Castèts à fourçá nou deuié èste acupado, Mès à 'stablí-s à-drèt det coustat des Pujaus, Ara 'squèrro det Lac; à sazí touto barco Qu'en boucau troubarièn, pus per mals è calhaus A lançá-s, d'ui bouñ còp de bourdouñ è d'auarco, È pes Tutes, Saplaj, Penouquèro, es Auéts È't Malh dera Fabrico è's arrédes parèts Det brun Goutau, è's laus de Sess-Hites, mès dréts Ençaro, à barrá 't pas det lou Lac as Aunédi, En dá per dessus Barbe es más as Caristédi D'Apòt (dabb Aguitçoun). Aquíeu nũ-èren pas tròp Des siés-cénts d'Aitouròs è des tres-milo at còp D'Arraigar; qu'ère acró 'ra gént bardoulho touto.	1690 1695 1700
Es Nauarrédi, ta préne es Castèts.	Es de Nauarro 'nfiñ passarién pera 'rrouto; De préne Castèt-Biélh et lou lòt que serié È's Lauades è Castèt-Galhart, s'es poudié. Aquésti, qu'Indartsou dabb Issigar guidauen,	1705
Qu'es junten as de Louhits, d'Adarc è de Siacoun.	Et baste è blanç gurrouñ as lous darrès lichauen, Es Calhaus, pus et Plañ-de-Cadauque passauen, È's courraus de Camp-Saure à-pòc s'apercebién Aoun aro es d'Apòt è Luzaide antenhién; È'n seguí dedj arriéu es jets argenticlári È's blánqui 'rremouls per bidurcs adoumbrats O per arbes gigants dessus blòcs enlaçats, È dedj Estrangoulhat et brulhant calhauári, Es sóurdi gourcs tourçuts entre mals esquiçats Pera mótocho 'smeraudo escumairo è 'traujouso Lénto è poudéto 'n jous, è mès que tout berdouso, È's arròcs houradats è's esquits cabelhuts Des Binhes qu'aperam de Bõneu escourruts (È ja i-èren d'Ugòlde es cavaliès beñguts), Ja-s troubauen enfiñ en çá det pònt qu'apèren D'Arrábi... quin bounur! En faço 'dz áuti j'èren, Es passats pera Glèro ençà de Balirañ Dap Louhits, en loungá 's laus d'Esbás (que doumine, D'ui cap aoun et gèu 'n arresilho s'afine, Et Dent-Blañc), era Lit-Torto, è't Malh d'Auerañ È's sòs quilhous d'arròc, pliés d'auéts misterioúsi, ' Ra Lit det Güèrri lèu, è's prats bérdi, frescoúsi De Jüèu, dabb et lou pònt, pus era Hourabió,	1710 1715 1720 1725 1730

Tout Aurinséns enfiñ sentí-s er' amo plió.

Ja bén es Castèts de Simadous; que demóren et senhau.

Parcrò 's lous cabaliès è 's Cinetiás hardídi

Des génts de Mendizai coumo d'Euélh seguídi

Que s'en anauen lèu béi ió des coumo-cau:

Dela 't Plaḡ dera Hònt è 'r' Artigo-Barrau 1735

Se ban pausá pet Pònt-Lapadé, mesurá-les

J'aurièn poudut, en tours qu'èren ent' atacá-les:

Ès Séss-Hites d'abòrt bist sourtí, pus, en jous,

Artegaus, Castèt-Bèrn, et Poui è's Pourtelhoush

È Castèt-Louḡc... Ha, 'ra soulido 'rrebaḡço!... 1740

Es castèts qu'es deuién pourtant préne per taḡco;

È d'abòrt per Gũardèro è 's escurs hajoutás

Qu'arraparién d'uḡ lans et fòrt det Planhautás.

Souloméns, demourá prou lounténs en bouscadje

Magats, sense moutá, 'n scoutá 't brulh saubadje 1745

Dera Mòiso qu'es tòrs de bũérces tout atch houns

En bòrdi bourcs, diḡquio que pes bustòcs ardouns

De Séss-Hites beirién iou banièro agitado,

Sinne qu'èren juntats douḡc es dera Picado

È que poudí èste enfiñ er'ataco bruscado. 1750

J'auancen enfiñ Dedarḡ, Apòt, Luzaide pera Picado diḡquio Coumatedous.

È plaḡ qu'auién sabut pera Picado hè

Biste, biste Dedarḡ, Apòt, Luzaide è's áuti;

Dera Méno qu'auién countourniat es pics hauti,

Passat era 'Scaleto è coupat Pouilané;

Pus, à partí d'aquiéu, tout qu'ère estat planè. 1755

Darrè j'auiéni lichat era Pico, quilhado

Coum'uḡ cunh cap at cèu, Crabidòs, era prado

Det Pessouḡ, è'dj Estanh des Garces, è't gran clòt

D'Arroumingau, è 'Ribess-Hètes tout d'uḡ trèt;

Pus, qu'auién trauessat d'uḡ trèt et plat Camp-Saure 1760

(Aoun ei 'ra cabano, entr'et courbe Artigouḡ

È'Chcharrugá, lichat iou pòco garinizouḡ,

Cént just, dap coumo chèf Çarracòr et bouḡ haure

Ta beilá 'ra 'rribèro è's passadjes d'Arán);

De Couradilhes aro è det sòḡ courau gran 1765

(Aoun d'Altsou parcrò dus-cént demourarán)

Et countourn, mès pet Clòt de Barédjo, è's coumbanes

Dedj Esperouḡ dedj aute, è's Poupes qu'embaiéni

È Salent, è tas Laus d'Arrigades beḡguién

Despus Coumatedous, è tout Burbe cenhién. 1770

Er ' Ataco. Qu'ei bruscado abans et senhau.

Mès,ũè, quauque emprebist toustém que i-à'ra guèrro;

Que houren tròp pressats, es qui-èren ara 'squèrro

Ta'ná fourçá 's Castèts: sus Séss-Hites plantat

En béi (ja i-ère estat pourtat sense coumbat)

Edj arrouje drapèu d'Aitouròs, agitat 1775

Esprès (qũan nũ-ère souñqu' edj aire...) qu'au pensèren
È cap es granes tours à-masso que paussèren
Douñc, eñcaro qu'Apòt nou housse prèst-at-fèt
Per Salént, ne Dedañ pes Laus, n'es Nabarrédi
È's det Nòrt des Gũelhès de cap as Mals arrédi... 1780
Pet Planhoutas, Louhits seguí (hè, qu'aurié hèt?)
È dabb étch Akauás è's sòs jetá-s d'uñ trèt
De cap ath gran Planhòt (pas Castèt-Bèrn) è biste.
Mendizai, Ibilcòr dabb Adare prountoméns
Atacá-s Poutelhouns. Mèmo, aquét còntro-téns. 1785
Serbirié: "Qu'es creirá 'ra Cieutat souloméns
Pera batch embestido, è'ntretant qu'arresiste
Parquét coustat, Luzaide, Apòt qu'arribarán
Dedj aute, è petch haut Burbe uñ tau effòrs harán
Que trouble è counfusiouñ per darrè jetarán..." 1790

**A) Ataco des Castèts destacats. 1º
Préso de Castèt-Biéh pes d'Iscòr
Esbaoumènt de Senac; mòrt d'Adèit.**

En uñ borat de mañ, còntro touto creénço,
Que houc tout Castèt-Biéh prenut. Qu'ère en defenso
Pourtant, mès que nou héc pas gũaire 'rresisténço,
Mai-nou-ũèro. At pourtau qu'ère Senac poustat
Qũan d'Iscòr tout d'uñ còp edj escadrouñ lançat 1795
Es bé cap adaétch... quauco bisiouñ magico
Tout acró qu'au semblèc, è iou terrou panico
Qu'au prenéc... Qu'ère Diéus qu'es pensèc, o houlió!,
O 'ames de guerrièrs de maitís pes tartères...;
È, tout hóro de sén è hagart d'amourrió, 1800
A crits coum'uñ perdu jetá-s pes malhouquères
Ta'ná 'mbruzá-s, 'na Móiso at pè des garraspères!
Eds áuti proufitá-n, dera pòrto sasí-s.
Aro just harié diés, è'dj azur d'aclarí-s
J'acabaue... es de qui 'na Tour èren campádi, 1805
Pedj echchislét de pòu de Senac desbrelhats.
En enténe uñ galòp, que pensèren tournádi
Quauquis-us des d'Andòs. Douñc à mitat armats
Bengué-les at deuant. Mès,quin espauentádi
Houren, en béi pertout, laguéns edj arrampart, 1810
Báscous! B'aurièn boulut caçá-les; mès, tròp tart!
Es Báscous cabaliès et pè j'aiuén à tèrro
Boutat; tout j'ère plén dera lou gént de guèrro
Planhèro det Castètch, è bèuce plañ en jous.
Tròp qu'èren susprenuts, ess hils det Lac blucous 1815
Que coumandaue Adèit, enta hè-i à de bères;
Es d'Iscòr à bèt talh à touts que les prenièn
Séns'armes, o'n boulé 'rresistá, les aucién
O les harièn sautá pes drètes penouquères
Et gran saut, coum' auié hèt Senac... Pus, laguéns 1820
Era Tour enchainairo entrádi bruscoméns,
Étch hũéc que i' escantièn, que tas senhaus cremaue
Toustém en tiro-hum det só, que nou-n soubraue

Lèu, ùè, pas ieu belugo, et palhé t'alugá
 Qu'aurié dabb es d'Andòs pu hèt coumunicá. 1825
 Es qui èren ena Tour dessus (iou quinsenado,
 De ciñcanto, tout just!) , auta lèu debinado
 ' Ra causo, lanço 'n punh bachá pes escalès
 È 'rrembucá de cap ara pòrto as prumès,
 Jetá-les ta deuóro, è, haut!, tourná barrá-les 1830
 Et pourtau de courau en nás. Arrebajá-les
 Parcrò que sabèc lèu Bihoutsdouñ: uñ malhás
 Enòrme, sus es pès a-drét en arc-boutá-s
 Que gahèc, qu'au lheuèc haut-haut, è cóntro 's pòrtes
 Qu'au embaucèc. At truc per tant que houssen fòrtes 1835
 Es pòrtes, esclatá-s; è's Báscous ded nauètch
 Pes escalès-carcolh en ardoun tampanètch
 Tournejaire lançá-les cap at soum det Castètch.
 As qui boulién hè cóntro es lous còps que traquèren;
 È téñc-à-téñc ara terraço qu'arribèren: 1840
 Dus o tres, ja bleçats, eñcaro, ùè, que i-èren
 Dabb Adèit, descidat á bené-s carestiè.
 È, tau, der'agglo 't nin s'a troubat uñ güelhè
 D'Espingou près det Lac o'n Pic de Mount-Arquè,
 È dus agglats qu'ei soun laguéns: be les bo préne. 1845
 À iou còrdo soulido aro 's gòde estacá
 Ta debará 'n sléñc abirme. Lèu toucá
 Qu'ei bá, qñan brusc, sus étch, que béi, au! , è qu'enténe?
 Er'agglo at güélh ardént d'en sus tout çò qu'a hèt
 S'a bist; qu'ei accurrudo aliprouto, d'uñ trèt, 1850
 Ta defénde sa cñado, è dj agglas ja s'i-ajuste;
 Caduñ, d'un bèc en cròc è mès du qu'uñ calhau
 È des ales, gahá 't lairouñ coumo de juste,
 Touti dus alentourn hè crits, enta 'sbourá-u,
 È dabb es hurpes tèsto è mès calucherá-u. 1855
 Ètch, ùè, pará-s à còps de garròts. Mès que tuste
 At malh at louñc det qui balance. Ja-i hè lètch
 Parquiéu entada étch: s'es destourcié 't courdètch?...
 Atau, cóntro Gòicñtiar, pujat diñquio 'ra sólo
 Dera Tour, aro Adèit coum'uñ agglás lutá 1860
 Dap dus o tres des sòs. Mès Bihotsdouñ butá
 Ta séc, hè tournejá ta fòrt coumo iou bólo
 De herouno alentourn det sòn cap étch hichouñ
 Dera suo lanço, ùè, qu'entréc edj agulhouñ
 En pléñ en cótch d'Adèit. Era mañ amourtido, 1865
 Aquéste cai; poussá-u Bihotsdouñ dedj espic;
 È coum'uñ pich s'escour séense que moulhe bric
 Er malh dèstant et qñau saute, mès adj abric
 Des sòs biéus arresquits lèche 'ra 'ròco lido,
 Que houc atau qu'Adèit, d'aquéro secoudido, 1870
 Edz áuti, ja-s poudién esclamá-s: séns uñ pléc
 Touíti mòrts o prenuts! è'ra palho laujèro
 Jetado ère tabéñ d'en sus ena 'rribèro...

2° Preso det Planhoutás per Akauás è Louhits. Sabatach è 200 d'Euéhl qu'ei soun lichats.

Douñc, es dus-cénts d'Iscòr, s'en agg auién aüt,

Dera Tour. Entretant, d'un lanç 'arresoulut, 1875

Es d'Akauás, dus-cents-cincañto, que guidaen
Et lou 'rréi è Louhits, at countourn qu'acupauen
Et Planhoutás. È, ùèro, es qüate o ciñc laguéns,
Brusc prenuts: nou l'auién (ne mèmò 'ra Planèro

De Séss-Hites tapòc) garnit prou fórtoméns 1880

Es Aunédi... Parcrò, quin lòc à süèt! Quin bèro
N'ère 'ra bisto! Enla, bién de là Cournudèro
È's Castèréts, que poudí-óm béi diñquio Cadéhl
È Güéhl, mèmò passá per dessus Castèt-Biéhl

È det Lac azurat seguí 'ra napo néto; 1885

Mès en çá, Castèt-Louñc, pus Mounts-Sarriéus, à dréto

Qu'èren tabéñ at-fèt at bistabble, è 'ra 'stréto

Süalo de Castèt-Bèrn, è mèmò 'ra plañ siò

Artiguilhèu è 't Poui s'en beién mès, mai-ó,

Que mèmò de dessus Castèt-Biéhl. Quin proupici 1890

Miradé, ta 'uñ chèf! Sabarach, ta 'stablí-s'i,

Qu'ei houc lichat: Euéhl en passá qu'au darié

Ciñc-cénts des sòs; uñ bouñ arredañ qu'ei harié.

3° Ataco des Casteréts. Fóрто 'rresistenço de Bihòts. Que hè filá Salís dap 200 ta Castèt-Louñc.

Acrò hèt, demourá Lauhits, que l'arribèsse

Siacouñ, enta hè-u béi quin calié qu'ataquésse 1895

Sescamadés è Castèt-Bèrn. Mès tout ètch hüèc

Des batalhes qu'ère aro es Casteréts. Bidj-aro

I-arribaue Indarisouñ dabb es sòs, è tout-sèc

Sous qüate-cénts chibaus at gran galòp que hèc

Paussá-t pònt det Beucau, sus era Móise claro 1900

Ta loungá Sedouéde è 't Malh-Brun, mès en sus,

È Castèt-Louñc. Edèr, aquíeu, dabb es sòs dus

Centenats, t'ajudá-u debará, pera còsto

Det louñc prat bért ençliat, tat Pònt de Pequeriñ;

Après ètch, Izaigar qu'ei benguié préne pòsto 1905

Ètch tabéñ, dap güèit-cénts parquet madèch camiñ

(A Castèt-Biéhl Iscòr sufíé); 'enfiñ, mil'áuti

Génts de pè d'Aitouròs, lichats per Arraigar

Sus era 'rribo quèrro, è't lou chèf Ounascar

Acupá-s de gürará, dèstant es malhòcs háuti, 1910

De Banhartígo, o der 'arribo tout arrás,

Det tourrént escumous es malédes è's güás,

Qu'arrés des Casteréts nou pouèsse escapá-s.

Mès Bihòts et barbut, hèrme e fièr, qu'ei belhaue,

Bihòts, òme de sén. È bric que nou-s troumpaue 1915

As crits d'Adèit, as qui per Castèt-Biéhl courrién.

Es qui-èren alentourn, et danjè ja-s beién,

Mès ço que calié hè parcrò que nou sabiéñ;

Étch, bric nou pèrde et cap. lou còlho ta noumbouso	
Qũan bic dabb Indartsou, at segu ta 'ntourniá-u Pet Boucau, è's d'Edèr bachá pera pelouso, Ja coumprenèc, qu'enta 'rressistá bèt-chinhau Massá 's sòs au calié: senou serién coupádi En dus tròci, pus lèu en detalh escrasádi.	1920
Douȋc à corn è'à crits que hèc uȋ bouȋ senhau. Espamàgi l'aujic, è dabb es cént hidári Adaètch, et Castèt dera Clòdo lichèc, È ta Castèt-Galhart d'uȋ trèt s'arpleguèc	1925
Ta prount, qu'es enemics nou l'au biren cap hè-c. Pas mèmo 's d'Ounascar, de delà, nou les biren Passá d'uȋ casterét adj áute en seguí 's clòts, Premou qu'ère 'ra Móiso alabéts d'arbilhòts	1930
Bourdado coumo gũé. Douȋc hè-c nou les sentiren, Mès dap suiȋ touti' s Mals dera Clòdo embestiren... Nou i-auié 'rrés dessus! Mès touȋti dap Bihòts J'èren, dus-cénts ciȋcanto, è d'éri qu'es trufauen En béi ce quin aquiéu uȋ castèt bũét bloucauen. Parcrò, hũèc, enta hè, nũ-auién arrèȋ; en jous, Báscous arrèu-arrèu, è drus coumo floucous Arribá; mèmo aciéu det Planhoutás iou foulo	1935
Empliá 't marrètch, è pus d'Izaigar es gũèit-cénts Abiá-s tat prat berdous. Parquèro basto houlo Lèu serién empourtats es Casterèts!...lou soulo Idéo douȋc Bihòts: hè'na 'brigás laguéns Castèt-Louȋc, t'ajuda cóntro 'quéȋ flòt terrible Era Cieutat, dus-cénts des sòs, s'ère poussibble; Étch madéȋ, hè tant pis! Mourí 'quiéu, s'ac calié! Mès as Báscous d'abòrt bien pagá qu'agg harié. Mès 'haná-s tadacrò, 'rrusá tabéȋ. Hienudo	1940
Prèsque en dus per iou coumo ei 'ra 'spallo boussudo Det biéȋh Castèr-Galhart. Qu'es tròbe atau coupat, D'uȋ coustat, uȋ malhás, que sémbre aquiéu plantat, De Cournudèro at miéi, coumo iou tour, bric hèto De maȋ d'òme, è parcrò ta defendé-s parfèto. Adj aute còm, us caps de 'ròco, mès ardouns, Qu'es dréȋcen, tèstinuts, dabb era 'Móiso atch houns, È que la hèn courbá-s per fòrȋo, as auançades	1945
Qu'ei dan; éro as lous pès que brulhe, es lous bachades Que laue, è qu'ei d'acrò qu'es nòmèn es Lauades. Douȋc pera coumiròlo entre et malhás abrut È's Lauades Bihòts hè-n jèsse, dap gran brut, Ciȋcanto, qu'auién hèt dabb étch dera lou bito Dj abandon, des lous frais t'assegurá't salut; Coumo se ban boulé hè iou bouno counduito As enemics, sourtí pes dués pòrtes at còp. Es Báscous, estounats der 'ataco subito, Arrestá-s: es d'Edèr (qu'acourrièn at galòp Det Pònt de Pequeriȋ), de pòu que s'escapèssen	1950
	1955
	1960
	1965

	<p>Pera Móiso, birá-s tabén cap at tourrént; Brusc; è's d'Indartsoun 'nlà pet couladé 'rribént Entre es dus Casteréts engadjá-s, coumo 't bent, Sénsé qu'eri tapòc det jòc es meffidèssen; È que tenguèren prou, dap Bihòts, es d'enlà È's d'Espamági 'n çá, ta qu'era gént laujèro Des dus-cénts de Salís es poudèsse coulá Entr' éri pera Coumo Grano, pus boulá Parquiéu cap ara bilo; è, pera coustalèro Dera soulañ de Castèt-Louñç, lèu 'n-aut houc prou, Margrè 's crits de furou d'Edèr è d'Indartsou.</p>	1970
	<p>En béi et lou succès, tourná-s jetá 'na plaço Edz áuti barrà-c tout. J'ère téns: Izaigar J'ère 'quiéu; j'ère entrat et balént Tchitascar En aute Casterét; è'n troubá-u búét, à-masso Touti cap at Malhás; mès surtout, dap Louhits, J'acampaue Akauás (è 's sòs Mórous hardits) Pet Pountét, de cap à Sescamades; è, ùèro, Des Bardouls d'en dessus aro 'ra troupo fièro De cap à Castèt-Louñç bachá touto 'n uñ très Dap Çajouñ è Bazourde è madéç Aitouròs. J'aiué poustat aquèste, enta béilá's coustères Det Lac (mès pas tròp lounh at louñç der'aigo blió) Loucabe à Çamaldouñ, tara cabalherió Sous lòctenénts. À pè, tas barques, iou centió Qu'aiué dat à 'Rraigar; qu'aiué pera planhèro De Saplan, è's Auéts, haut dessus Cabanèro È Sescalo, mandat sèt-cénts, que dabb Arréts È't poudént Agapourp beilarién touti 'ss hèts Des biladjés, è diderién s'en arribaue Det nòrt cap, enemics. Étch madéç, debarat De chibau (Ounascar ar coustat quèr lichat) Dap dus-milo ciñç-cénts, bouñi pietous, prenúdi Dabb étch, per Sedoüédo à pè qu'ère pujat È pet Coutau, ta gahá 'n sus pes malhs arrúdi De Séss-Hites. Mès, ùè, dèstant aquiéu (è bric Es gardes nou'scapá-u que i-èren) lèu que bic Qu'òm nou pourié jamès pes pams coupats à pic Ne pes laus debará de cap ara coumbano De Castèt-Louñç. Pus, en madéç téns, qu'au semblèc Béi Iscór esbrallá-s aciéu, delà 'ra lano Des Casteréts, troumpat pera floutesouñ bano drapèu 'rrouje, abant d'aué 't senhau de hè-c. Ja n'ère eth sòrt jetat, è 'r' ataco 'ngadjado Per Indartsou tabén, pus Edèr, pera prado; Que les deuié susténque, en hè iou debarado Étch tabén, Aitouròs... Douñç, dus-cénts qu'en lichèc Souloméns, dabb Eracourle, tara Planhèro</p>	1975
4° Ataco de cap à Castèt-Louñç pès d'Aitouròs.		1980
		1985
		1990
		1995
		2000
		2005
		2010
		2015

De Séss-Hites, ta 'spandí-s'en pera 'Rreuèro,
 Ta da 's más as prumès balénts qu'arribarién
 D'Adinándi, qu'es de Luzaide seguirién,
 Ja, lèu... Mès tredze-cénts, prout, pera Calhauèro 2020
 Det Goutá-u arramiá-n, Castèt-Louñc t'atacá,
 Dap Bazcurde è Gajoun, qu'òm nou beié flacá
 Jamès. È sus et flañc det Castètch ja-s jetauen,
 Qu'es dus-cénts de Salís à peno s'i-embarrauen
 È pera Cieutat fôrto er'alarmo semiauen. 2025

**En aute cap dera bilo. 1ºAtaco des
 Pourtelhous. Senipoun que ba dá 'r
 alarmo.**

Mès, entretant, en aute cap, que s'i harié?
 Aquiéu, erousoméns, adj escout qu'es tenquié
 Ducar, è det coumbat et fracás ja 'ntenié.
 Es qũate-cénts de Gũélh que dabb étch és troubauen
 Pet Malh des Poutelhous, d'arbes mès desgadjat 2030
 Que nou pas gũé, pertout tabéñ fourtificat,
 Armats, des qũate-cénts d'Adare plañ qu'es trufauen,
 Èdes qui Mendizai, pus lbilcòr, amiauen
 Gũèit-cénts, penibbloméns arribats pes Quilhous
 È'r Artigo-Moulat, per darrè 's Pourtelhous 2035
 Qu'es pensauen aisats à préne... Mai-nou-üèro!
 Nou poudién manubra gũaire ena calhauèro
 Que harié, coumo gũé, iou cinto, det Bòsc-Nau
 À miéi flanc. Que serbié parquiéu d'èste à chibau?
 D'arréñ. Lichá-les 'nà cap at Prat dera 'Scalo 2040
 Se boulién, o de Burbe at traùs dera palo;
 "Mès, o hils det Baçtañ, es Pourtelhous, qu'ac sap
 Qui-agg ensage, per cabaliès nou-s prénen cap;
 "As pietous, mals à darts que les ne can en cap!"
 Parcrò, un'i pas couradje enemic de prudénço 2045
 En tout boutá-t castètch en estat de defénço,
 Biste de cap at Põui Ducar qu'auié mandat
 Ta 'nà 'préne à Harisp ce quin ère atacat,
 À Senipouñ: "Qu'aurié besunh d'èste ajudat
 "Lèu, ta gũará 's pourtaus; pus, que calié prebéngue 2050
 " 'Ra Cieutat". Tout-séc douñc Senipouñ ja s'arréngue,
 Ja part, è'n tout hè crits ja cour, è bric tardiéu
 Ja-s lance sus et Pouï det coustat dedj arriéu.

**Era suspreso des tres goujates
 (Andrésèn, Danounho è Gélaís,)**

Ha, nou-s douttauen cap ena Cieutat aunédo
 De ço qu'auiéu dessus! At cant dera 'squo 'rredo 2055
 Det Pouï, aarás der' aigo; at prumè 'sclat det dio,
 (Es mountanhardes soun maitières, o-mai-ó!)
 Qũan encaro tas prats es òmes s'apariauen,
 Très goujates edj Arriéu-Diéu au 'enterrouguauen.
 Ta sabé 't lou destin, at Burbe d'aigo pléñ 2060
 Danounho è Gélaís que jetauen courounes,
 Andourtirous de flous è garlandes ardounes

È' ra douço Andrèssèn, ués passades mès bounes En tout boulé 'sperá, sènze créé-n arrénj Per jòc, per Amistat s'i prestaue tabén.	2065
"Arriéu" (atau didièn es bléues goujatonhes). "Es héennes que nū-an pas en es tòs aiguetounhes "Armes d'òr è de hèr coum' aufréndo à jetá-t, "Mès qu'et balhen au-méns aquéstes courounétes "O de mato, o d'aglañ, o de palhes jaunétes, "De juñcs o de cabéls o de fines flourétes "En tòt límpi cristalh d'argént ent' aunourá-t; "Tu per ço qu'enn harás dits-mous era bertat: "S'auram gòì, dó, téns court o prou louñgues estounes, "Per ço que mous bass hè d'aquéstes trés courounes.	2070 2075
At pè des Pouì boussut è brun atau didièn (Mitat qu'ère serious, mitat s'en arridièn), È pus, at còp, aigüá 's trés courounes flourides, Era siò cado-i ', 'n arriéu. Ta lèu sazides Pet cristalh mòtch, ta lèu empourtades... Que créí?... De Danounho que houc ta duroméns butado ' Ra tréço còntro uñ brouñc qu'enn houc at-fèt coupado... "Ho!" que gemic era goujato, "deuiñ s' éi!"... Andressén miló còps birado è 'rrebirado Seguí 'ra siò 'dj enlà; mès que la-s poudèc béi Ara fiñ'nū brigá-s tranquillo en iou baiounho; "Ta Hanacouñ dilhèu cau douñc", ce hèc Danounho, "Andressèn, hè iou bouno 'ósco?..." È 'rreganjí-s De béi-lo de nauètx der' andòrto amaní-s... Mès, nou sábi ce quin, era de Gelaís Touto quiéto d'abòrt en flòt der 'aigo lido en uñ arremouliñ brusc que houc engloutido: "Ha, Diéus!", que s'esclamèc, er 'amo 'ndoulourido, "Ha, praubéto de mi !... " Nou-egg auié 'ñcaro dit, Det cap det Pouì madéç j'arresoun iaute crit: "Es Básous acitau!..." A Harisp qu'ac cridaue Senipouñ. En aují-c, tout-séc que s'escapaue Tout et còr goujatiñ ta caso; è nou 'ntenièn Pes Pourtelhous tapadje, è guerrrièrs nou-s beièn En sus pera 'Rrecuèro? Eres douñc que hugièn; È coumo, qñan tout près ei era perigglado È qñan ei lourt er aire, è 'ra broumo amassado Es lèchen cai déjà, det soum escur det cèu, De ploujo lentoméns quauques gròsses goutères: Es pauraucs auderòts alabéts ja hèn lèu En qñate batoménts des lous ales laujères D'escapá-s, hòu, en tout jetá petíti crits, Ta 'ná-s boutá 'dj abric des lous nins bièn bastits, Atau douñc éres húge en iou curso 'rrapido. Mès, à Senipouñ, ùè, Harisp nou balha hido:	2080 2085 2090 2095 2100 2105
Mès, à Senipouñ, ùè, Harisp nou balha hido:	2110

"Nou-i béile, dela 's Pòrts, Segóns? Per aoun bòs,
 "È douñc, que sién passats? Sus Andòs?... Coumo soujo
 "Pes tumenèjes cai? O coumo camparòs,
 "En bòsc cumbrous è frèsc, après iou bouno ploujo, 2115
 "Sourtí de tèrro?... Aciéu Hadèts de Tinto-'Rroujo
 "Campá que t'aurás bist, amic!... Hao, qu'au-méns
 "Nou-i houssen!", s'esclamèc Senipouñ; "Mès, laguéns
 "Ja les auem!... Bertat?" ce hèc Hariap; "Que dides?...
 (È, d'emoucioun sazit, palí subitoméns) 2120
 "Douñc hè souná pet Pouï è pes lèrles flourides
 "Era còrno d'alarmo! At sòn pòsto caduñ!
 "Es Báscous acitau, Diéus! Andòs, ta Luduñ!..."
 Ho, 'quét sounóre assúat dera troumpo de guèrro
 Dedj soumbè tat soulan, dera lano ara sèrro! 2125
 Aro j'auié fenit, ja, 'ra gént d'Euscalèrro
 Sa susprésó... Es balénts Sunédi demourats
 Ta beilá Simadous, de pertout desbrelhats
 Estrementits, parcrò touí cap at lou pòsto:
 Larboustédi, Güelhès, hils dera doubblo còsto 2130
 Det Lac blu d'Iluchouñ, frais amiats per Hannar,
 O de Luduñ benguts, d'Auro è dera Garouno
 È Cieutadás enfiñ, coumandats per Houtar,
 Caduñ, ta lèu sus pès, 'ra lanço 'ra mès bouno
 Gahá (despus es diés còntro, 'Rroumo, at coustat 2135
 Toustém lances qu'auién), è det glaibe ahialet
 Lèu cintá-s, è cascá-s, è ieu tarjo boubado
 En haná-s arrapá, courre tat lòc marcat...
 È det Pouï et prumè houc era 'squió 'rrucado
 Garnido de guerriès, ciñc-cénts, troupo balhado 2140
 Per Auro e't Garounés; Senipouñ, dap dus-cénts
 De Burbe, 'na 'judá de Ducar es balénts;
 Houtar dirijá-c tout: as qūate-cénts à-masso
 De Hannat pes paréts det nòrt hè préne plaço;
 Hè dide à Bounecouñ sous cranto d'aprestá 2145
 È's siés-cénts de Larboust dabb Hanacouñ jetá
 De cap 'Artiguilhèu; siés-cénts áuti boutá
 Sus pè, ta dá secours taoun harié nacèro
 È'n nou poudé-u troublá cap d'alèrto nauèro
 Biste méte en defenso era Cieutat antièro. 2150

3° Debadj et Pouï.

Mès en méntre qu'atau per laguéñs Simadaus
 S'aprestauen pertout cabaliès è pietous
 È qu'es druides è's bièls harién at Cèu pregàries
 Dap Plours en supplicá 's Deitats tutelàries,
 È qu'ess hénnes dabb es lous mainadjòts gemién 2155
 O courrién, sènsè bric sabé ce que harien,
 Det coustat det Gran Pich d'auto crits que benguién.

Es troupes qu'au bénguen atacá.

Premou qu'auié Louhits bién hèt passá-s Pujades
 As Jacédi coum'as Cinetiás. Douñc ablades

	Per Cournudèro 'n sus que s'èren d'Akankás	2160
	Es fòrces, t'arribá tas erbuts houguerás	
	Qu'an nòm Sescamadés. Era couhòrto touto	
	De Siacouñ, plañ sèt-cénts, que guarnirié 'ra 'rrousto	
	Que loungue et bért tapís (Trepères è't Tounieu);	
	Mès pet camiñ mès biélh, at delà dedj arriéu,	2165
	D'Euélh que pujarién en milo pes Escales	
	Còntro 's pòrtes det Pouï, ta 'nsajá de fourçá-les;	
	Quauquis-us, mès goudats, dap Segiouñ è Bourtiñ	
	Coupá pera carrau det gran Pich argentiñ.	
Anderizo era couradjouso saubado per Sallantén.		
	De Jous-Artiguilhèu era tour qu'acupèren,	2170
	Pus, pet Pich de debatch, magádi, qu'es coulèren	
	Diñquio 't pònt jous et Pich de dessus. Just aquièu	
	Anderizo 'ra bruno aro d'un pas douriéu	
	Que beñguié d'arribá, pet prat d'Artiguilhèu,	
	Ta cercá-s en gasouñ iou dourno desbrembado	2175
	Era bèlho pet sòñ droullòt. Ara cascado	
	Mentre que la 'scurauè è l'asseriaue à-drét	
	Bruscoméns qu'es sentic pes canéts arrapado.	
	Qu'ère Bourtiñ; Segiouñ, deuant ére tout drét:	
	"Hénno, se crides mòt", qu'au didèc, "douñc j'ès mòrto	2180
	"Ja n'ès tabéñ, se nou mouss hès pas béi 'ra pòrto	
	"Mès coumòdo ta 'ntrá 'n Simadous..." Ha, plañ tròp	
	Que bic qu'ère enemics, acró: douñc espaurido,	
	Éro, nou mouta bric, pera 'Scalo 'rrapido	
	Guidá-les hè semblant); pus, brusco, tout d'uñ còp	2185
	Desgadjá-s, escapá-s cap en sus at galòp;	
	È'n béi-se per Bourtiñ prèsque prèsque atenhudo,	
	Era dournaço sió, touto lourdo è coupudo	
	(Lachado nou l'auié), ùè, 'n cap at miéi jetá-u	
	Qu'en caèc estourdit Bourtiñ. Pus: "Acitau	2190
	"Es Báscous, hòu, que soun!", haut, que housse entenudo.	
	Det crit, è premou de Bourtiñ, Segiouñ, furious,	
	T'auéí-lo perseguí-lo, m butlhá coum' uñ ous.	
	Mès Sallantén et bart, edj armounious cantaire	
	Parcrò que sabié 'stiéno era còrdo dedj arc	2195
	Coumo 'ra dera harpo, è dabb et trèt bibraire	
	Qũan calié, toucá drét at bèt miéi d'uñ marc	
	O d'uñ òme, autant coumo, ena harpo nerbiouso,	
	Toucá d'un dit précis era nòto armouniouso	
	Sallantén edj arquè, d'Anderizo 'dj espous,	2200
	Qu'ère et sòn pòsto, já, det Pouï pes cournirous.	
	Qu'aujic, è que s'enclièc, è que bic, perseguido,	
	Anderizo! "Acitau es Báscous!" ce cridèc	
	Ètch tabéñ. Mès Segiouñ, plén de iou 'rraujo abido:	
	"Guèrro à mòrt!, guèrro à mòrt as Aunédi!..." 'Rrapido	2205
	D'Anderizo bien près sa lanço que passèc	
	Qũan ja-s pouidié pensá hòrs d'ahè 'ra hugéiro...	

"à mòrt tu", 'rrepliquèc Sallantèn. Que bandèc
 Era barésto, prount; è 'ra còrdo gemeiro
 En tout bibrá poussá 'ra flècho; éro,d'uñ saut 2210
 En Seguiouñ, na hicá-s, det sòñ lançat tout caut.

Defensi det Poui; Cargo des pietous de Saheros, ta saubá-u.

Douñc que caèc aquíeu, 'ra poutrino traucado
 En tout boumí sañc nére, Anderizo saubado;
 Mès darré j'acourrién Bourtiñ, arrelheuat,
 è'dj áuti. Que serié parquièu lèu mau parat 2215
 Et Poui...È qu'embaién aro andués es Escales

En foulo 's enemics. È mèmo quauquis-us
 De Mendizai jüenhé-s as d'Euélh, cap-en-sus,
 Ent' atacá 's pourtaus. At-fèt d'arrebajá-les
 Que pressaue; surtout, ma hè, de desgadjá 2220
 ' Ra 'Scalo de Laguénis, bidj en sou Poui. Dejà

Quauquis-us i-atenhién, qüan sus éri labaces
 È calhaus è carrouls è tourroumbes lourdaces
 Dera punto det Poui plói d'aploum: escrazats
 Qu'enn houren bèri-üs, o touíti 'scalabrats; 2225
 È' rròcs è gráni mals arrepoumpí terribbles

Destant es Pourtelhous tabéñ, o cai d'esquiés,
 Tchafrá-les à pialès, hè-les dá coumo cribbles
 Sañc de pertout à cado còp; è's mès goudats
 Pera còrno det Prat dera 'Scalo pujats, 2230
 As trèts des dus castèts, dessus éri cruzats,

As de Sennèn coum' as de Senipouñ, dés cibbles
 Qu'aufrién de cado part, bounes, è'nn tout fieulá
 Es flèches pes lous còts è's lous còstos boulá.
 È banoméns d'en jous ei bouliéñ arrespoune: 2235
 Des lous darts edj ahí, ũè, qu'es semblaue houno

Abans d'aténhe at cant dedj arrampart abrut.
 Er' ataco parquièu j'auié mancat et but,
 È mèmo Saheròs nou crenhe, 'rresoulut,
 De hè 'ourbí 't portau, de bachá pera 'Scalo- 2240
 De-Dessus, dabb es trés-cénts sòs, de balejá-lo

At cap des sòs balénts de Luduñ coumo cau.
 D'en sus, Sennèn, Hariap, Sallantèn ajudá-u
 Per pèires è per trèts. È lèu 'ra 'Scalo 'ntièro
 È' t pònt det Pich brulhant è 'r' oubblico 'Scalèro 2245
 È ' ra còsto det Poui diñquio 'ra bidauguèro,

Tout acró nét que houc at-fèt , coumo 'ra mañ;
 È d'Euélh esperdut et troupètc jacetañ
 Diñquio 'Rtigo-Moulat caçat, dounc coutentá-s'i
 De hè-i bloucous de lounh, en tout arrepoudá-s'i. 2250

Hannacouñ qu'arrepousse Muscar d'Artiguilhèu.

È per Artiguilhèu, ta Hanacouñ, succès
 Tout parèlh. Entre et Poui è' t Malh Tutous, de près,
 Sénse pòu, qu'auié miat sous siés-cénts Larboustédi
 Béi à Muscar d'Arrüesto è's sòs Aragounédi.

	Aquésto j' atehièn et miéi dedj erbaçut	2255
	È bért è mòtch dembès d'Artiguilhèu. Jessut Dabb es sòs dibisats en dués troupes goudades, Des dus coustats at còp des paréts aloungades Tout en sus dera prado, en debatch dera 'Gũau, Hanacouñ brusc, à pics è patacs, pes dués ales	2260
	È pes darrès tabén susprené-les, talhá-les À còps de tals de glaibe o de puntes de pau À tròci, hè-less hè 'rrepè (s'embeloupádi Nou boulièn èste), en tout lichá-n, des lous, tchafrédi Uñ bèt pialè. Lèu mèmo at-fèt serièn estádi	2265
	De Jous-Artiguilhèu çaçats, se non ba pas Adj assüat de Houtar Hanacouñ destrigá-s, Ahanat de cap à Castèt-Bèrn ta pourtá-s.	
4º Castèt-Louñç, Castèt-Bèrn, Mount-Sarrièus. È d'abòrt, Castèt-Louñç perdu.	Mès que calié 'magá'ra manubro as Jacédi.	
	Douñç uñ hèrme arrudèu de dus-cénts Larboustédi, D'aquéri mountanharts fòrti coumo jamès Nou n'i-auèc (Que brandièn, darrè básti bouggiès, È glaibes de siés pams è lances de nau pès) Que hèc está-s aquíéu; ètch, prount, ara boulado, Abiá-s de Castèt-Bèrn cap ara tour miaçado.	2270 2275
	Premou qu'es de Salís nũ-auièn pas poudut bric Téngue pè 'n Castèt-Louñç, dus-cénts, cóntro' ra pléto Des trédze-cénts amiats pera bió 'ra mès dréto Det Goutau, éntre ess hòls calhaus è' s mals à pic (Jous Sesshites, d'Eracourbe gráció adj abric)	2280
	Per Aitouròs è per Bazourde. Nou-s troubauen Eñçaro bién laguéns, qu'edz áuti desboucauen Dera soulañ en faço, è deja sus et soum Parechièn, è beñguièn tat bòrt coupat d'aploum. È, ùè, 'rréñ de mès lis qu'es masses esquinçades Dedj esléñç Castèt-Louñç, à-drét ta hè gliçades, O's sòs bòsses, en tout debará 'rrelheuades, Boumbades enta' ñcliá-s adj enjous de nauètch. S'es Báscous ban pujá pera Coumo mès grano, O, per tant qu'alabéts enn housse 'ra coumbano	2285 2290
	Bien mès que gñé coumòdo, escaladá ' t castètch Que nũ-aurièn cap poudut parquéro tarteraço Courounado de tales bounhes, coumo glaço Unides. Mès Bazourdo è's sòs qu'èren passats Pedj aute bòrt, è's de Salís lèu douminats	2295
	Béi-s' en pertout; atau intenabblo 'ra plaço, Hè 'rrecúlís at-fèt inesbitabble; è douñç Per Aitouròs atau houç prenut Castèt-Louñç.	
Fòrto 'rresisténço de Castèt-Bèrn.	Mès j'auié per bounur sounat era troumpéto Senipouñ, desbrelhat Houtar è'ra Cieutat; Quauquis-us de Salís j'auié tabén jetat	3000

Er'alarmo, è j'auié 'r' ataco mauadréto
 D'Adarc è de Bourtiñ è d'Euélh echchougat,
 Pet Poui è's Portelhou antièroméns brizado,
 Coumo 'ra de Muscar de cap 'Artiguilhèu, 2305
 Pet moumént. Dounc que houc prèsque touto 'r' armado
 De laguéns dispounibblo, è d'un lans fòrt è biéu
 Houtar at pas de curso abiá-lo tadaquiéu.
 Es dus-cénts de Salís en Castètch dera Coumo
 Ja tenguién hèrme; et double, à 'squèrro, Hanacouñ 2310
 Ja n'amiaue; es güéit-cénts (ja tournat Senipouñ)
 De Houtar plañ harién un famus batalhou;
 Hannar prestá-n dus-cénts, dap Dannourits; en soumo
 Dap tres-cénts de Sennèn, dus miliès que harién
 Ja, prèsque; es d'Aitouròs, douñc tengué-i quin pourién? 2315
 È mèmo's det Larboust déjà les depassauen
 Pera dréto, è dèstant Castèt-Bèrn les miaáuen,
 È 'ss hils det Couserans prountoméns qu'es coulauen
 Ara lou gauchò; enfiñ, darrè Houtar et prount,
 Senipouñ è Sennèn atacá-les de frount. 2320
 Coumo còntro 't qui bén, at barrant der 'autouno,
 De cap at lou brinhouñ calamètch de mèu bouno
 Ta crestá-u, mès mascat è güantat coumo cau
 As prestades qu'au dá sòrten ent' atacá-u
 En brounzíná de hiro es abélhes brounzades: 2325
 Que jessen de pertout, ardétes, heriçades,
 Ta defénde, deuant lous cases fracassades,
 Es lous brésques de ciro empliades de herésc
 Dabb es lous neurigats en lous ninòts de bésc;
 En echchames tindants de pertout que tourbéjen; 2330
 Es lous aguts hichous coumo darts que puntéjen
 È qu'éntren coumo 'spéts dantelats en bestit,
 Ena masco è 'n es güants det crestaire atrebit:
 Atau de Simadous qu'ère aro brusc sourtit
 Houtar; un tribble flòt dabb ètch, armado fòrto, 2335
 Pes Nésques, pes Planhòts è pera grano Pòrto
 Dera Coumo, hardits, armats de bouno sòrto,
 Dap glaibes, piques, paus è lances de bouñ hust;
 Du serié, ja-s sentié, de susténgué-n et tust!
 Douñc pòc, ùè, s'en manquèc de béi-s òc-qu'arretreto 2340
 Pes Bardouls d'Aitouròs det còp nou housse hèto:
 At nòrt lèu desbourdats, douminats at middió,
 Castèt-Louñc madéç sus er 'ardouno 'squio
 Pes fièrs de Simadous arrembucats, qu'en èren
 Aquíéu; de hè 'rrepè mèmo que balancèren. 2345
 Eracourle, det cap de Seshites, hanat,
 En senti-c, dessus es de Damourits, beñgúdi
 Bit-debadj et gran Lau, embauçá-les dèstant
 Et cant blòcs è malhòcs è carrouls bourroumúdi,
 Mèmo as antics toumbèus (proufanaciouñ!) prenúdi... 2350
 Mès, se houren atou arrestats un clucat

Aquéri, douȝc tabéȝ que houc et pas barrat
 À Cajouȝ (det Goutau eȝcaro qu'arribaue),
 Tandís que Dennourits dabb es sòs es jetaue
 En huge et Lau, de cap as bòrts mès arribénts 2355
 Det Castèth, ta pujá-i, toustèm mès asproménts.
 Ha, qu' m darié iou bouts ta cantá 'ra mesclado
 Qu'ess hèc aquiéu? Èth hűéc d'aquéro abarrejado,
 È'ra Coumo de saȝc aro touto negado;
 Es còps pourtats pes mas balénts, es esclats 2360
 Des troumpétes, è's crits des chèfi, 'rrepetats
 Pes Soulás, è't cliȝquéȝ è't tust des armes dures;
 Es qui coubríe 'ra mòrt des sòs soumbres escures,
 Es qui touȝti nafrats per afrouses bleçures
 À' chchiscletés, à idòls o à bruls de doulou 2365
 Caién, o'n Sarrangalh jadién pera saȝc lou,
 O còntro tout tenguién touti dréts at countrári,
 È nou-s troublauen cap, mès, gűéls touti clári,
 Entrauen diȝquio 't miéi dedj ardént hourrauári,
 Nou-s destrígaue pas, terribbles, de croudzá 2370
 Èth hèr, en tout hè crits de hiro, è d'oupousá
 As aucounes toustèm es lances ahialades
 Coumo 's glaibes ceutics as basquédes espades!...
 Mès es Éusques lèu lèu nou poudién téȝgue mès;
 Ja deuién, Aitouròs è Bazourde es prumès, 2375
 Arreculá, 'ra mòrt en'amo; è, ja poussádi
 Pedj eslèȝc Castèt-Louȝc, lèu que serién estádi
 Cabbejats pet dembès ta lis, qűan, bruscoménts,
 Es qui de Castèt-Bèrn en sus les massacraue
 Que biren destríga-s, ta hè 'rrapidoménts 2380
 Frount en aute coustat, coumo se les pressaue
 D'auti Báscous, o-plan!... È ' n efèt, aro units
 Que pujauen parquièu mès de milo aguerrits,
 At lou cap Izaigar, Akauàs è Louhits.

Ataco è fòrto defénso de Mounts-Sarriéus.

Premou qu'es d'Iscòr è es d'Edèr prou noumbrousi 2385
 Èren ta beilá 's das Casteréts, edj uȝ búét
 (J'agg auién bist), è dj aute aoun Bihòts soulét
 Soubraue, dap tout just ciȝcanto balereúsi;
 Es d'Izaigar, atau libres, as Cinetiás
 (Dessus Sescamadés ja campats) ajustà-s; 2390
 È touȝti, de Louhits adj abís, descidá-s
 (È lèu Siacouȝ tabéȝ, è's sòs sèt-cénts Jacédi)
 À pujà, haut è drét, pes gahéts tant arrédi
 De Mounts-Sarriéus, d'uȝ trèt de cap at Castèt-Bèrn...
 Mounts-Sarriéus, lòcs cremats pedj estiéu è 'dj iűèrn! 2395
 Acrò qu'ei et parçaȝ abitat pet ludèrn,
 Pes gráni sautarèts bentiflacs è berdoúsi,
 Pes mouscalhous ardénts, pes tauàs moustrúoúsi
 È pes arrigogűñels que ban empetúoúsi

Dabb ales d'arresilho è tèsto de martèch. 2400
È mèmo, d'auti còps, loups, oússi, bèsties males,
Qu'abitauen laguéns sous tutes o sous sūales.
Aro qu'auém fenit, ja, per esterminá-les;
Mès parquéro soulaḡ toustémp, ũè, que hè lèтч;
È, de Sescamadés, per pòc qu'et téns sié bèтч, 2405
Diḡquio 't Poui, et souléi qu'ei créme dap brioulénço
Det còтч ara' rraíts, et bròc echchèc è 'rrous.
Debatch, que i-a ' ra Móiso è't Burbe per defénso,
Pus, pams coupats à pic è de l'auçado imménso;
Dessus, tout qu'ei echchut, arribént è peirous; 2410
En quauqui plaps qu'ei hèn houguères è gazous
Quáuqui hountaus pourtant òm ei bé, que s'escòlen
Gouto à gouto dessus juḡcs mágri que tremòlen.
Cèrtes, en èste atau arribàts de maitiḡ
Es Éusques, det souléi adj esclat argentiḡ 2415
Pera Glèro è't Dént-Blaḡc, Bòneu, 'ra Tuço claro
De Mau-Pás, è's serrès hourcuts d'Arán eḡcaro
Destrigat pet moumént, nou les cremarié cap
Per Mounts-Sarriéus. Parcrò, que demouraue et cap
De Castèt-Bèrn toustém auta haut, auta 'rrédes 2420
Toustém es sòs esquiés, semiades de malédes
Gliçants, brallants, de catauèrques, de badès
Ta drétes, qu'ei cau hè des puns coumo des pès,
È qu' edj òme, d'uḡ pous à 'scourré's s'ei pòt béḡgue,
N'eslengá-s cap atch houns, nou s'i pòt arretéḡgue. 2425
Qu'ère taplaḡ parqué́t tarteràs arroucous,
Esclairats per Louhits, que guidauen es lous
Akauàs, Izaigar; pet dembès perilhous
Ja pujauen, as fòrts tuhèts que s'arrapauen
De houguèro o de bròc, è malhòcs qu'empounhauen; 2430
Pus, uḡ lans mut; è pus de nauèтч qu'agrapūauen,
Des Aunédi tant que poudién entà magá-s,
N'abachà-s, ajulhá-s è coulà-s è trenà-s
Bénto en tèrro, enta tout d'uḡ còp arredreçá-s
Adj abric d'uḡ calhau; pus, iauto agarraspūado 2435
Parquiéu, pes elastic è 'spéssi houguerams
Hüelhuts, entrecroudzats, ha háuti de tres pams,
Sense poubás, mès pliés de iou móтчo 'rrousado
Que mouilhaue at trauès des arrúfies de laḡ;
È'n ajudà-s atau det joulh è dera maḡ 2440
Pòc-a-pòc douḡc ganhá 'r' arribénto soulaḡ.

Bano 'rrecérco de tresòrs per Cinetiás.

D'uḡ pás nou destourná's; mès tout drét que pujauen.
Quauquis-us souloméns à dréto 's desabiauén
Des d'Akauás: Louhits que les auié parlat
Des arríchi tresòrs que s'auién ensūalat 2445
Es Aunédi parquieu en iou gròto magado
(Qu'era plaço parcrò nou-n poudí' èste marcado)

Det coustat det Badè-des-Arròlles, laguéns
 Et còr de Mounts-Sarriéus, aoun despus lounténs
 Droumién armes de hèr de 'Rroumo o d'Aquitanho, 2450
 Argént, òr è diamants de Ceutico è d'Espanho,
 En aufréundes as Diéus dera basto Mountanho.
 Aquíeu abidoméns es Cinetiás cercà
 È'n iou tuto (que bi-òm ençaro güé) hurgá:
 Banoméns! Ne tapòc sus et gran blòc que bòle 2455
 Ne debadj et sòn tét, pes pilous qu'abrigà
 Sap plaḡ (éri piejá-u), ne pet lauét qu'en còle
 N'en sarradòt que tén, n'en 'arcado de malh
 Qu'es courbe per dessus, arrén det lou trebalh
 Nou tirèren: tròp bién er secrèt qu'es güaraue! 2460
 È pus parquièu en sus et coumbat ja cauhaue;
 Douḡc arrapidoméns de courré-i que pressaue.

Coumbat acarnat.

Premou qu'èren aciéu estádi 'percebuts
 Ess hils deu Nauarro, è plaḡ arrecebuts,
 Creétt-òc, pes de Hanacouḡ: pes louḡgues pales 2465
 De houguèro auta lèu que les biren, bisá-les
 Dessus, de milo trèts è flèches saludá-les;
 È nou tirá-les cap à maḡcá-les, sabet!
 Mès en pè Goizanó, Bouccòr en coustat drét
 È cént áuti 'na 'spallo o 'na spléno atenhúdi 2470
 Que houren, o 'n frount just, è pet tèrro abatúdi;
 È iou punto, en frizá de Hoursiatàs et güélh,
 De Louhits, bit.darrè, qu'atrapèc et paupélh:
 Uḡ des mès hòro de coumbat! Lèu qu'ac seguiren
 È biste, bint è trénto; è 'dz áuti, qūan es biren 2475
 Descoubèrts, è toucats pertout, ja debará
 Lichá-s... Mès Izaigar era 'spado tirá,
 È qu'au arrespounèc uḡ terrible "aurrerá!"
 Per tant qu'es de Larboust les embaucèssen boumbes,
 Peiraces è calhaus è carrouls è tourroumbes, 2480
 Es Báscous d'Izaigar è 's Mòrous d'Akauás,
 At bistabble (j'auién fenit, ũè, de magá-s),
 Milo at còp, en clamá lançá-s pess houguerás,
 Pujá pes básti flaḡcs en cèucle, des arrédi
 Scalapéts dera Coumo, aro at lou coustat quèr, 2485
 Diḡquio 'ra Calhauèro à dréto (qu'es Jacédi
 De Siacouḡ ja prenién) còntro 't segás de hèr
 Qu'es det Larboust harién, còntro 'ra crésto armado
 De lances è de pics de pertout heriçado.
 Parcrotau, plaḡ que i-arribèren, d'uḡ ahí, 2490
 È luto còs à còs è bagarro seguí.
 Mès edz áuti qu'auién iou pousiciouḡ tròp bouno
 Ta flacà d'uḡ soul pas; è, pera còsto 'rdouno,
 D'alabardes à còps en bénte, capulà
 Hè-les-té, pas crebats diḡquio 'tch houns arroullà. 2495
 Toustém s'en agg auién. Souloméns, destournado

Qu'ère atau 'ra lou fôrço; á Houtar enlheuado
 ' R'ajudo que l'aurièn sènze acrò poudut dá.
 Pus, qu'entenièn es crits è 't brut dera bagarro
 En cap de Castèt-Louñç era gént biscaitarro 2500
 D'Aitourós: "Ja deuién en Aunédi cedà
 Per Castèt- Bèrn, pusque d'aquíeu no les jetauen
 Bric mès trèts, as Bardouls; acupats qu'es troubaen
 Coumo-cau douñç parquiéu"; qu'ère atau qu'es didièn,
 Tandís qu'es de Houtar bèt-chinhau ja crenhièn 2505
 De béi sus Castèt-Bèrn lèu iou masso nauèro
 D'Éusques... Mès det Larboust hèrme 'ra troupo fièro
 Plañ tenquié. Douñç Houtar auañçá-n de mès bèro.
 Coumo 'dj autan que cour pes néres auedaus
 È'ss háuti hajoutàs o s' tréndes cassanhaus: 2510
 Pes arrams que 'idòle o qu'echchéule o qu'arrounque;
 Qu'arrauje pera hñélho è' gemí he 'ñeliá-s
 Es gráni trouncs, è 'dz us còntro 'dz áuti trucá-s;
 Brinçous è cabuçals que hè crouchí, qu'estrouñque
 Es mòrti brançs, que can pet tèrro 'n esclatá-s; 2515
 Parci 'n trenás qu'es planh, parciéu de hiro afrouso
 Agitat qu'arrugéch, o de iou bouts plorouso
 Qu'es laménte, o clamous que prolouñgue, è pus crits
 Terribbles, qu'en freméch diñquio 's sòs arraíts
 Et bòsc, en assurriá 't terrénh des sòs debríci; 2520
 Atau, sus Castèt-Louñç, at bòrt det precipíci,
 O per tout Castèt-Bèrn, en sòñ arrous dembès,
 Qu'ère et coumbat mès sourt è mès caut que jamès.
 È coumo 's precipite er' aigo dera nèsto
 De cap ara sio digo, empetüouso è lèsto, 2525
 È de cap as arròcs ardous, as blançs malhòcs
 Que hèn en sòñ courrént ensurmountabbles blòcs:
 Toustém qu'ei 't sòñ effòrs bençut; mès cap-arége
 De nauètch que la bi-òm; dap furou que tourbéje
 Madéchi dessus éro, è d'uñ terrible saut 2530
 Que s'arrelance è drét qu'arrepert adj assaut:
 Atau còntro 't Larboust, còntro 's balénts Aunédi
 Que boundièn sènze fiñ Bâscous è Cinetédi:
 Qu'ei troubaen parcrò toustém dap qui parlá;
 En lou 'rrenechént flòt nou les poudièn negá, 2535
 Quin que héssen; mès qu'ei de créi qu'arrembucádi
 Mèmo de Castèt-Louñç pes coumes, è jetádi
 Atch houns de Castèt-Bèrn lèu lèu serièn estádi,
 Se nou ba Bounecouñ acourre tout troublat;
 À Houtar que cerquèc è qu'atenhèc, 'hanat: 2540

**C) Det coustat de Burbe. 1º Bounecouñ
 que bén anonçá à Hotar que cau hè
 retrèto, premou qu'era Cieutat ei
 miaçado det coustat de Burbe.**

"Houtar", ce l'au didèc (pas tròp haut, que nou housse

Tròp entenu), "aciéu mau ban nòsti 'ahès:

"Se m'agg an dit à-drét mous fidèls cabaliès,

"Iauto fòrt batalhouñ còntro 's Nésques que pousse
 È lèu lèu qu'ei bá 'ténhe; è surtout, de dessus 2545
 "Dèt coustat det Malh-de- Batalho-Pás, despus
 "Uñ moumént, debará-n, des troupes hourastères,
 "Toustém qu'en bi-òm! È-douñç, o Houtar, pess houguères!
 "O' ra gigante Sũalo o Castèt-Louñç qu'es tòs
 "Nou s'amusen; qu'è pòu pera Tour d'Alardòs, 2550
 "Pes paréts d'Astiluñ, d'Artegaus è de Burbe...
 "Aciéu, Hannar, tout soul dap sous dus cénts, ja-s turbe;
 "Nou pouirà téngue prou Ducar; qu'en a plañ tròp
 "Harisp det Pouï... Secours que les cau, at galòp!"
 De coulou que cambièc Houtar, à tau lengüadje; 2555
 Mès qu'ère Bounecouñ tròp òme de couradje
 Ta douttà-n!... Calié douñç, de pòu d'èste embaít
 Der arrè, pèrde es dus castèts tout de-seguit,
 Castèt- Louñç, Castèt-Bèrn madèch? Ha, tròp nacèro
 Que harié!... Mès, ùè, quin, ta qu'er 'armado 'ntièro 2560
 Des Aunédi nou s'en desbandèsse?... Tandís
 Qu'ère en suspént Houtar, de nauètch atrebí-s
 Bounecouñ à parla-u: "Que troubarás manièro,
 "O Houtar", ç'au didèc, "D'ací d'arretirá-t;
 "Mès nou boui partí jou, que non t'ajo hidat 2565
 "Çò qu'et mèn còr, en uñ tau perilh, m'a 'spirat..

**Bounecouñ ja part pes lèrles en sus
 dabb es sòs cabaliès.**

"Aro, qu'ei 'ra Cieutat prèsque embestido touto;
 "Tròpi que soun; lèu mos ban tchafá... Douñç, escouto:
 "S'en cach det Pourtilhouñ ei ençaro 'ra 'rrouto 2570
 "Libro, partí que bau, jou, t'aná cercá'Andòs.
 "Embarrats, des chibaus que poud-òm hè? Minjá-les?...
 "Que t'enchini, j'ac créi, 'ra faiçouñ d'emplegá-les;
 "Se Báscous per Arán bénguen, sus et lou còs
 "D'uñ trèt que passaram, Houtar, au-méns se bós." 2575
 "Part, balént", l'arrespoun Houtar; "mès nou-t destrigues
 "Ja ' i Salént dilhèu plén de fòrces enemigues;
 En uñ clucat de güèlh à chibau acauat
 Que houc, è's sòs qu'auèc at tourn d'ètch amassat,
 Plañ cranto cabaliès, è touto 'ra cohòrto 2580
 Des lèrles at galòp que lancèc pera Pòrto.

**2º Houtar que abandoue abilloméns
 Castèt-Louñç è Castèt-Bèrn.**

J'auie 'ntretant Houtar bist ce quin caliè hè
 Ta tirá-s'en sènsè paréche hè 'rrepè,
 Ta que diñquio 'ra bilo es Báscous nou seguissen:
 laute effòrs ta deuant poussá, pus pet coustat 2585
 Miaçá 's de Castèt-Bèrn; qu'ajen arreculat
 Prou'n jous, è qu'òm pourié plañ hè, sènsè qu'ac bissen,
 Era 'rretrèto. Atau pensat, douñç atau hèt.
 Damourits, ar sòn òrde, à dréto tout d'uñ trèt
 È' s sòs (en béi ce quin det Lau nou debaraue 2590
 Mès pèires, uñ clucat) founçá còntro Çajouñ,

	<p>È's hils det Couserans taloméns à-de-houñ Hê-s'i, coumo lious, que, Bâscous, nou'n soubraue Jous Sess-Hites lèu cap... En béi-òc, Aitouros Ara fiñ qu'auéc pòu d'èste prenut de dòs Sus Castèt-Louñç; deuant, tant tabéñ l'au pressaue, Adj òrde de Houtar, Salís, qu'es descidèc, Diñquio 's darrès bustòcs. Entretant, des Barbédi Dus-cénts dap Senipouñ, t'ajudá 's Larboustédi, Seguí de Castèt-Bèrn tout edj abrut espic Dera Coumo, per uñ caminetòt, è, ùèro, Qñan pas uñ d'lzaigar nou s'ac pensaue bric, À crits cái-les dessus, jetá-s pera houguèro, Haut, sus er 'alo quèrro! Aquíéu d'áuti fourçats À 'rreculá, mès bach que Sũalo o Calhauèro; Libres, es det Larboust, per Hanacouñ guidats, È pet coustat sus es de Siacouñ arribats, Qñan éntre et Malh-Tutous è't Casterèt des Nèsques Ja pujauen, sèt-cénts, troupes eñcaro frésques, Rrepoussá-les à còps de lances, coumo cau; È ja's beié Houtar tout en sus, at cimau Det Casau d'Espercèn, è dera Tour Boudado À Baicourrits. È-douñç, huge ara desbandado Es Jacetás, lichá 'ra còsto desgadjado.</p>	<p>2595</p> <p>2600</p> <p>2605</p> <p>2610</p>
Defénso generalo.	<p>Tres atakes de flañç qu'auién seguit atau; Tara sio 'squèrro 'n jous cado i ò 'n hè 'rrabadje, Qu'auién desbarraçat at couchant er paradje, È que houc Castèt-Bèrn büedat sènze doumadje Dap Castèt-Louñç. Toustém qu'èren, det Malh-Tutous, Pet Casau, ara tour des Nèsques, pru noumbroüsi Ès det Larboust, tout coumo 'nsus des prats frescoüsi Dera Coumo 'n Castètch b'ère Salís er prous; Dera Tour d'Alardós ara de Simadous Que beilarièn Hannar è Dannourits à-masso; Sennèn at cap det Pouï tournarié-préne plaço. Dap cént balénts Tarròs sourtí, tout plén d'audaço, Ena Tour d'Artiegaus biste fourtificá-s; Ena Tour det Palouñ Senipouñ 'ná poustá-s En tout courre, è Houtar dap ciñc-cénts ajustá-s De Burbe per Paréts... J'ère téns: pes Coustères Que les beñquièn dessus toustém troupes nauères: Quatorze-cénts d'Alabo, amiats per Bourtinsouñ, Adinándi deuant; autant dabb Aguitçouñ, D'Irounh, pus Oudeibéls, que seguién; pus eñcaro Uñ miliè d'lparralde, Aumenouñ dabb Ouspouñ È Jiñcòlh... Qu'aurièn dit qu'era mountanho claro, Touto abieuado, ourròu! Det souléi pes ludous, Harié toustém sourtí Bâscous des sòs hautous, Des sòs coumes en sus è des sòs proufoundous.</p>	<p>2615</p> <p>2620</p> <p>2625</p> <p>2630</p> <p>2635</p>

**3° Balentiés è mòrt de Bounecouñ.
Bòts qu'acoumpañen à Bounecouñ, ja
sourtit.**

Quíni sùets douns seguién, ùè, 'ra chibalejado 2640

De Bounecouñ! "Tròp tard sera 'stado ourdounado!
"Mès quin pensá-s tabéñ qu'aurién hèt et gran tourn
"Es Báscous pera Bat de Burbe? È mai-nou-ùèro,
"Nü-ère pas en passá sus Ducar: dera Glèro
"At segu que beñguién per Camp-Saure; et botourn 2645
"Dou pourtats les s'auié 'n deçá des séls geládi?...
"Mès Bountsòr?... En tout cach, bien tròpi d'arribádi !":

Atau gemié 'ra gént sus et sòn triste sòrt.
"Per tu soul, Bounecouñ, pouriém èste saubádi,
"Se poudiés soulheué 't país d'Arán, d'abòrt, 2650
(Es qui-ei soun demourats dès d'llurbe è de Hòrt)

"Pus aténhe d'Andòs es troupes, cap at nòrt!..."
Atau hènes è bièls parquiéu es lamentauen;
Bèri- ùs as guerriès per tanço qu'ajuduen;
Det cap des arrampats edz áuti qu'auieitauen. 2655

**Es de Bounecouñ que tchafren es
Cinetiás de Dedan**

È Bounecouñ dejà, cèrtes, s'ère lançat:

"D'acitau, nü-èm bric mès aro", ç'auié cridat;
"O gardes, barrat fòrt", atau s'ère esclamat
De cap à Simadous, "barrat, que sién soulides,
"Toúti-s pourtaus: jamès nou i-árrepassaram 2660

"Que qüan en seguí 't Lac dabb Andòs tournaram!"
Qu'auié dit; è pes prats, bibrant coumo ' t taram,
En fitsá 't Maribalh des sòs nines hardides
Ja daue at sòn chibau toutes loungues es brides
Qüan tout just, en camiq de Sacoumo dejà, 2665

Uss hilhléts qu'entenéc, è que bie lugrejá
Câscous è blánqui güéls dessus néri bisadjes:
È qu'èren de Dedan es coumpañous iradjes,
È Bounecouñ, de cap as sòs: "Nou bét aquiéu?"
"De Mórous qu'an groussit es Báscous es lous troupes; 2670

"Aquésti debarats que soun pet Clòt des Poupes;
"Ja mous bén: hèm semblant de 'ná-mou-n sènze adiéu!..."
Qu'agg héren. Atirats, es Néri qu'es jetèren
At darrè, pet trauès des lèrles-de-Delá;
Bounecouñ alabézt dabb es sòs qu'es triguèren 2675

En heriçá tout séc de cap adj arriéu clá
Deuant es lous coursès es lous lances pressades.
Edz áuti, tròp lançats pes mountchanquères prades,
Banoméns ensajá de téngue es lous: proufount
Es ungles det troupetch en sòl flac qu'ess hicauen, 2680

Qu'ei ploujauen at-fèt, è'n' aigo que tchauíchauen
En hè 'rresquitejá 'ra hanço diñquoio 't frount
Des Mórous; è, de pù, as lous crits, qu'ess cabrauen
Es chibaus, en brounça pes agüaus è's jescàs
Sènze poudé cap bric des bases despétrá-s; 2685
È 'ntretant, que plourién es còps at bucharrás!

"Hahá!" (que s'arridié Bounecouñ), "que pensauet
 "Que hugiém: be serié tròp mau acoumençá
 " 'Ra danço que boulém as bòsti hè dançá!
 "Sabble o 'rròco d'Africo acitau qu'esperáuet? 2690
 "Tournát-bou-n, s'ac poudét, creét-m'en!...". En bertat,
 Qu'ère terrible à béi; è 's sòs sènze pietat
 Hè surma 't sañc biscous dessus es fines pèrles
 D'azur, de 'rròsso o d'ór o de bért argentat
 Dedj arròs lugrejan que parsemiaue es lèrles; 2695
 As nauèri 'rraious dera punto det dio;
 È Dedañ, tròp coudat, qu'auéc era sio 'strió!

Atau madéçh tas prumès dés d'Apòt.

È j'èren touíti mòrts o 'spauentats es Néri,
 Qũan un crit de secouts arribèc tadaéri:
 Qu'èren es génts d'Apòt qu'acampauen, mès tart 2700
 Q'aurièn boulut, premou qu'ère uñ pòc adj azart
 Qu'auiéni estratejat t'aténhe et cap de Burbe.
 Mès tout-séc Bounecouñ, sènze qu'acrò 'au turbe:
 "Aiant, o cabaliès! Hárri, chibaus! Det tròs
 "Que mous bén aro 'ciéu que mous cau hora 's còs! 2705
 "Hèm lèu!" J'ère lançat pera Soulan erbouso;
 Ja sabraue en tout courro era sio mañ hirouso
 Es Básous: as sòs güéls iaute còs qu'aparéch,
 Sourtit dera Braquèro, è dabb Apòt madéçh.
 Acrò'rái! Sènze uñ mòt, lheua 'ñcaro ' ra lato, 2710
 Poussá ' t coursè pera Soulañ coumo iou ' scato,
 È dabb es sòs fidèls, uñ chinhau amendrits,
 Uñ prount galòp gahà, dab milo háuti crits.

**Tust de cap as de Tarac è d'Apòt
 madéçh.**

O Malhás det Bizart, o coumo d'Arrigades,
 O prades de Sacoumo , o lèrles adaigüades, 2715
 Esparat è Salént è ' Rreuères cremades,
 È tu, Malh des Mediéus, ço que biret 'didét
 Qũan Bounecouñ dessus Apòt courréc tout drét.
 Didét ço que houc hèt sus es pales flouridos,
 O prades de Sacoumo, o lèrles adaigüades, 2720
 Esparat è Salént, è ' Rreuères cremades,
 È tu, Malh des Mediéus, ço que biret ' didét
 Qũan Bounecouñ dessus Apòt courréc tout drét.
 Didét çoq eu houc hèt sus es pales flourides,
 Ço que biren coundat es génts de Simadous 2725
 En segui-c des lous güéls pes pelouses bestides
 D'arbres bien méns que güé, dèstant es tours soulides!
 Arrèu-arrèu qu'auié troubat tres batalhous
 Bounecouñ; er darrè qu'ère aro ' t mès noumbrous...
 Que sabéc préne Apòt et téns de hè ' rretrèto 2730
 Ta sazí ' s dus coustats det camiñ; touti 's Laus,
 Sarradèch è Cubago è Salént è 's Bardaus,
 Tout edj Oubrè ' rribént è' ra Soulañ coumplèto

Que sabéc bistoméns garní; pus, at bèt miéi,
 De Tarak qu'errenquèc es piques at souléi; 2735
 È 'tch madéch qu'es poustèc à part, miélhou ta béi.
 Douñc Bounecouñ è' s hè sús alabardes;
 Es sòs lances tabéñ qu'èren fòrtes è dardes,
 È quan houren entrats dèts ou doutze chibaus,
 Douñc hè pet batalhouñ us terribbles carraus; 2740
 Es Mórours, esbaurats, huge de cap as Laus.
 Coumo óm bé pedj aután ess hüélhes destacades
 Dedj agut cabuçalh d'uñ tremoulant pobblié
 En aire frizounant à flòts esparricades
 Diñquio ' s broumes det cèu, qu'en soun toutes empliades, 2745
 Atau, ùèro, escapá-s deuant et cabaliè,
 Bouaucouñ, es det miéi de touto part pes jèsques;
 Mès Apòt possá ' s sòs escadrous, troupes frésques
 Qu'au saubauen prou ' nçá pes coustalats andus
 Aritch, Edoursemé, Çidaraicòr, è pus 2750
 Étch madéch debará pet tourbilhouñ counfus.

Desshèto dés de Bouncecouñ,

Es Cèutes mountanharts alabéts qu'es troublèren;
 De tres coustats pressats, enquièts, que s'embroulhèren,
 Es Carísti, taplañ, deuant qu'arreculéren
 (Tout just); mès edj effòrs ceutic qu'ère brizat. 2755
 Es mès balénts de touts tant è tan bièn que hèren
 Que diñquio Apòt è 's sòs iou bintió parbenquèren;
 Mès qu'ère aquéste at Bòsc fórtoméns adoussat:
 Pes còstes, det lou tròt et lans que houc coupat;
 È lèu pes paus, qu'es de Calcòr, aro arribádi, 2760
 Les jetauen det Bòsc soun s'èren campádi,
 Qu'èren traucats en sèro o pet sòl clauerádi.
 È'ra muto d'Apòt entr'éri que gourrién.
 Étch è ' s sòs aro 'n prat et pè boutat qu'auién:
 ' Ra bèstio ' sbentregá, dabb et dart dera ' squèrro, 2765
 È pus, esgourdjá dj òme, abans que housse en tèrro,
 Dabb era 'spado, en plén adacrò ' rreúsién.
 È d'Apòt era mañ qu'en ère mès arroujo
 Qu'era mañ det çaçaire en cùèlhe bichournous,
 Es sannants comparós, empliats de tchuc biscous. 2770
 À jéts que harié cai era ' mpourprado ploujo;
 Mès toustém que tenquié Bounecouñ et nerbious;
 Aro à chibau étch soul que soumbraue, qu'anaue,
 Que poussaue, è dabb iaute empentás ja traucaue,
 Ja traussaue!... 2775

**Bounecouñ (que traussaue) qu'ei
 aucit per Apòt.**

Mès, qñan passaue déjà,
 Soun coursè dabadj étch, uñ poudént còp de lanço
 Brandit per Bourençòr qu'atrapèc ena panso;
 È que caèc pedant en tout cabecejá,
 È dessus Bounecouñ qu'au bie espernabate 2780

	<p>Apòt; è, ja lançat, que i-atenhéc, en qüate Sauts; è nou s'ère pas poudut, det pés grounhant Delibrá Bounecouñ, qu'au houc Apòt deuant È qu'au ploujèc en sèñ et sòñ hèr penetrant. "Acro t'aprenerá de díde "Aucim-les touíti" , "Brigant! Tourno-t' i, bén! Aro jou que t'escouíti", Que s'esclamèc Apòt; " Que móres tu madèch "È d'ouro!..." Mès edj aute: "Apòt, se güé fenech "Bounecouñ, soul nou part: mès uñ flòt qu'au seguèch, "Bint Mórous, as qui-a hèt, ètch tout soul, mòrde es èrbes; "Tu les bas lèu ' rrejüénhe!..." Es paraules supèrbes Qu'es mouriren dabb ètch. Mès Apòt: "Hè, qu'es pèrt "Mès d'uñ òme en coumbat! Au-méns, qu'auém coubèrt "Aitourós, è qu'auém aro ' t camiñ aubèrt!"</p>	2785
	<p>È bistoméns de cap à Simadous sous Básoun Que jetèc, at galòp. En béi-les, tant de cáscous, D'armes è de chibaus, è bèri-üs cargats, Deuant, at prumè 'rréñc, des despouhles sanglantes, O-plan! De Bounecouñ è des sòs, cousternats Es qui èren pes parèts, as marques tròp proubantes Que s'ère atau et lou gran espüèr esbanit, Poussá des hautes tours uñ doulourous gemit! As lous pès ja beién, aro, Apòt ètch hardit Desafiá-les de près: "Es noubèlos qu'apòrti, "Les coumprenèt, cabiòrts? Aciéu déjà soun mórti "Bounecouñ è ' s sòs cranto, ètch mèmo è touíti 's sòs "S'ei coundáuet dessus ta 'na-bous assüá 'Ndòs, "Ja' i hèt!... È qu'en sera de bous-áuti , soulide, "Atau madèch, se cap abans pòc nou-s descide À 'ourbi-mous-òc tout, insouléñto naciouñ, "À ' rrendé-mous bidj-aro, è sèñse coundiciouñ!" Ce cridaue, è tandís que d'en sus debarauen De Bourdintçoun toustém es pietous (Adinándi deuant, t'atidá ' s lous furous Aquéri lòcs déjà hè-les béi coumo lous, "Que Básous", ce didé, "d'áuti còps abitauen, "Mès que Cèutes bastarts à tòrt aro acupauen") Pus es dera Nauarro, at lou cap Aguitçouñ Es det Nòrt dap Jiñçòlh, Ouspouñ, pus Aumenouñ, Des d' Erancourle lèu ta groussí ' t batalhouñ, Apòt, ètch, tròp pressat, boulé préne 'ra bilo Dap quauquis-us d'Adarc as qui daue aro 's más, È, tadacrò, deuant et Barat en troubá-s (Bie´n tròp larre!), de cap as Pourtelhous jetá-s.</p>	2790
4º Apòt è ' s sòs qu'es precipiten de cap as Parèts de Burbe. Es lous desafís.	<p>È bistoméns de cap à Simadous sous Básoun Que jetèc, at galòp. En béi-les, tant de cáscous, D'armes è de chibaus, è bèri-üs cargats, Deuant, at prumè 'rréñc, des despouhles sanglantes, O-plan! De Bounecouñ è des sòs, cousternats Es qui èren pes parèts, as marques tròp proubantes Que s'ère atau et lou gran espüèr esbanit, Poussá des hautes tours uñ doulourous gemit! As lous pès ja beién, aro, Apòt ètch hardit Desafiá-les de près: "Es noubèlos qu'apòrti, "Les coumprenèt, cabiòrts? Aciéu déjà soun mórti "Bounecouñ è ' s sòs cranto, ètch mèmo è touíti 's sòs "S'ei coundáuet dessus ta 'na-bous assüá 'Ndòs, "Ja' i hèt!... È qu'en sera de bous-áuti , soulide, "Atau madèch, se cap abans pòc nou-s descide À 'ourbi-mous-òc tout, insouléñto naciouñ, "À ' rrendé-mous bidj-aro, è sèñse coundiciouñ!" Ce cridaue, è tandís que d'en sus debarauen De Bourdintçoun toustém es pietous (Adinándi deuant, t'atidá ' s lous furous Aquéri lòcs déjà hè-les béi coumo lous, "Que Básous", ce didé, "d'áuti còps abitauen, "Mès que Cèutes bastarts à tòrt aro acupauen") Pus es dera Nauarro, at lou cap Aguitçouñ Es det Nòrt dap Jiñçòlh, Ouspouñ, pus Aumenouñ, Des d' Erancourle lèu ta groussí ' t batalhouñ, Apòt, ètch, tròp pressat, boulé préne 'ra bilo Dap quauquis-us d'Adarc as qui daue aro 's más, È, tadacrò, deuant et Barat en troubá-s (Bie´n tròp larre!), de cap as Pourtelhous jetá-s.</p>	2795
	<p>Nü-ère tròp mau pensat, acro; mès qu'ère agilo ' Ra flècho des Güelhès de Ducar; fièroméns Ajudá-les Houtar è ' s sòs; tròp mòloménts</p>	2800
	<p>À 'ourbi-mous-òc tout, insouléñto naciouñ, "À ' rrendé-mous bidj-aro, è sèñse coundiciouñ!" Ce cridaue, è tandís que d'en sus debarauen De Bourdintçoun toustém es pietous (Adinándi deuant, t'atidá ' s lous furous Aquéri lòcs déjà hè-les béi coumo lous, "Que Básous", ce didé, "d'áuti còps abitauen, "Mès que Cèutes bastarts à tòrt aro acupauen") Pus es dera Nauarro, at lou cap Aguitçouñ Es det Nòrt dap Jiñçòlh, Ouspouñ, pus Aumenouñ, Des d' Erancourle lèu ta groussí ' t batalhouñ, Apòt, ètch, tròp pressat, boulé préne 'ra bilo Dap quauquis-us d'Adarc as qui daue aro 's más, È, tadacrò, deuant et Barat en troubá-s (Bie´n tròp larre!), de cap as Pourtelhous jetá-s.</p>	2805
	<p>Nü-ère tròp mau pensat, acro; mès qu'ère agilo ' Ra flècho des Güelhès de Ducar; fièroméns Ajudá-les Houtar è ' s sòs; tròp mòloménts</p>	2810
	<p>Nü-ère tròp mau pensat, acro; mès qu'ère agilo ' Ra flècho des Güelhès de Ducar; fièroméns Ajudá-les Houtar è ' s sòs; tròp mòloménts</p>	2815
	<p>Nü-ère tròp mau pensat, acro; mès qu'ère agilo ' Ra flècho des Güelhès de Ducar; fièroméns Ajudá-les Houtar è ' s sòs; tròp mòloménts</p>	2820
Fòrto 'rresisténço des Pourtelhous	<p>Nü-ère tròp mau pensat, acro; mès qu'ère agilo ' Ra flècho des Güelhès de Ducar; fièroméns Ajudá-les Houtar è ' s sòs; tròp mòloménts</p>	2825

At countrari harién es d'Adarc, halacádi
 Eñcaro det prumè coumbat; pus, en bertat,
 Entre es Paréts è's flañcs des Pourtelhous, coupádi 2830
 À pic, bién tròp aiant Apòt sére lançat.
 Qu'enn houc aquíeu des sòs coumo ja pera 'Scalo
 D'Euéih è d'Ibilcòr: atrapats pera palo
 Des lèrles-de-Dessus des dus coustats, en jous
 Decimá qu'ess harién, en plén! Douñc, como uñ ous, 2835
 De furou qu'en brulhaue Apòt! Mès, impoussible!
 Es d'Adarc en nou dá-u cap de secours sensible,
 Per ganh, he hè des sòs uñ massacre terrible.

**Arresisténço des Paréts de Burbe
 tabéñ.**

En béi-les coumo 'crò 'chcharpats, et pas pressá
 Es d'Adimándi, haut! Cap ara batch poussa, 2840
 Arribá-i... Mès, que hè pet Barat? Qu'es birèren
 Cap ara Tour det Malh det Palouñ, aoun èren
 Dus-cénts dap Sonipouñ. Qu'es pensauen atau
 Hè bouno dibersioun, dilhèu gahá ' ra clau
 Dera Cieutat. Mès, ùè, ne parquéres! Passadi 2845
 Entre et Malh d'Artigaus è's Paréts, engadjádi
 En aquét traçanart, douñc pertout arceládi
 D'en sus pès de Tarròs, d'en faço pes balénts
 De Simadous, lèu-lèu de mòrts e de mourénts
 Qu'emplièren et Badé de Milnét, è brizades 2850
 Es lous fòrces cóntro ' ra Tour des Eñcantades
 Que biren. Que caléc hè ' rrepè! Hè, plañ tròp
 Les auié fatigat et tourn pera Tartèro
 De tout Batalho-Pás. Nou poudièn pourta còp
 Hèrme tapòc dèstant er' aspro coustalèro 2855
 (Aoun nũ-ère, ùè, qu'a gran péno qu'es tenquién)
 Qu'ère at nòrt dera bilo. È laguéns se beién
 D'aquíeu, de près tròp bach qu'ère; nou i-atenhien
 De mès en sus: tròp lounh! Pus, etch hardit lençadje
 De Houtar que sabié des sòs auçá ' t couradje: 2860

**Edsourtacioucs de Houtar, que sént
 parcrò 't perilh.**

"Tenquét toustém, o frais! Ajudát-mous, aiant!
 "Hénnes, goujates, biéls è mainadjes! Qu'ei sant
 "D'èste libre, è maudit de cai en esclabadje;
 "Mès-lèu ' ra mòrt! Mès-lèu 'dj Aunés que perirá!
 "Mès, sabét, s'ac boulém, pas uñ soul nou ' ntrará 2865
 "Des Báscous! Nou les cau d'uñ punt cedá; per tañço
 " 'Rrelaiá-mous!... Bertat? Qũan en iou ' rrebastañço
 "lou pèiro pòt partí, dabb éro amiá-s ' en - àc
 "Tout lèu, è pera 'òsco edj arrieuás à-masso
 "Qu'es jéte, en nou lichá-n, dera pachèro, traço. 2870
 "Mès, uñ blòc, qu'ei soulide, è plañ que pòt hè faço!
 "En sarrá's couts, tenquém! Ta méte Burbe à sac,
 "Aquéri hòls? Jamès! Qu'an et canèch tròp flac!"
 Atau qu'agg arramié, per ta fòrt qu'en douttèsse

Ètch madéçh, et balent!... Douç touíi debouá-s; 2875
 Goujates, mainadjòts, de balhá trèts haná-s
 As òmes; è 'n trabalh cessá de desoulá-s,
 (Tas qui soun acupats, mèmò ' ra pòu que cèsse)
 Counfourats per Houtar. Mès, calié que troublèsse
 Ess hardits defensous? "Mès o méns tart, mai-ó, 2880
 "Andòs b'ac saberié; dess hils dera ' Ribèro
 "Quaucuñ s'abisarié qu'era Cieutat antièro
 "Ère embestido; en béi Báscous pera coustèro,
 "As d'Andòs t'anouçá-c que courrierié!... Parcrò
 "Qui sap, nham, s'óm ouirié téngue, ùè, mèmò uñ dio?..." 2885

Embestiment couplèt; Andòs que nou-n pòt sabé ' rrén.

Taus èren sous soucís, tales sous enquietudes,
 S'agg auié tout sabut ençaro mès arrudes"...
 Es Eusques, dap Louhits, tròp les auién prenudes,
 Es lous mesures, mès que nũ-ac creié Houtar!
 Ar Malh dera Soulañ j'ère Artçanh; Cunhastar 2890
 È Couhour dab Luzaide as Poudjes qu'arribauen
 È parquièu iaute punt à senhaus qu'acupauen
 È sènze còp herí. Mès près, aro, Aitourós,
 Ta lèu de sa 'stupou ' rrebençut, dabb es sòs
 Ta Castèt-Bèrn tournat, à sa ' squèro uñ bouñ tròs 2895
 Douç det céucle de hèr es dus caps, alentourn
 Dera Cieutat; ha quin nou bençué-n tout amor?
 Es lous prumès assauts se les auién mañcadi,
 Qu'ère que les auién, per mesprèso, seriádi;
 S'estenguién, fatigats, per quauque moumènt quiéts, 2900
 At còp qu'atacarién lèu pertout es Paréts.
 Douç atau counsumí-s en ùès mourtales trances
 Era Cieutat antièro; è fèbbles esperances
 Que saubaue Houtar de preserbá sous têts...
 Mès, Andòs, que harié 'ntretant pera ' Ribèro? 2905
 È' t salut det país, era jüentut guerrièro
 Alentourn d'ètch? D'arrén aciéu nou meffidá-s
 Pet platèu d'arròs mòtch, en aueitá lheuá-s
 Et maitiñ en sourride; Andòs, parcrò, ' stouná-s
 De nũ-aué pas aquiéu cap de noubèlo ' ñcaro, 2910
 Mès anfiñ à ' ñquietuts tròp néres nou balhá-s:
 "Hè, dilhèu nũ-aurán cap boulut iou guèro amaro
 "Es Báscous; è s'ei tròp de couplimènts abaro
 "Era lou gént, parcrò qu'es téñ en sòn país?..."
 Acrò qu'es demandaue et nõbble chèf, tandís 2915
 Qu'es de Burbe, aciéu lounh, pliés de bani desís,
 En nou poudé hè hũèc t'abertí-u, es secouen
 È d'èste secourruts per étch desesperauen,
 È qu'es lous crits d'assuat, ençaro qu'en dio clá,
 Destant Luduñ, et Dént de Bóneu, blanç enlà, 2920
 Es bisse, è pet cèu pur tout près semblèsse béngue,
 Parcrò tau diñquio ' étch, ùè, nou poudién parbéngue.